

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

Πτυχιακή Εργασία

«Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ  
ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ»

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ  
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Βόλος 2004



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ  
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ  
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 3647/1  
Ημερ. Εισ.: 29-07-2004  
Δωρεά: Συγγραφέας  
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΟΕ  
2004  
ΚΥΡ

Εις μνήμην της γιαγιάς μου Αφροδίτης

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	<u>Σελίδες</u>
-Περίληψη στα Ελληνικά.....	3
-Περίληψη στα Αγγλικά.....	4
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ</b>	
<b>ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ</b>	
-Εισαγωγή.....	5
-Προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπίσει η ΚΑΠ.....	5
-Στόχοι της ΚΑΠ.....	6
-Οι αρχές της ΚΑΠ.....	7
-Οι κοινές οργανώσεις αγοράς και οι τιμές.....	8
-Η χρηματοδότηση της ΚΑΠ.....	9
-Πίνακες.....	11
-Πολιτική τιμών της ΚΑΠ ..	13
∨-Μέσα παρέμβασης της ΚΑΠ και οι επιπτώσεις τους.....	15
-Μέτρα που εξασφαλίζουν την εφαρμογή της ΚΑΠ.....	20
-Οι επιπτώσεις της ΚΑΠ στην Ελλάδα.....	24
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ</b>	
<b>ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΠ (ΕΞΕΤΑΣΗ ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ)</b>	
-Βαμβάκι.....	26
-Καπνός.....	35
-Ελαιόλαδο.....	48
-Βόειο κρέας.....	60
-Εκτίμηση της βέλτιστης λύσης εκ των προτεινόμενων για κάθε προϊόν.....	71
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ</b>	
<b>Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ</b>	
-Η κατάσταση των νέων χωρών.....	75
-Πιθανές μελλοντικές αλλαγές στην ΚΑΠ.....	78
-Προβλήματα από την ένταξη των νέων μελών και η προτεινόμενη λύση τους...81	
-Μεταλλαγμένα προϊόντα και η νέα κατάσταση στην Ε.Ε.....	84
-Γενικά σχόλια και προτάσεις.....	87
-Βιβλιογραφία.....	93

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή εκθέτει τα βασικά χαρακτηριστικά της ΚΑΠ όπως τις αρχές, τους στόχους και τη λειτουργία της, περιγράφει τα μέσα με τα οποία υπερασπίζει την παραγωγή των προϊόντων της Ε.Ε. και εξετάζει τις επιπτώσεις ενδεχόμενης κατάργησης, μείωσης ή και μετατροπής των επιδοτήσεων που χορηγεί. Ακόμη, παρουσιάζει τα προβλήματα που δημιουργούνται από τη σημερινή πολιτική, προτείνει λύσεις και σχολιάζει τις προοπτικές της ΚΑΠ ύστερα από την πρόσφατη διεύρυνση της Ε.Ε.. Θίγει επίσης το θέμα της επιρροής της ΚΑΠ στις σχέσεις της Ε.Ε. με τις τρίτες χώρες.

Βασική επιδίωξη της ΚΑΠ είναι η προστασία και προώθηση των συμφερόντων των παραγωγών και καταναλωτών της Ε.Ε. και η εξασφάλιση της ενότητας στην ευρωπαϊκή αγροτική αγορά. Κύρια εργαλεία της σε αυτήν την προσπάθεια, είναι η παροχή πληροφόρησης και η χορήγηση επιδοτήσεων καθώς και η επιβολή δασμών και ποσοτώσεων στις εισαγωγές, μέσα από το γενικότερο αυστηρά ρυθμισμένο νομοθετικό πλαίσιο για τη γεωργική πολιτική της Ε.Ε.. Οι περικοπές ή παύσεις των επιδοτήσεων υπολογίζεται ότι θα επιφέρουν ανεπανόρθωτο πλήγμα στον παραγωγικό τομέα της Ένωσης. Αυτό που εμείς προτείνουμε είναι η αντικατάσταση των επιδοτήσεων από τη χορήγηση άτοκων δανείων στους παραγωγούς, η οποία θα δώσει νέα ώθηση στη γεωργία ελαφρύνοντας παράλληλα το δυσβάσταχτο κόστος για τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. Η αλλαγή της εικόνας που έχουν οι άνθρωποι για τον αγροτικό τομέα, η εφαρμογή οργανωτικού και επιχειρηματικού πνεύματος στη γεωργία, ο καθορισμός κριτηρίων ποιότητας, η ανανέωση και επιμόρφωση του αγροτικού πληθυσμού και η διάθεση πόρων προς νέες τεχνολογίες θεωρούμε πως είναι θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα.

Η ένταξη στην Ε.Ε. των δέκα νέων χωρών – μελών ενδέχεται να προκαλέσει μεγαλύτερα προβλήματα στον προϋπολογισμό της Ένωσης και να επιφέρει τη μονιμοποίηση των επιδοτήσεων. Τα νέα μέλη πρέπει να προσπαθήσουν κατ' αρχήν να φθάσουν στα επίπεδα των άλλων χωρών της Ε.Ε., και έπειτα να οδεύσουν προς τους υψηλότερους στόχους της Ένωσης. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διάθεση των πολιτών τους να κάνουν τις απαιτούμενες θυσίες. Οι νέες χώρες πρέπει να παρουσιάσουν σημαντικά οικονομικά αποτελέσματα και να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των άλλων 15 κρατών της Ένωσης, ώστε να αποτελέσουν ένα αρμονικά δεμένο σύνολο με αυτές.

Η άσκηση παρεμβατικής πολιτικής από την Ε.Ε. έχει προκαλέσει την αντιπαλότητα των τρίτων χωρών, μεταξύ των οποίων, των αναπτυσσόμενων χωρών και των Η.Π.Α., ενώ οι τελευταίες πρόσφατα σημείωσαν μια νίκη με την εισαγωγή μεταλλαγμένου αραβόσιτου στην Ένωση. Η διαπραγματευτική ισχύς της Ε.Ε. τίθεται εν αμφιβολία. Εδώ σχολιάζουμε εάν η μείωση της παρέμβασης θα δώσει την απαραίτητη ευελιξία στην Ένωση ώστε να αναδιοργανώσει τη δράση της ή θα σημάνει τη μεγάλη πτώση του κύρους της.

## SUMMARY

This paper exposes the main characteristics of the CAP, like the principles, the objectives and the way of its function, it describes the means by which it protects the production of the EU products and it examines the consequences of a possible abolition or reduction or change of the subsidies it offers. Moreover, the problems created by the present practice are presented and possible solutions for them are suggested. Furthermore, the perspectives of the CAP after the recent enlargement of the EU are commented. Another subject that is brought up is about the influence of the CAP on the relationship of the EU with the other countries.

The basic purpose of the CAP is the protection and the promotion of the EU's producers' and consumers' interests and the securing of the unity upon the European market of agricultural products. Its main instruments on this effort, is the availability of information and the offering of subsidies as well as the imposition of levies and quotas on imports, which are parts of the general strictly regulated legislative frame of the EU's agricultural policy. It is estimated that the cutting down or the pauses of subsidies will provoke an irreparable damage on the productive sector of the Union. What we suggest is that the subsidies be replaced by the giving of loans without interest, to the producers; this measure will give a new boost to the agricultural sector and also it will relieve the budget of the EU from the intolerable cost. The change of the image that most people have about the agricultural sector, the application of an organizational and an enterprising spirit at the agricultural process, the defining of criteria about quality, the renewal and youth and the education of the agricultural population as well as the offering of money for the development of new technologies constitute fundamental conditions for the development of the agricultural sector according to us.

The enrollment of the ten new member states in the EU is possible to provoke even bigger problems to the EU's budget and to cause the locking – in of the subsidy regime. The new members must try for the beginning, to reach the level of the other countries of the EU and then to go for the even higher targets of the Union. An essential condition is the willing of their population to make the sacrifices that are demanded for this. The new countries must present a number of important economic successes and to gain in this way the confidence of the rest 15 states of the EU in order to form all together an harmonically bonded group.

The practice of intervention policy by the EU has provoked the hostility of the other countries, including the developing countries and the U.S.A. The latter, have recently won a victory as the mutated corn was allowed to be imported into the EU. The negotiating power of the EU is brought into doubt. On this point, we comment whether the reduction of the intervention will provide the Union with the adequate eligibility so as to reorganize its action or it will mean the sudden weakness of its validity.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ** **ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ**

### **ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτέλεσε την πρώτη γνήσια «Κοινή Πολιτική» της Ευρώπης στην προσπάθεια πραγματοποίησης της Ευρωπαϊκής σύγκλισης και ενοποίησης και είναι μέχρι σήμερα η βασικότερη και πιο ολοκληρωμένη Ευρωπαϊκή πολιτική, γύρω από τον άξονα της οποίας περιστρέφονται και οι υπόλοιπες προσπάθειες διαμόρφωσης και σταθεροποίησης μιας ενιαίας Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η ΚΑΠ από το ξεκίνημα της, στις αρχές της δεκαετίας του '60, απορροφούσε μεγάλο μέρος του Κοινοτικού προϋπολογισμού, σε βαθμό που στα μέσα της δεκαετίας του '80 «κατανάλωνε» πάνω από το 75% των συνολικών εξόδων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο κύριος στόχος της πολιτικής αυτής ήταν η εξασφάλιση της αυτάρκειας ως προς τα γεωργικά προϊόντα μέσα στην Ένωση. Η επιδίωξη αυτή έγινε πραγματικότητα στις αρχές της δεκαετίας του '70 και μάλιστα με τέτοια ένταση ώστε έφθασαν στο σημείο να εμφανίζονται μεγάλα πλεονάσματα και να αυξάνονται ακόμη περισσότερο οι δαπάνες αφού δημιουργούνταν ανάγκες για εξαγωγικές επιστροφές. Επομένως, από τα μέσα της δεκαετίας του '70, οι κινήσεις που έκανε η Ε.Κ. είχαν ως στόχο την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της παραγωγής. Οι προσπάθειες αυτές όμως, ήταν μικρής έντασης έως τα τέλη της δεκαετίας του '80 και για αυτό δεν είχαν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Το αποτέλεσμα αυτής της γενναιόδωρης προσφοράς χρηματικών ποσών για την επίτευξη των στόχων της ΚΑΠ, ήταν ευνοϊκό για τους αγρότες, αφού είδαν τα εισοδήματά τους να αυξάνονται σημαντικά, έχοντας αποκτήσει το απαραίτητο στήριγμα που χρειάζεται ένας ευαίσθητος παραγωγικός κλάδος όπως ο αγροτικός.

Στις μέρες μας η ΚΑΠ απορροφά το 45% περίπου του Κοινοτικού Προϋπολογισμού, δηλαδή ποσοστό ακόμη πολύ υψηλό. Βασικό στόχο της αποτελεί η διασφάλιση και η προστασία της Κοινοτικής γεωργικής παραγωγής καθώς και η οικονομική και κοινωνική συνοχή μέσα στην Ε.Ε..

### **ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ Η ΚΑΠ**

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική εκαλείτο να ξεπεράσει τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι εθνικές αγροτικές πολιτικές και να διαμορφώσει ένα πλαίσιο δράσης που θα λάμβανε υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Το άνισο σχετικό μέγεθος και η ανάπτυξη των αγροτικών τομέων στα κράτη-μέλη, οι ιδιομορφίες στο φυσικό περιβάλλον κάθε χώρας, οι διαφορές ως προς τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και τους πολιτικούς σκοπούς, καθώς και τα ανόμοια εργαλεία ρύθμισης και εφαρμογής της γεωργικής πολιτικής, επέφεραν σημαντικά προβλήματα στην προσπάθεια κοινής δράσης.

Δυσπρόσιτο εμπόδιο αποτελούσαν τα προνόμια που είχαν εξασφαλιστεί στους αγρότες κάθε κράτους όπως: εθνικά μονοπώλια, εγγυήσεις τιμών, επιδοτήσεις εξαγωγών, ενισχύσεις των αγροτικών εισοδημάτων, τελωνειακή προστασία, περιορισμοί των εισαγωγών (άμεσοι ή έμμεσοι) κ.α. Η διαφορετική βαρύτητα που είχε ο γεωργικός τομέας σε κάθε οικονομία και η συνήθεια αντιμετώπισης της αγροτικής πολιτικής με ιδιαίτερο τρόπο σε κάθε χώρα, συντηρούσαν την εμφάνιση αυτών των ιδιαίτερων μέτρων και γενικότερα την ανομοιογένεια στους κόλπους της

Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ΚΑΠ είχε ως έργο να αμβλύνει τις διαφορές μεταξύ των μελών της Κοινότητας και να συγχωνεύσει τις εθνικές γεωργικές πολιτικές τους δημιουργώντας μια κοινή αγροτική πολιτική. Το καθήκον της ήταν πολύ δύσκολο και η επιτυχία του θα σήμαινε ένα τεράστιο βήμα προς την ουσιαστική ενοποίηση που θα άνοιγε το δρόμο για επιτυχή σύγκλιση και στους υπόλοιπους τομείς της Ευρωπαϊκής πολιτικής.

## ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΚΑΠ

Οι στόχοι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, όπως ορίστηκαν στη Συνθήκη της Ρώμης στο άρθρο 39 της Συνθήκης ΕΟΚ είναι οι εξής:

- α) αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας, που θα επιτευχθεί μέσω της τεχνολογικής προόδου, εξασφάλιση της ανάπτυξης της αγροτικής παραγωγής και βελτιστοποίηση της χρήσης των μέσων της παραγωγής και ιδιαίτερα της εργασίας
- β) διασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για την αγροτική κοινότητα και ειδικά αύξηση των εσόδων των αγροτών
- γ) η σταθεροποίηση των αγορών
- δ) η εγγύηση της διαθεσιμότητας των τροφίμων
- ε) η εξασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές. (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Ν. Μούσης, Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος, Ε. Ανδρικοπούλου, Γρ. Καυκαλάς)

Η ΚΑΠ από τότε που εγκαινιάστηκε αναγκάστηκε να αλλάξει κάποιες φορές τις πολιτικές της ή να λάβει επιπλέον μέτρα που κρίνονταν απαραίτητα δεδομένων των νέων συνθηκών που επικρατούσαν στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά καθώς και λόγω της συνειδητοποίησης μέσω των αποτελεσμάτων, των λαθών που είχαν γίνει στο παρελθόν. Τέσσερις ήταν οι μεταρρυθμίσεις στις οποίες αναγκάστηκε να προβεί η Ε.Ε., εκ των οποίων η τελευταία είναι πολύ πρόσφατη. Πρόκειται για το πρόγραμμα δράσης «Agenda 2000», του οποίου την προσφορά βιώνουμε εδώ και λίγα χρόνια. Η νέα ΚΑΠ που εγκαινιάστηκε με αυτό το πρόγραμμα και προχώρησε και πέρα από αυτό, έχει θέσει τους στόχους που ανταποκρίνονται στη βελτίωση της σύγχρονης γεωργικής πραγματικότητας, δηλαδή αποβλέπει σε:

- σύνδεση των πολλών υπηρεσιών που προσφέρει ο γεωργικός τομέας στους ανθρώπους, με τη δημόσια ενίσχυση, η οποία θα ανταμείβει αυτή την προσφορά
- δημιουργία ενός ανταγωνιστικού αγροτικού τομέα στραμμένου προς την αγορά, ο οποίος δε θα εξαρτάται εξ' ολοκλήρου από τις επιδοτήσεις για την επιβίωση του, θα μπορεί να διεκδικεί δυναμικά τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και να αξιοποιεί τις δυνατότητές του, και παράλληλη εξασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου ζωής στο γεωργικό πληθυσμό
- δημιουργία ενός βιώσιμου αγροτικού τομέα από περιβαλλοντική σκοπιά, που θα συνδράμει στη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς και στη συντήρηση των φυσικών πόρων
- ύπαρξη και διατήρηση γεωργικών κοινοτήτων που χαρακτηρίζονται από δυναμισμό, αποτελούν εστίες σημαντικής οικονομικής δραστηριότητας και διαθέτουν θέσεις εργασίας στην περιφέρεια
- διατήρηση των γεωργικών εκτάσεων σε καλή κατάσταση για καλλιέργεια και με καλές περιβαλλοντικές συνθήκες (πολλαπλή συμμόρφωση)

- εξασφάλιση της ποιότητας και υγιεινής των τροφίμων, χωρίς προσφυγή στην ομοιομορφία των προϊόντων, αλλά με διατήρηση και παραδοσιακών τροφών
- εξασφάλιση ικανοποιητικών συνθηκών διαβίωσης των ζώων και διαφύλαξη της υγείας τους
- ενίσχυση της θέσης της Ε.Ε. και του διαπραγματευτικού της κύρους με την ένταξη νέων χωρών στους κόλπους της

Η νέα ΚΑΠ επιθυμεί να μεταβάλλει τον τρόπο με τον οποίο η Ε.Ε. βοηθά τον αγροτικό τομέα. Πρόκειται να στραφεί προς τους καταναλωτές και τους φορολογούμενους. Η μεγάλη πλειοψηφία των επιδοτήσεων θα είναι ανεξάρτητη από την ποσότητα παραγωγής ή μάλλον θα δοθεί η δυνατότητα στις χώρες – μέλη να διατηρήσουν τη σύνδεση σε περιορισμένο βαθμό, κάτω από προϋποθέσεις και μέσα σε όρια, ώστε να μην παρατηρηθεί δραστική μείωση της παραγόμενης ποσότητας. Αυτή η μείωση των άμεσων επιδοτήσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, θα εξοικονομήσει πόρους που θα διατεθούν στους αγρότες και για προγράμματα σχετικά με το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων, τα οποία αναφέρθηκαν παραπάνω. Επίσης η Ε.Ε. θα επιβάλλει ένα μηχανισμό δημοσιονομικής πειθαρχίας, ώστε ο αγροτικός προϋπολογισμός να μην υπερβεί το επίπεδο που έχει καθοριστεί για αυτόν ως το 2013. Η ΚΑΠ πρόκειται να αναθεωρηθεί ως προς τα μέτρα παρέμβασης στην αγορά:

- α) η τιμή παρέμβασης για το βούτυρο θα μειωθεί κατά 25% σε διάστημα τεσσάρων ετών, το οποίο σημαίνει επιπλέον μείωση των τιμών κατά 10% σε σύγκριση με το Πρόγραμμα Δράσης 2000, ενώ για το γάλα σε σκόνη διατηρείται μείωση κατά 15% σε διάστημα τριετίας, όπως είχε συμφωνηθεί στο Πρόγραμμα Δράσης 2000
- β) οι μηνιαίες προσαυξήσεις θα μειωθούν κατά 50% για τα σιτηρά ενώ η τιμή παρέμβασης θα διατηρηθεί στη σημερινή τιμή
- γ) θα θεσπιστούν ανταγωνιστικότερα και ευνοϊκότερα καθεστώτα για το εμπόριο του καπνού, του ελαιόλαδου, του βαμβακιού και του λυκίσκου. ([www.europa.eu.int](http://www.europa.eu.int))

## **ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ**

Οι τέσσερις βασικές αρχές βάσει των οποίων λειτουργεί η Κοινή Αγροτική Πολιτική είναι οι εξής: η ενότητα της αγοράς, η προτίμηση κοινοτικών προϊόντων, η χρηματοοικονομική αλληλεγγύη και η συνυπευθυνότητα. Ας περιγράψουμε τα βασικά χαρακτηριστικά καθεμιάς. (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Ν. Μούσης, Θεσμοί και Πολιτικές Ανάπτυξης της Ε.Ε., Θ. Σκούντζος)

α) Η αρχή της ενότητας της αγοράς σημαίνει ότι τα γεωργικά προϊόντα που διακινούνται μέσα στην Ε.Ε. δεν έχουν να αντιμετωπίσουν περιοριστικά μέτρα ως προς τις πωλούμενες ποσότητες (όπως ποσοστώσεις), ούτε άλλα τεχνητά εμπόδια όπως φόρους με μορφή δασμών ή άλλες μορφές. Η ενότητα της αγοράς στηρίζεται στις κοινές τιμές των αγροτικών προϊόντων σε όλα τα κράτη – μέλη. Οι τιμές αυτές που καταβάλλονται στους παραγωγούς, καθορίζονται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο



της Ε.Ε. μετά από πρόταση της Επιτροπής και πρέπει να προσδιορίζονται από τους νόμους της αγοράς και να διαφέρουν από τόπο σε τόπο μόνο λόγω διαφοράς των φυσικών συνθηκών παραγωγής και εξαιτίας του μεταφορικού κόστους που οφείλεται στις αποστάσεις.

β) Η προτίμηση κοινοτικών προϊόντων έχει την έννοια της θέσης της κατανάλωσης των ευρωπαϊκών αγροτικών προϊόντων, ως πρωταρχικό στόχο, ο οποίος επιτυγχάνεται με την επιβολή δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα που προηγουμένως είχαν χαμηλότερη τιμή από τα ευρωπαϊκά, και τη συνεπαγόμενη προτίμηση των ευρωπαϊκών προϊόντων από τους ευρωπαίους καταναλωτές. Παλαιότερα, η διαφορά μεταξύ της κοινοτικής τιμής και της τιμής εισαγωγής καλυπτόταν από εισφορές στις εισαγωγές, μέτρο που πιστεύεται ότι ήταν πιο αποτελεσματικό από τα σημερινά. Η αρχή της προτίμησης, η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη, απαιτεί μέτρα τόσο στην εισαγωγή όσο και στην εξαγωγή και στοχεύει στο να προστατεύσει την εκάστοτε αγορά από τις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών.

γ) Η αρχή της χρηματοοικονομικής αλληλεγγύης σημαίνει ότι το σύνολο των κρατών – μελών της Ε.Ε. είναι υπεύθυνο για τις χρηματοοικονομικές συνέπειες των μέτρων που λαμβάνονται στα πλαίσια των κοινών οργανώσεων της αγοράς. Το Γεωργικό Ταμείο - και συγκεκριμένα το τμήμα Εγγυήσεων – επιβαρύνεται με τα έξοδα των κοινών οργανώσεων της αγοράς, ενώ τα δασμολογικά έσοδα από εισαγωγές από τρίτες χώρες αποτελούν έσοδα του προϋπολογισμού της Κοινότητας και όχι των προϋπολογισμών των κρατών – μελών.

δ) Η αρχή της συνυπευθυνότητας έχει την έννοια της συνεισφοράς των παραγωγών στα έξοδα που προκαλούνται από υπερβολική αύξηση της παραγωγής, η οποία προκλήθηκε υπ' ευθύνη τους, παρά τα όρια που τους είχαν τεθεί για την παραγόμενη ποσότητα. Όταν δημιουργούνται πλεονάσματα παραγωγής, προβλέπονται μηχανισμοί ελέγχου της παραγωγής και των γεωργικών εξόδων, οι οποίοι καθορίζουν τη μέγιστη ποσότητα παραγωγής και αποκαλούνται σταθεροποιητές.

## **ΟΙ ΚΟΙΝΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΙΜΕΣ**

Οι κοινές οργανώσεις αγοράς (ΚΟΑ) είναι οι διατάξεις που καθορίζονται από τις κοινοτικές αποφάσεις και διέπουν την παραγωγή και εμπορία των αγροτικών προϊόντων κάθε κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παλαιότερα, επικρατούσαν οι εθνικές οργανώσεις αγοράς οι οποίες μετά την εκκίνηση της λειτουργίας της ΚΑΠ άρχισαν να δίνουν τη θέση τους στις κοινές οργανώσεις αγοράς. Οι ΚΟΑ στοχεύουν κυρίως να επιτύχουν τους βασικούς στόχους που έχουν οριστεί για την ΚΑΠ και καλύπτουν σχεδόν το 90% της τελικής κοινοτικής αγροτικής παραγωγής. Η κοινή οργάνωση αγοράς καλύπτει τα εξής προϊόντα: σιτηρά, χοίρειο κρέας, αυγά και πουλερικά, οπωροκηπευτικά, μπανάνες, κρασί, γαλακτοκομικά προϊόντα, βόειο κρέας, ρύζι, λιπαρές ουσίες (εκ των οποίων το ελαιόλαδο και τους ελαιούχους σπόρους), ζάχαρη, ανθοκομικά προϊόντα, αποξηραμένες χορτονομές, μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, καπνό, λινό και κάνναβη, λυκίσκο, σπόρους για σπορά, πρόβειο και αίγιο κρέας καθώς και άλλα γεωργικά προϊόντα τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο μιας ειδικής οργάνωσης αγοράς ([www.europa.eu.int](http://www.europa.eu.int), Οι Μοχλοί της Ε.Ε., Δ. Σακελλαρίου). Οι ΚΟΑ ιδρύονται έπειτα από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών, το οποίο

αποφασίζει επίσης για την εφαρμογή διαφόρων κανονισμών που αφορούν τις ΚΟΑ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη βοήθεια μιας επιτροπής, λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή των ΚΟΑ. Για κάθε ΚΟΑ γνωμοδοτεί μια επιτροπή διαχείρισης.

Ο ρόλος των ΚΟΑ είναι η διασφάλιση ύπαρξης ενιαίων τιμών για τα αγροτικά προϊόντα στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, η παροχή ενισχύσεων στους παραγωγούς ή στους επαγγελματίες του γεωργικού τομέα, η εγκαθίδρυση μηχανισμών που κάνουν εφικτή την οργάνωση των συναλλαγών με χώρες εκτός της Ε.Ε. και επιτρέπουν τον έλεγχο της παραγωγής. Επίσης ενισχύονται οι ομάδες των παραγωγών μέσα στις οργανώσεις παραγωγών.

Όσον αφορά τις τιμές των αγροτικών προϊόντων, αυτές παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ΚΑΠ. Το Συμβούλιο Υπουργών ή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζουν στην αρχή κάθε εμπορικού χρόνου τεχνητά τρεις τιμές: την τιμή στόχου, την τιμή κατωφλίου και την τιμή παρέμβασης. Οι λειτουργίες αυτών των τιμών στην ευρωπαϊκή αγορά αγροτικών προϊόντων είναι: ο προσανατολισμός της παραγωγής προς συγκεκριμένες ποσότητες και προϊόντα, η θέση σε λειτουργία των μηχανισμών παρέμβασης και η αντιμετώπιση των κινδύνων που απειλούν τις ευρωπαϊκές χώρες από χώρες εκτός της Ε.Ε.. Ας παραθέσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά αυτών των τριών ειδών τιμών:

wholesale price      retail -

- Η τιμή στόχου (καπνός) ή τιμή βάσης ή τιμή προσανατολισμού (βόειο κρέας, κρασί) αντικατοπτρίζει τις εκτιμήσεις των κοινοτικών οργάνων σχετικά με τις τιμές στις οποίες θα διεξάγονται οι συναλλαγές. Προσεγγίζει με τεχνητό τρόπο τις τιμές που είναι πολύ πιθανόν να έχουν οι παραγωγές των αγροτικών προϊόντων στην κοινή αγορά. Υπολογίζεται με βάση το νόμο της αγοράς και είναι η επιδιωκόμενη τιμή που επιθυμεί η ΚΟΑ να εξασφαλίσει για τους παραγωγούς. Αποσκοπεί στο να κατευθύνει την παραγωγή κάθε αγροτικού τομέα προς κάποια συγκεκριμένη ποσότητα.
- Η τιμή κατωφλίου (δημητριακά, ζάχαρη, γαλακτοκομικά προϊόντα, ελαιόλαδο) ή τιμή ανάσχεσης (χοίρειο κρέας, αυγά και πουλερικά) είναι η ελάχιστη τιμή στην οποία μπορούν να πωληθούν τα εισαγόμενα προϊόντα. Καθορίζεται σε υψηλότερα επίπεδα από την τιμή παρέμβασης, προκειμένου να ωθήσει τους οικονομικούς φορείς της Κοινότητας να αγοράζουν τα ευρωπαϊκά προϊόντα, σεβόμενοι την κοινοτική προτίμηση.
- Η τιμή παρέμβασης (δημητριακά, ζάχαρη, βούτυρο, βόειο κρέας, καπνός) είναι η εγγυημένη τιμή στην οποία ένας καθορισμένος από την κοινότητα οργανισμός παρέμβασης έχει υποχρέωση να ξαναγοράζει τις παραχθείσες από την κοινότητα ποσότητες που του προσφέρονται και να τις αποθηκεύει. Η τιμή παρέμβασης είναι κατώτερη κατά ένα ποσοστό από την τιμή προσανατολισμού. (Αγροτική Οικονομική, Στ. Θεοφανίδης, Ο Μετασχηματισμός της ΕΟΚ, Ιωακειμίδης, www.europa.eu.int)

## Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική με τις μεγάλες ανάγκες για χρηματοδότηση από τις οποίες χαρακτηρίζεται, χρειάζεται ένα ταμείο το οποίο να ικανοποιεί τα έξοδα της.

Αυτό είναι το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), γνωστό ως FEOGA, το οποίο ιδρύθηκε το 1962, και αποτελείται από δύο τμήματα: το Τμήμα Εγγυήσεων και το Τμήμα Προσανατολισμού. (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ν. Μούσης, Αγροτική Οικονομική, διάφοροι συγγραφείς)

Το Τμήμα Εγγυήσεων χρηματοδοτεί κυρίως τα έξοδα για τις οργανώσεις των γεωργικών αγορών, τα μέτρα γεωργικής ανάπτυξης που συνδυάζονται με τα μέτρα στήριξης των αγορών και τα γεωργικά μέτρα σε κάποιες περιοχές. Το Τμήμα Εγγυήσεων συνδράμει στην οικονομική ενίσχυση της πολιτικής στις αγροτικές περιοχές που καλύπτονται από το νέο στόχο 2 και στις αγροτικές περιοχές εκτός των στόχων 1 και 2 των Διαρθρωτικών Ταμείων. Επίσης χρηματοδοτεί ειδικά κτηνιατρικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, όπως και τη διάδοση πληροφοριών για την ΚΑΠ. Το Τμήμα Προσανατολισμού συγχρηματοδοτεί την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+ που αποσκοπεί στη γεωργική ανάπτυξη, και μέτρα που υποπίπτουν σε προγράμματα του στόχου 1, εκτός από εκείνα που καλύπτονται από το Τμήμα Εγγυήσεων.

Ας παραθέσουμε τους στόχους προτεραιότητας των οποίων την εφαρμογή προβλέπει η κανονιστική ρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000-2006

- Στόχος 1: προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών
- Στόχος 2: ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες.
- Στόχος 3: ενίσχυση της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης για τις περιφέρειες εκτός στόχου 1

## ΠΙΝΑΚΕΣ

Παρακάτω παραθέτουμε τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. για τα έτη από το 2000 και μετά καθώς και εκτιμήσεις για αυτόν όσον αφορά τα έτη 2005 και 2006.

Appropriations for commitments	Current Prices		2002 Price				
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
<b>1. Agriculture</b>	<b>41 738</b>	<b>44 530</b>	<b>46 587</b>	<b>46 449</b>	<b>45 377</b>	<b>44 497</b>	<b>44 209</b>
Agricultural expenditure (except rural development)	37 352	40 035	41 992	41 843	40 761	39 870	39 572
Rural development and accompanying measures	4 386	4 495	4 595	4 606	4 616	4 627	4 637
<b>2. Structural operations</b>	<b>32 678</b>	<b>32 720</b>	<b>33 638</b>	<b>33 308</b>	<b>32 998</b>	<b>32 735</b>	<b>31 955</b>
Structural Funds	30 019	30 005	30 849	30 519	30 316	30 053	29 278
Cohesion Fund	2 659	2 715	2 789	2 789	2 682	2 682	2 677
<b>3. Internal policies<sup>1</sup></b>	<b>6 031</b>	<b>6 272</b>	<b>6 558</b>	<b>6 676</b>	<b>6 793</b>	<b>6 910</b>	<b>7 038</b>
<b>4. External action</b>	<b>4 627</b>	<b>4 735</b>	<b>4 873</b>	<b>4 884</b>	<b>4 895</b>	<b>4 905</b>	<b>4 916</b>
<b>5. Administration<sup>2</sup></b>	<b>4 638</b>	<b>4 776</b>	<b>5 012</b>	<b>5 119</b>	<b>5 225</b>	<b>5 332</b>	<b>5 439</b>
<b>6. Reserves</b>	<b>906</b>	<b>916</b>	<b>676</b>	<b>426</b>	<b>426</b>	<b>426</b>	<b>426</b>
Monetary reserve	500	500	250				
Guarantee reserve	203	208	213	213	213	213	213
Emergency aid reserve	203	208	213	213	213	213	213
<b>7. Pre-accession aid</b>	<b>3 174</b>	<b>3 240</b>	<b>3 328</b>	<b>3 328</b>	<b>3 328</b>	<b>3 328</b>	<b>3 328</b>
Agriculture	529	540	555	555	555	555	555
Pre-accession structural instrument	1 058	1 080	1 109	1 109	1 109	1 109	1 109
PHARE (applicant countries)	1 587	1 620	1 664	1 664	1 664	1 664	1 664
<b>Appropriations for commitments – Total</b>	<b>93 792</b>	<b>97 189</b>	<b>100 672</b>	<b>100 190</b>	<b>99 042</b>	<b>98 133</b>	<b>97 311</b>
<b>Appropriations for payments – Total</b>	<b>91 322</b>	<b>94 730</b>	<b>100 078</b>	<b>100 795</b>	<b>97 645</b>	<b>95 789</b>	<b>95 217</b>
<b>Appropriations for payments as % of GNP</b>	<b>1,10 %</b>	<b>1,09 %</b>	<b>1,10 %</b>	<b>1,08 %</b>	<b>1,02 %</b>	<b>0,97 %</b>	<b>0,95 %</b>
Available for accession (appropriations for payments)			4 397	7 125	9 440	12 146	15 097
Agriculture			1 698	2 154	2 600	3 109	3 608
Other expenditure			2 699	4 971	6 840	9 037	11 489
<b>Ceiling, appropriations for payments</b>	<b>91 322</b>	<b>94 730</b>	<b>104 475</b>	<b>107 920</b>	<b>107 085</b>	<b>107 935</b>	<b>110 314</b>
<b>Ceiling, payments, as % of GNP</b>	<b>1,12 %</b>	<b>1,11 %</b>	<b>1,14 %</b>	<b>1,15 %</b>	<b>1,12 %</b>	<b>1,10 %</b>	<b>1,09 %</b>
<b>Margin for contingencies</b>	<b>0,15 %</b>	<b>0,16 %</b>	<b>0,13 %</b>	<b>0,12 %</b>	<b>0,15 %</b>	<b>0,17 %</b>	<b>0,18 %</b>
<b>Own resources ceiling</b>	<b>1,27 %</b>	<b>1,27 %</b>	<b>1,27 %</b>	<b>1,27 %</b>	<b>1,27 %</b>	<b>1,27 %</b>	<b>1,27 %</b>
<b>Own resources ceiling</b>	<b>1,27%</b>	<b>1,27%</b>	<b>1,27%</b>	<b>1,27%</b>	<b>1,27%</b>	<b>1,27%</b>	<b>1,27%</b>

1 Under Article 2 of Decision No 182/1999/EC of the European Parliament and of the Council and Article 2 of Council Decision 1999/64 Euratom (OJ L 26, 1.2.1999, p.1 and p.34), the share of expenditure available for research over the period 2000-2002 comes to EUR 11 510 million at current prices.

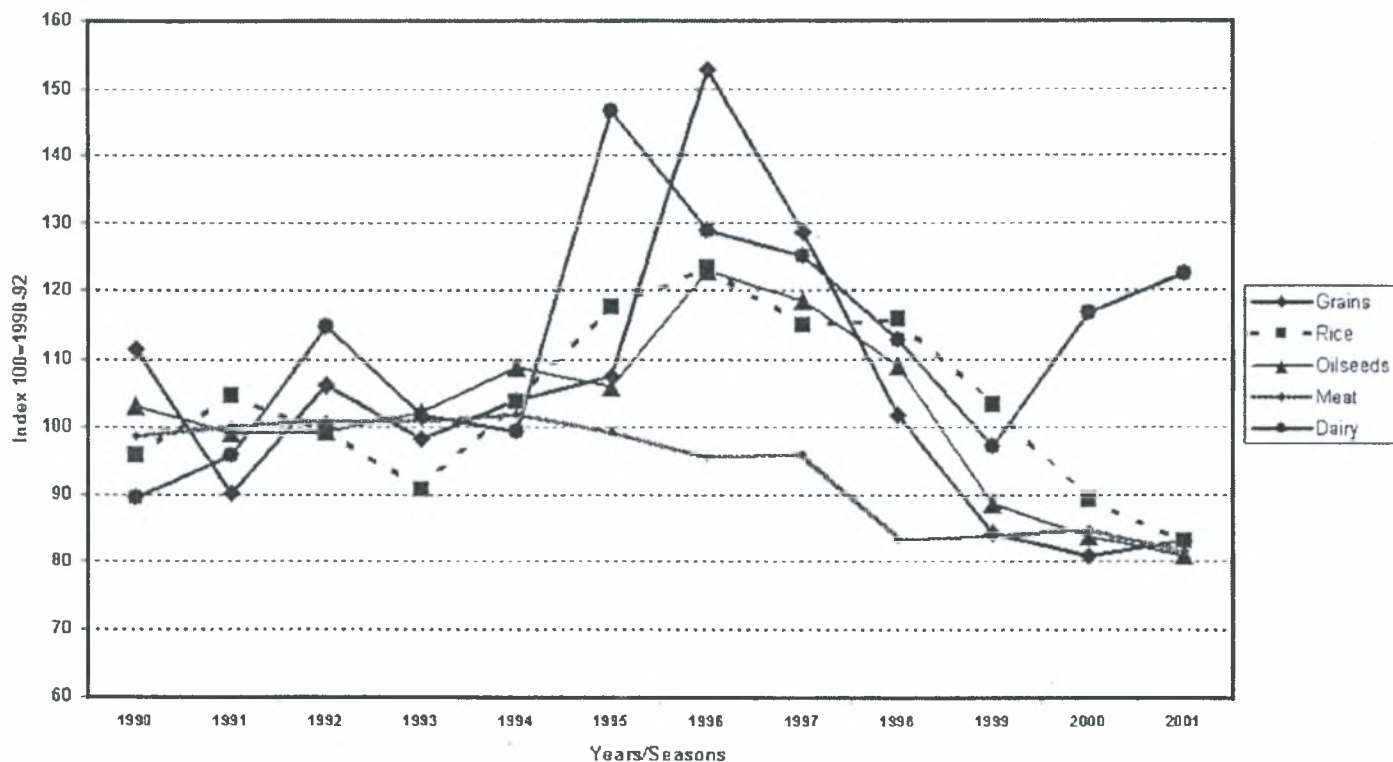
2 Expenditure on pensions included within the ceiling for this heading is calculated net of staff contributions to the pension scheme, with a maximum of EUR 1 100 million at 1999 prices for the period 2000-2006.

Στους επόμενους πίνακες βλέπουμε σε ποιες κατευθύνσεις πηγαίνει η βοήθεια από το  
 Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ.

EAGGF Guarantee Section	Amount	%
<b>Plant products (Title 1)</b>	<b>27 349</b>	<b>61,8</b>
Arable crops	17 916	40,5
Sugar	1 401	3,2
Olive oil	2 366	5,3
Dried fodder and grain legumes	385	0,9
Fibre plants and silkworms	956	2,2
Fruit and vegetables	1 650	3,7
Products of the vine-growing sector	1 392	3,1
Tobacco	983	2,2
Other plant sectors or products	300	0,7

EAGGF Guarantee Section	Amount	%
<b>Animal products (Title 2)</b>	<b>10 860</b>	<b>24,5</b>
Milk and milk products	1 912	4,3
Beef/veal	8 095	18,3
Sheepmeat and goatmeat	672	1,5
Pigmeat, eggs and poultrymeat	164	0,4
Fishery products and others	17	0,0
<b>Ancillary expenditure (Title 3)</b>	<b>1 451</b>	<b>3,3</b>
Subheading 1a – Total	39 660	89,6
<b>Rural development (title 4)</b>	<b>4 595</b>	<b>10,4</b>
Subheading 1b – Total	4 595	10,4
<b>Total</b>	<b>44 255</b>	<b>100,0</b>

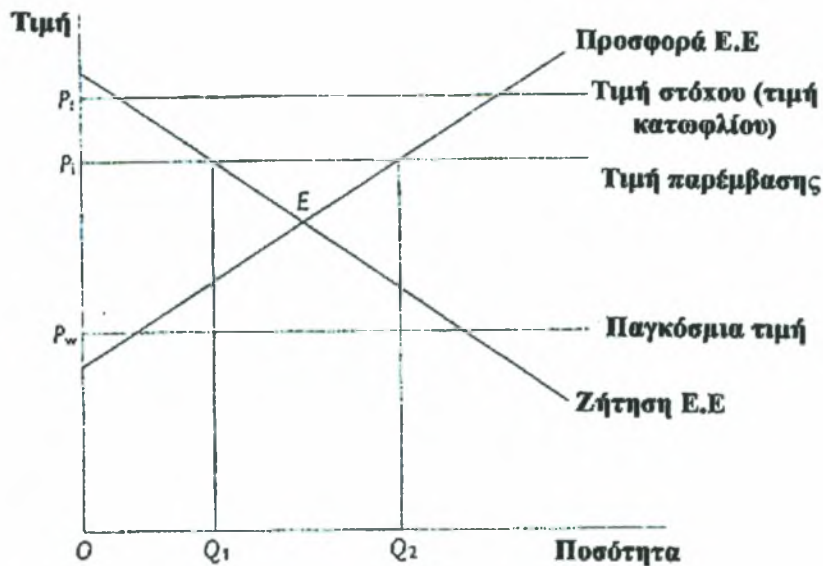
Το διάγραμμα πιο κάτω παρουσιάζει την πορεία των τιμών βασικών αγροτικών προϊόντων της Ε.Ε. από το 1990.



(οι πίνακες είναι από: [www.fao.org](http://www.fao.org))

## ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΙΜΩΝ ΤΗΣ ΚΑΠ

Ας κάνουμε μια διαγραμματική ανάλυση της πολιτικής που ακολουθεί η ΚΑΠ προκειμένου να διαφυλάξει τις τιμές των προϊόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν και ο μηχανισμός έχει κάποιες διαφορές από προϊόν σε προϊόν, εδώ θα πάρουμε το αντιπροσωπευτικό μοντέλο ή αλλιώς μοντέλο των δημητριακών. Τα δημητριακά αποτελούν ένα από τα πιο σημαντικά προϊόντα του αγροτικού τομέα και η αγορά των δημητριακών θεωρείται ιδανική για τη μελέτη της συγκεκριμένης πολιτικής.



(The Common Agricultural Policy, C. Ritson and D.R. Harvey, European Union Economics, T. Hitiris)

Από το σχήμα παρατηρούμε ότι η καμπύλη προσφοράς των δημητριακών στην Ε.Ε. έχει θετική κλίση, αποκαλύπτοντας αυξανόμενα κόστη παραγωγής, ενώ η παγκόσμια προσφορά δημητριακών είναι πλήρως ελαστική και το προϊόν πωλείται σε χαμηλή τιμή. Το Συμβούλιο των Υπουργών της Ε.Ε. αφού λάβει υπ' όψιν τις διαφορές μεταξύ των τιμών στις διάφορες περιοχές, οι οποίες οφείλονται σε κόστη μεταφοράς και αποθήκευσης, καταλήγει στη μέγιστη τιμή η οποία είναι η καλύτερη για την επίτευξη των στόχων της ΚΑΠ, για ένα συγκεκριμένο επίπεδο παραγωγής. Αυτή η τιμή είναι η τιμή στόχου που αναφέρθηκε και προηγουμένως και που συμβολίζεται με  $P_t$ . Η τιμή στόχου τίθεται συνήθως σε σημείο όπου υπάρχει πολύ μεγάλο, πιθανόν το μεγαλύτερο έλλειμμα μεταξύ της παραγωγής και της ζήτησης. Βρίσκεται πάνω από την παγκόσμια τιμή (που συμβολίζεται με  $P_w$ ), καθώς και επάνω από την τιμή ισορροπίας στην κλειστή οικονομία, της οποίας το σημείο ισορροπίας είναι το Ε. Όπως είναι ευνόητο, στην τιμή στόχου θα υπάρχει υπερβάλλουσα εγχώρια προσφορά, ενώ η χαμηλότερη παγκόσμια τιμή θα ωθήσει τους ξένους να προσπαθήσουν να εισβάλλουν στην εγχώρια αγορά και τους ντόπιους να αγοράσουν τα φθηνότερα ξένης προέλευσης προϊόντα.

Αυτά τα φαινόμενα θα πιέσουν προς τα κάτω τις τιμές και ο στόχος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας δε θα πραγματοποιηθεί ή θα πραγματοποιηθεί σε χαμηλότερο από τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Ας επιχειρήσουμε να περιγράψουμε τον τρόπο με τον οποίο η πολιτική της Ε.Ε. θα αντιμετωπίσει αυτές τις δυσκολίες. Η τιμή παρέμβασης, εδώ συμβολίζεται με  $P_i$ . Η ΚΑΠ φτιάχνει ένα σύνολο με τις επιτρεπόμενες διακυμάνσεις τιμών θέτοντας ως κατώτερο σύνορο την τιμή παρέμβασης  $P_i$  η οποία αντιπροσωπεύει τη χαμηλότερη τιμή στην οποία οι παραγωγοί σίγουρα θα πωλήσουν την παραγωγή τους. Σε αυτή την τιμή πωλείται οποιαδήποτε ποσότητα, επομένως η καμπύλη για το προϊόν των παραγωγών είναι πλήρως ελαστική. Το γεγονός ότι η ζήτηση είναι τεχνητή, δηλαδή δεν προκαλείται από τις καταναλωτικές ανάγκες του κοινού, δείχνει ότι το

καλό τελικό αποτέλεσμα για τους παραγωγούς που πραγματοποιείται μέσω της δραστηριοποίησης της ΚΑΠ έχει το μειονέκτημα ότι η οικονομία δεν καταφέρνει να επιτύχει αποτελεσματικότητα μέσω βέλτιστης διανομής των πόρων. Ο αποκλεισμός όμως των ξένων προϊόντων από την εγχώρια αγορά αποτελεί μια αναμφισβήτητη επιτυχία. Αυτό επιτυγχάνεται με την επιβολή ενός δασμού στα προϊόντα των χωρών εκτός Ε.Ε., που αυξάνει την τιμή τους στην εγχώρια αγορά, από το επίπεδο της παγκόσμιας τιμής  $P_w$  στο επίπεδο της τιμής κατωφλίου  $P_t$ , η οποία όπως είπαμε είναι η ελάχιστη τιμή στην οποία επιτρέπεται να πωληθούν στην Ε.Ε. τα εισαγόμενα προϊόντα. Εάν πάρουμε την υπόθεση ότι για κάποια αιτία οι εγχώριες τιμές της Ε.Ε. υπερβούν την τιμή στόχου, οι εισαγωγές οι οποίες θα είναι πιο φθηνές, θα εισβάλλουν στην εγχώρια αγορά αναγκάζοντας την εγχώρια τιμή να μείνει προσηλωμένη στο επίπεδο της τιμής κατωφλίου. Εξασφαλίζεται με αυτό τον τρόπο ότι οι τιμές της αγοράς δε θα ξεπεράσουν την τιμή κατωφλίου, με το όφελος που σημαίνει αυτό για τον καταναλωτή.

Με το να θέτει η ΚΑΠ τις τιμές για τους παραγωγούς επάνω από την τιμή ισορροπίας της αγοράς, είναι γνωστό ότι δημιουργούνται αποθέματα λόγω υπερβολικής προσφοράς, γι' αυτό οι διαχειριστές της ΚΑΠ επιτρέπουν το πλεόνασμα να κατευθύνεται είτε στο εξωτερικό ως εξαγωγές στην παγκόσμια τιμή, είτε στην εγχώρια αγορά σε χαμηλές τιμές για κάποιους ειδικούς σκοπούς. Σκοπός της ΚΑΠ είναι αυτή η υπερβάλλουσα παραγωγή να χρησιμοποιηθεί ως μέσο συγκράτησης των τιμών της αγοράς στα επιτρεπτά όρια διακύμανσης. Για να προσελκυστούν οι παραγωγοί να εξάγουν τα αγαθά τους, τους προσφέρονται χρηματικά ποσά με τη μορφή αποζημιώσεων ή επιδοτήσεων, τα οποία καλύπτουν τη διαφορά μεταξύ των παγκόσμιων τιμών και των τιμών στην Κοινότητα. Το ύψος αυτών κυμαίνεται ανάμεσα στη διαφορά της τιμής στόχου από την παγκόσμια τιμή και στη διαφορά της τιμής παρέμβασης από την παγκόσμια τιμή. Εάν για οποιοδήποτε λόγο η παγκόσμια τιμή υπερβεί την τιμή κατωφλίου, η ΚΑΠ θα μετατρέψει την επιδότηση που δίνει στους παραγωγούς σε δασμό, για να εμποδίσει τη μαζική φυγή της παραγωγής προς το εξωτερικό. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται ότι μόνο τα πλεονάσματα θα πωλούνται στο εξωτερικό, όπως απαιτεί η ΚΑΠ, και οι καταναλωτές θα αντιμετωπίζουν λογική τιμή για κάθε προϊόν (την τιμή κατωφλίου).

## **ΜΕΣΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ**

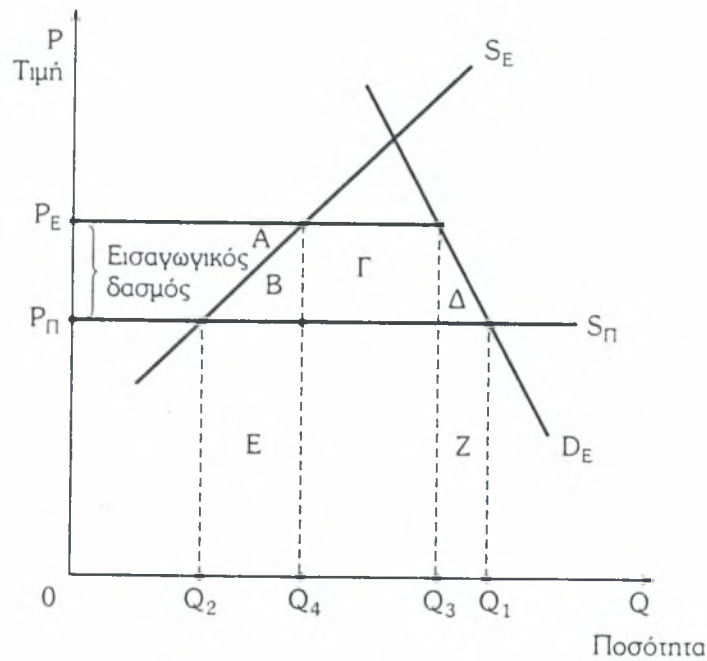
Όπως διαπιστώσαμε, η ΚΑΠ στην προσπάθειά της να προστατεύσει τα συμφέροντα των παραγωγών και των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανέπτυξε δύο βασικά όργανα:

α) τους μεταβλητούς δασμούς εισαγωγών και β) διάφορες επιστροφές χρημάτων (ή επιδοτήσεις) για τις εξαγωγές. Η ακριβής λειτουργία των δύο αυτών οργάνων έχει μαζική επιρροή στις τιμές των αγορών στην Ε.Ε. και φυσικά στο επίπεδο της παραγωγής και της κατανάλωσης και στο καθαρό εμπόριο.

Οι δασμοί και οι επιδοτήσεις εξαγωγών μπορούν να είναι είτε κατ' είδος (ένα σταθερό ποσό ανά μονάδα) είτε επί της αξίας (*ad valorem*), δηλαδή ένα αναλογικό ποσό επί της αξίας που εξάγεται (Αγροτική Οικονομική, διάφοροι συγγραφείς). Ας χρησιμοποιήσουμε ένα διάγραμμα για να καταλάβουμε καλύτερα τη λειτουργία του



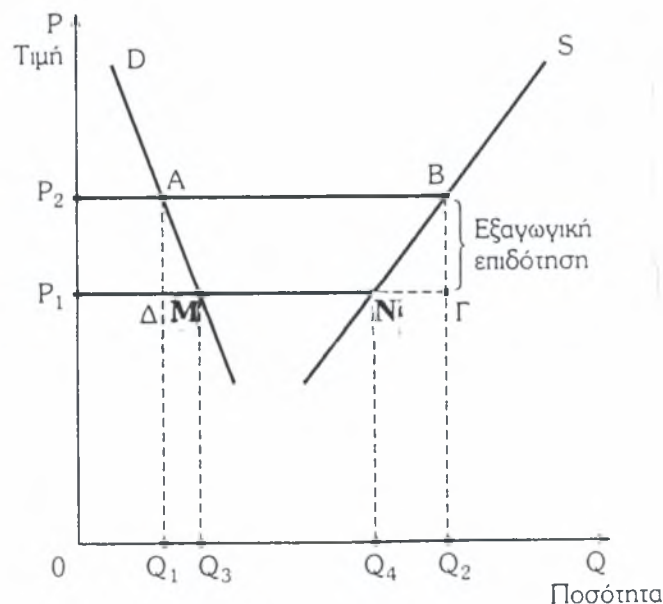
δασμού στην οικονομία (Αγροτική Οικονομική, διάφοροι συγγραφείς, Διεθνής Οικονομική, P. Krugman, M. Obstfeld)



Σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς, δηλαδή σε τιμή  $P_{\pi}$ , οι ανάγκες των καταναλωτών για ένα συγκεκριμένο αγροτικό αγαθό στην εγχώρια αγορά ικανοποιούνται από την εγχώρια παραγωγή ( $Q_2$ ) και από την ποσότητα ( $Q_1 - Q_2$ ) που αποτελεί τον όγκο του εισαγόμενου προϊόντος. Η συνολική κατανάλωση στην κοινωνία είναι ίση με  $OQ_1$ . Εάν η ΚΑΠ επιβάλλει ένα δασμό ίσο με  $P_E - P_{\pi}$ , όπου  $P_E$  η τιμή κατωφλίου και  $P_{\pi}$  η παγκόσμια τιμή του αγαθού, δύο μεταβολές θα υπάρξουν. Η συνολική κατανάλωση του προϊόντος θα μειωθεί, λόγω της αύξησης της τιμής που πληρώνουν οι καταναλωτές. Επιπλέον, η συνολική προσφερόμενη ποσότητα που θέλουν να πωλήσουν στην αγορά οι εγχώριοι παραγωγοί αυξάνεται, λόγω αύξησης της τιμής που απολαμβάνουν για κάθε πωλούμενη μονάδα του αγαθού. Ο συνδυασμός των παραπάνω θα οδηγήσει σε μείωση των εισαγωγών από ( $Q_1 - Q_2$ ) σε ( $Q_3 - Q_4$ ). Ο εισαγωγικός δασμός οδηγεί επομένως σε μικρότερες εισαγωγές και σε αύξηση των

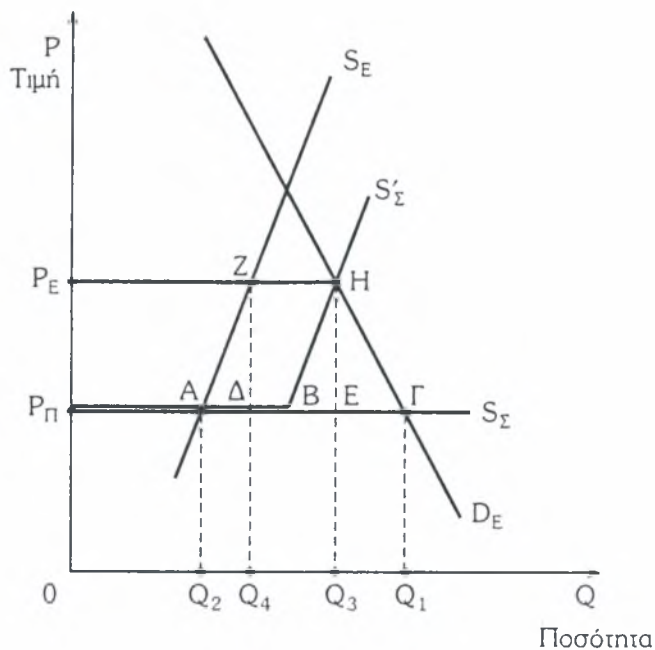
τιμών. Ωφελημένοι από αυτό το μέτρο βγαίνουν οι παραγωγοί, οι οποίοι αυξάνουν την ευημερία κατά το πλεόνασμα των παραγωγών, ενώ οι καταναλωτές καταλήγουν ζημιωμένοι. Το πλεόνασμα των παραγωγών είναι ίσο με το εμβαδόν Α στο σχήμα, ενώ η μείωση του πλεονάσματος των καταναλωτών ισούται με το άθροισμα των εμβαδών Α+Β+Γ+Δ. Είναι απαραίτητο όμως να λάβουμε υπ' όψιν μας και τις επιπτώσεις του δασμού στο κράτος, αφού αυτό εισπράττει τα δασμολογικά έσοδα. Το κράτος ωφελείται από τους δασμούς, λαμβάνοντας έσοδα ίσα με  $(Q_3-Q_4) \cdot (P_2-P_1)$ , δηλαδή ίσα με το εμβαδόν του Γ. Επομένως, το καθαρό αποτέλεσμα για την κοινωνία είναι αρνητικό, αφού έχουμε απώλεια ευημερίας ίση με Β+Δ. Το τρίγωνο Β συνιστά την απώλεια από τη στρέβλωση της παραγωγής, η οποία προέρχεται από το γεγονός ότι οι παραγωγοί ενθουσιάζονται υπέρ το δέον από την αύξηση της τιμής και παράγουν υπερβολικά μεγάλη ποσότητα του αγαθού. Το τρίγωνο Δ αντικατοπτρίζει την απώλεια από τη στρέβλωση της κατανάλωσης εγχωρίως, η οποία προξενείται από το γεγονός ότι οι καταναλωτές αποφασίζουν να καταναλώνουν πολύ μικρή ποσότητα του αγαθού, λόγω της αύξησης της τιμής που προκάλεσε ο δασμός. Τα δύο τρίγωνα μαζί αντιπροσωπεύουν την απώλεια αποδοτικότητας. Επομένως, συμπεραίνουμε ότι η επιβολή ενός εισαγωγικού δασμού πάνω σε ένα αγαθό, οδηγεί σε συνολική μείωση της ευημερίας της κοινωνίας, δημιουργώντας ερωτηματικά για το αν η πολιτική της ΚΑΠ είναι ορθή ή όχι.

Ας προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τα αποτελέσματα μιας επιδότησης των εξαγωγών με τη βοήθεια του παρακάτω διαγράμματος. (Αγροτική Οικονομική, διάφοροι συγγραφείς, Διεθνής Οικονομική, Ρ. Krugman, Μ. Obstfeld)



Οι τιμές στην εγχώρια αγορά βρίσκονται στο επίπεδο  $P_2$  που είναι υψηλότερο από το επίπεδο  $P_1$  της παγκόσμιας τιμής. Στην τιμή  $P_2$  υπάρχει πλεονάζουσα προσφερόμενη ποσότητα ίση με  $(Q_1 - Q_2)$  η οποία διατίθεται για εξαγωγές, οι οποίες όμως δε δύνανται να πραγματοποιηθούν λόγω της διαφοράς της εγχώριας τιμής από την παγκόσμια. Επομένως, για να μπορέσουν οι εγχώριοι παραγωγοί να ανταγωνιστούν τα ξένα προϊόντα, πρέπει να μειώσουν την τιμή που ζητούν για το αγαθό στο επίπεδο  $P_1$  της παγκόσμιας τιμής, κίνηση που θα σήμαινε απώλεια εισοδήματος για αυτούς. Σε αυτό το σημείο γίνεται η παρέμβαση της ΚΑΠ, που προσφέρει επιδότηση στους παραγωγούς ίση με  $(P_2 - P_1)$ , δηλαδή ίση με το ποσό κατά το οποίο πρέπει να μειώσουν την τιμή του αγαθού για να γίνουν ανταγωνιστικοί. Επομένως, οι παραγωγοί θα εισπράττουν τιμή  $P_1$  από την πώληση του αγροτικού αγαθού και  $(P_2 - P_1)$  ως εξαγωγική επιδότηση, που είναι το ίδιο σα να λαμβάνουν τιμή  $P_2$  για το αγαθό. Το κόστος για τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης ισούται με  $(Q_2 - Q_1) * (P_2 - P_1)$ , δηλαδή είναι το εμβαδόν ΑΒΓΔ του σχήματος. Ωφελημένοι από τις επιδοτήσεις των εξαγωγών καταλήγουν φυσικά οι παραγωγοί, των οποίων το όφελος αντιπροσωπεύεται από το εμβαδόν  $P_2BNP_1$ . Ζημιωμένοι καταλήγουν οι καταναλωτές, των οποίων η απώλεια ισούται με  $P_2AMP_1$  και οι φορολογούμενοι επειδή πληρώνουν το κόστος της επιδότησης, δηλαδή το ΑΒΓΔ. Διαπιστώνουμε ότι και πάλι η κοινωνία έχει απώλεια ευημερίας στο σύνολο της από την επιδότηση εξαγωγών. Η απώλεια αυτή ισούται με το άθροισμα των εμβαδών ΑΔΜ και ΒΓΝ, που αντιπροσωπεύουν της απώλειες από την στρέβλωση της παραγωγής και της κατανάλωσης του ίδιου είδους με αυτές που προκαλεί ένας δασμός. Όσον αφορά τον έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση κόσμο, η επιδότηση αποβαίνει προς όφελος των καταναλωτών των εξαγωγικών αγορών ενώ αποβαίνει εις βάρος των παραγωγών των ανταγωνιστριών χωρών. Το γεγονός ότι μια επιδότηση εξαγωγών ενός αγροτικού αγαθού επιφέρει αρνητικό αποτέλεσμα στη συνολική ευημερία της κοινωνίας της Ε.Ε., μας δημιουργεί αμφιβολίες για την καταλληλότητα της πολιτικής όπως και στην περίπτωση του δασμού.

Ένα ακόμη μέσο που χρησιμοποιεί η ΚΑΠ για να προστατεύσει τα συμφέροντα των ευρωπαϊκών παραγωγών είναι οι ποσοτώσεις εισαγωγών, δηλαδή οι άμεσοι περιορισμοί των ποσοτήτων των αγαθών που επιτρέπεται να εισαχθούν. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι μόνοι που έχουν το δικαίωμα να εισάγουν τα αγαθά είναι ορισμένες μόνο ομάδες ατόμων ή επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν εξασφαλίσει άδειες για αυτό το σκοπό. Ακόμη όμως και αυτές οι ομάδες υφίστανται περιορισμούς ως προς τη μέγιστη ποσότητα του αγροτικού προϊόντος που μπορούν να εισάγουν ετησίως. Ας χρησιμοποιήσουμε το παρακάτω διάγραμμα για να καταλάβουμε τις επιπτώσεις μιας ποσοτώσεως εισαγωγών. (Αγροτική Οικονομική, διάφοροι συγγραφείς, Διεθνής Οικονομική, P. Krugman, M. Obstfeld)



Έστω ότι επιβάλλουμε μια ανώτατη ποσότητα εισαγωγών, δηλαδή ποσόστωση, (B-A) που είναι μικρότερη από το αρχικό επίπεδο εισαγωγών. Η συνολική καμπύλη προσφοράς ( $S_{\Sigma}'$ ) μετά από την επιβολή της ποσόστωσης κάμπτεται στο σημείο B και τέμνει την καμπύλη εγχώριας ζήτησης  $D_E$ , η οποία είναι ανελαστική, στο σημείο H που αντιστοιχεί σε μια υψηλότερη τιμή  $P_E$ . Αυτή η αύξηση της τιμής προκαλεί, όπως είναι αναμενόμενο, δύο αντιδράσεις. Οι ευρωπαίοι καταναλωτές μειώνουν τη ζήτηση τους από  $Q_1$  που ήταν η ποσότητα στο σημείο ισορροπίας πριν την επιβολή της ποσόστωσης, σε  $Q_3$  που είναι η ποσότητα στο νέο σημείο ισορροπίας. Οι ευρωπαίοι παραγωγοί με τη σειρά τους αυξάνουν την προσφορά τους από  $Q_2$  σε  $Q_4$ , προσπαθώντας να εκμεταλλευθούν το υψηλότερο επίπεδο τιμής. Ως αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών που είναι φυσικά επακόλουθα της ποσόστωσης το σύνολο των εισαγωγών μειώνεται από  $(Q_1-Q_2)$  σε  $(Q_3-Q_4)$ . Οι εξαγωγικές χώρες μειώνουν τις ποσότητες που εξάγουν, όμως απολαμβάνουν ένα υψηλότερο επίπεδο τιμής για το εξαγόμενο αγροτικό προϊόν. Παρατηρούμε ότι εφόσον η διαφορά  $(P_E-P_{\Pi})$  που αντιστοιχεί στην αύξηση της τιμής που προκλήθηκε από την επιβολή ποσόστωσης, είναι ίση με τον εισαγωγικό δασμό που είχαμε προηγουμένως κατά την ανάλυση των

επιπτώσεων του δασμού, τότε το τελικό αποτέλεσμα ως προς τη στήριξη των εισαγωγών είναι το ίδιο με το αποτέλεσμα που εξασφαλίζει η επιβολή του δασμού. Γενικά, οι ποσοτώσεις έχουν το ίδιο αποτέλεσμα με τους δασμούς και τις επιδοτήσεις εξαγωγών. Οι εγχώριοι παραγωγοί ωφελούνται, ενώ οι εγχώριοι καταναλωτές και οι ξένοι εξαγωγείς υφίστανται αρνητική επίδραση.

Αυτό που διαφέρει μεταξύ της ποσόστωσης και του δασμού είναι ότι στην περίπτωση της ποσόστωσης, το κράτος δεν αποκομίζει τα έσοδα που εισέπραττε από τις εισαγωγές ξένου προϊόντος όταν επέβαλλε δασμό στο ξένο αγροτικό προϊόν. Το όφελος από την επιβολή ποσόστωσης το απολαμβάνουν οι ολιγάριθμοι συνήθως κάτοχοι αδειών. Αυτά τα κέρδη ονομάζονται πρόσοδοι ποσοτώσεων. Επομένως είναι εμφανές ότι με τους δασμούς γίνεται η πιο δίκαιη κατανομή του οφέλους από τα προστατευτικά μέτρα, αφού τα κρατικά έσοδα αυξάνονται και συνήθως διατίθενται σε κοινωνικές παροχές και δεν μοιράζονται σε λίγους. Η περίπτωση των ποσοτώσεων είναι ακόμη πιο ανεπιθύμητη όταν τα δικαιώματα πώλησης στην εγχώρια αγορά παραχωρούνται σε κυβερνήσεις ξένων εξαγωγικών χωρών.

## **ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΠ**

Τα μέσα που χρησιμοποιεί η ΚΑΠ για την ενίσχυση και ανάπτυξη του αγροτικού τομέα είναι τριών ειδών: οριζόντια, περιφερειακής ανάπτυξης και συνοδευτικά μέτρα ενίσχυσης των προηγούμενων. (Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη, Μ. Ψαρρού)

Α. Τα οριζόντια διαρθρωτικά μέτρα διακρίνονται ανάλογα με τους στόχους τους οποίους προσπαθούν να επιτύχουν σε τέσσερις κατηγορίες. Είναι το σύνολο των μέτρων που εφαρμόζεται σε όλη την έκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποσκοπούν στο να βελτιώσουν τις συνθήκες παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών και δασοκομικών προϊόντων. Ας περιγράψουμε τα βασικά χαρακτηριστικά των μέτρων αναφορικά με τους εξής τέσσερις στόχους:

1. Μέτρα βελτίωσης και εκσυγχρονισμού: πολυάριθμες είναι οι επενδυτικές ενισχύσεις που έχουν υπαχθεί προοδευτικά σε περιορισμούς για να καταπολεμηθούν τα γεωργικά πλεονάσματα. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στα μεμονωμένα επενδυτικά σχέδια που αποβλέπουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και των συνθηκών παραγωγής και στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων.
2. Νέοι γεωργοί: οι ενισχύσεις στους νέους γεωργούς, εξακολουθούν να δίνουν την απαραίτητη ώθηση για ανανέωση στον αγροτικό πληθυσμό και εξασφαλίζουν την αντικατάσταση των γεωργών που βγαίνουν στη σύνταξη. Αυτές οι ενισχύσεις πάντως, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η πριμοδότηση για την εγκατάσταση και οι ενισχύσεις στις επενδύσεις, φτάνουν σε ένα ανώτατο όριο όσον αφορά τις συνολικές αναλήψεις υποχρεώσεων.
3. Μειονεκτικές γεωργικές περιοχές: ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε αυτές τις περιοχές, λόγω της μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνουν, η οποία ανέρχεται στο 55% της συνολικής αγροτικής έκτασης της Κοινότητας. Οι ειδικές ενισχύσεις που δίνονται στους γεωργούς των συγκεκριμένων περιοχών,

απορροφούν το μεγαλύτερο κομμάτι των εξόδων του Τμήματος Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ. Το αποτέλεσμα της οικονομικής βοήθειας σε αυτές τις περιοχές έχει σημαντική επιτυχία: οι κάτοικοι των ορεινών και των λοιπών μειονεκτικών περιοχών μπορούν πλέον να αντιμετωπίσουν το υψηλό κόστος παραγωγής και δεν αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο τους. Το σύνολο των εκμεταλλεύσεων που δικαιούνται τέτοιων αποζημιώσεων ξεπερνά τα 1,1 εκατομμύρια.

4. Μέτρα για τη μεταποίηση και την εμπορία των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων: για να εφαρμοστούν αυτά τα μέτρα απαιτήθηκε η υποβολή σχεδίων από τα κράτη – μέλη, βάσει των οποίων θα καταρτιζόνταν τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης (ΚΠΣ). Για τις περιοχές που υπάγονται στο στόχο 1, αυτά τα σχέδια καθώς και τα υπόλοιπα μέτρα του στόχου 5α ενσωματώθηκαν στα σχετικά σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης. Τα κράτη – μέλη είχαν τη δυνατότητα να υποβάλλουν ενιαίο έγγραφο προγραμματισμού (ΕΕΠ) που να περιλαμβάνει τα στοιχεία που αφορούν τα σχέδια καθώς και τα στοιχεία που απαιτούνται στις αιτήσεις συνδρομής. Σε αυτές τις περιπτώσεις η Επιτροπή πρέπει να εκδώσει ενιαία απόφαση, η οποία περιλαμβάνει την έγκριση των αναγκαίων στοιχείων. Τα κριτήρια για την επιλογή των έργων πρέπει να ενημερώνονται για να προσαρμοστούν στους νέους προσανατολισμούς της κοινής γεωργικής πολιτικής και των άλλων κοινοτικών πολιτικών.

Β. Τα μέτρα περιφερειακής ανάπτυξης αφορούν τις περιφέρειες του στόχου 1 και του στόχου 5 και έχουν να κάνουν με τις παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από τα τρία διαρθρωτικά ταμεία (ΕΓΤΠΕ, ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) σε αυτές τις περιοχές. Πρέπει να αναφέρουμε κατ' αρχήν επιγραμματικά το περιεχόμενο αυτών των στόχων. Ο στόχος 1 αποβλέπει στην προώθηση της ανάπτυξης και τη διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών που βρίσκονται σε καθυστέρηση, όπως δηλώσαμε και πρωτύτερα και ο στόχος 5 χωρίζεται στο στόχο 5α που επιδιώκει την επιτάχυνση της προσαρμογής των αγροτικών διαρθρώσεων και στο στόχο 5β που επικεντρώνεται στην προώθηση της ανάπτυξης των αγροτικών ζωνών. Τώρα μπορούμε να προχωρήσουμε στην αναλυτικότερη περιγραφή τους.

1. Ο στόχος 1 αφορά τις περιφέρειες των οποίων το ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ) είναι χαμηλότερο από το 75% του μέσου κοινοτικού όρου. Περιλαμβάνει κυρίως τα τέσσερα φτωχότερα κράτη – μέλη της Ε.Ε., δηλαδή την Πορτογαλία, την Ελλάδα και την Ιρλανδία σε ποσοστό 100% του γεωργικού τους χώρου και την Ισπανία κατά 70%. Στο πεδίο δράσης του Στόχου 1 προστίθενται κάποιες περιοχές της Ιταλίας, της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας. Το ποσοστό της εδαφικής κάλυψης της πολιτικής ενισχύσεων της οποίας επιμελείται το Τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ στο πλαίσιο του Στόχου 1, φθάνει το 67,4% του συνόλου των πόρων και ο καλυπτόμενος πληθυσμός ξεπερνά το 30% του κοινοτικού πληθυσμού. Οι παρεμβάσεις πάντως του Τμήματος Προσανατολισμού δεν εξαντλούνται στις ενισχύσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων καθώς επιδίδονται επίσης στη

διαφοροποίηση των εισοδηματικών πηγών και κάνουν προσπάθειες για τη διατήρηση της ζωής και της εργασίας στις αγροτικές περιοχές. Επιπλέον, δίνεται βαρύτητα στη βελτίωση της αγροτικής κατοικίας και την ανάπλαση των χωριών καθώς και στη στήριξη της εφαρμοσμένης έρευνας και των χρηματοδοτικών μηχανισμών. Γενικά, οι χώρες που λαμβάνουν βοήθεια από το στόχο 1 υπολογίζεται να είναι πολύ ωφελημένες.

2. Ο Στόχος 5α αποσκοπεί στην αγροτική ανάπτυξη και συγκεκριμένα στον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων με τη χρήση τεχνολογικά βελτιωμένων και προηγμένων μηχανημάτων σε όσα στάδια της αγροτικής εργασίας αυτό δυνατό, με τη βοήθεια καλύτερων λιπασμάτων, ποικιλιών σπόρων κ.α. Άλλη σημαντική επιδίωξη αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος και η συμβολή της εύρυθμης λειτουργίας του στη βελτίωση της αγροτικής διαδικασίας και παραγωγής και η αναδάσωση που προστατεύει από τη διάβρωση του εδάφους, διατηρεί τη χλωρίδα και την πανίδα και ρυθμίζει την αναλογία του οξυγόνου με το διοξείδιο του άνθρακα στα άριστα επίπεδα. Όσον αφορά τα μέτρα που θα προσελκύσουν την ανανέωση του γεωργικού εργατικού δυναμικού και θα φροντίσουν για την κοινωνική πλευρά των εργασιακών θεμάτων στον τομέα, όπως η πρόωρη συνταξιοδότηση και η ενίσχυση των νέων σε ηλικία αγροτών, αυτά αποτελούν επίσης πρωταρχικό μέλημα του Στόχου 5α.
3. Η επιδίωξη του Στόχου 5β είναι η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και δεν καλύπτονται από το Στόχο 1. Ο Στόχος 5β εφαρμόζεται σε εννέα κράτη – μέλη: στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Χρησιμοποιώντας τα κριτήρια: α) του μεγέθους της απασχόλησης στον γεωργικό τομέα επί του συνόλου της απασχόλησης, β) του επιπέδου του γεωργικού εισοδήματος και γ) της πυκνότητας του πληθυσμού, καθώς και το χαρακτηριστικό του χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου ανάπτυξης, προσδιορίζονται οι περιοχές που υπόκεινται στην αρμοδιότητα του Στόχου 5β. Στις περιοχές αυτές ζουν 28.523.000 κάτοικοι, δηλαδή το 8,24% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα επιχειρησιακά προγράμματα που συνδέονται με το στόχο 5β υιοθετούν μια ολοκληρωμένη και πολυτομεακή προσέγγιση που καταλήγει στην αναζωογόνηση της γεωργικής οικονομίας και στην παροχή κινήτρων στον αγροτικό κόσμο ώστε να παραμείνει στον τόπο του. Η συντονισμένη συνεργασία των τριών διαρθρωτικών ταμείων, η ενεργός συμμετοχή των τοπικών, εθνικών και διεθνών εταίρων καθώς και η συγκέντρωση των χρηματοδοτικών πόρων στην ανάπτυξη και αξιοποίηση των ενδογενών δυνάμεων παραγωγής, αποτελούν τα θεμέλια αυτής της προσέγγισης που έχει ωφελήσει 72 περιοχές.

Οι βασικοί στόχοι είναι (κατά σειρά προτεραιότητας):

- η διαφοροποίηση του πρωτογενούς τομέα
- η ανάπτυξη μη γεωργικών τομέων
- η ανάπτυξη του τουρισμού
- η διατήρηση και ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος

- η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων.

Το σύνολο των κονδυλίων που δαπανώνται για το Στόχο 5β ξεπερνά τα 6 εκατομμύρια ευρώ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αυτή που καθορίζει την ενδεικτική κατανομή αυτών των χρημάτων μεταξύ των κρατών – μελών.

Γ. Τα συνοδευτικά μέτρα των οριζόντιων και των περιφερειακών μέτρων αγροτικής πολιτικής έχουν να κάνουν με το περιβάλλον, το κοινοτικό καθεστώς ενισχύσεων στην πρόωρη συνταξιοδότηση και με μέτρα που αφορούν τα δάση. Ας δούμε κάποια πράγματα σχετικά με κάθε τομέα συνοδευτικών μέτρων:

1. Περιβάλλον: τα κράτη – μέλη υιοθέτησαν διάφορες προσεγγίσεις στα προγράμματα που υπέβαλαν για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στον τομέα της γεωργίας και τα οποία εγκρίθηκαν από την Επιτροπή. Επειδή οι τελικές δαπάνες καταλήγουν μεγαλύτερες από τις προβλεπόμενες, γίνονται προσπάθειες για αύξηση των συγκεκριμένων εξόδων στον προϋπολογισμό. Επιπλέον, η Επιτροπή καθιέρωσε ένα σύστημα για αυστηρότερο έλεγχο των δαπανών, το οποίο τα κράτη – μέλη είναι υποχρεωμένα να τηρήσουν.
2. Το κοινοτικό καθεστώς ενισχύσεων στην πρόωρη συνταξιοδότηση: είναι μέτρο που αποσκοπεί στην αντικατάσταση των ηλικιωμένων γεωργών κατόχων εκμεταλλεύσεων από νεότερους, που θα συνδράμουν στη βελτίωση και τη βιωσιμότητα των υφιστάμενων γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η έκταση που θα χρησιμοποιηθεί για να μεγαλώσουν την αγροτική τους εκμετάλλευση ή να εγκατασταθούν για πρώτη φορά οι νέοι γεωργοί, ανέρχεται περίπου σε 3 εκατομμύρια εκτάρια.
3. Μέτρα που αφορούν τα δάση: έχουν εγκριθεί διάφορα προγράμματα στα πλαίσια της λειτουργίας ενός κοινοτικού καθεστώτος ενισχύσεων στα δασικά μέτρα στη γεωργία. Σημαντικές προσπάθειες γίνονται για τη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού συστήματος πληροφόρησης και επικοινωνίας στο δασικό τομέα. Η πραγματοποίηση των προγραμμάτων και του συστήματος υπολογίζεται ότι θα κοστίσει περί τα 4 εκατομμύρια ευρώ. Όσον αφορά στην προστασία των δασών από τις πυρκαγιές, η Επιτροπή έχει εγκρίνει καταλόγους περιοχών υψηλού και μεσαίου κινδύνου και εμφανίζεται με ευνοϊκές διαθέσεις ως προς τα σχέδια προστασίας των δασών και τα συστήματα πληροφόρησης για τις πυρκαγιές στα δάση. Αναφορικά με την προστασία των δασών από την ατμοσφαιρική ρύπανση έχει εγκριθεί κανονισμός (ΕΟΚ, 1091/94) της Επιτροπής, ο οποίος δημιουργεί ένα νέο δίκτυο μόνιμων παρατηρητηρίων για την εντατική παρακολούθηση των δασικών οικοσυστημάτων.



## ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

### Ιστορική ανασκόπηση

Όταν η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το 1981, παρουσίαζε σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα και το επίπεδο της παραγωγικότητάς της ήταν πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο των άλλων κρατών – μελών. Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις ήταν μικρού μεγέθους, έως πέντε εκτάρια, το κλίμα ήταν ξηρό και τα ελληνικά εδάφη ήταν στην πλειοψηφία τους ορεινά. Οι πεδιάδες της χώρας είχαν μικρή έκταση και δεν ήταν συγκεντρωμένες, γεγονός που δυσκόλευε την καλλιέργεια. Στα προηγούμενα ερχόταν να προστεθεί και ο μεγάλος αριθμός των απασχολούμενων στη γεωργία που απέφερε χαμηλή μέση παραγωγικότητα στον τομέα. Όλα μαζί οδηγούσαν σε χαμηλή αποτελεσματικότητα και υψηλό κόστος παραγωγής για τα περισσότερα αγροτικά προϊόντα. Τα οφέλη από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήταν σημαντικά. Η εφαρμογή της ΚΑΠ από τη χώρα ήταν άμεση. Οι δασμοί που επέβαλλε η Ελλάδα στις εισαγωγές από το εξωτερικό, οι επιδοτήσεις σε περιπτώσεις εμφάνισης πλεονασμάτων και γενικά οι συνηθισμένοι μηχανισμοί παρέμβασης στην αγορά, οδήγησαν στην αύξηση της παραγωγής και στην εξάλειψη του εθνικού ελλειμματικού ισοζυγίου ως προς τα αγροτικά προϊόντα. Η κρατική πολιτική έθετε πλέον ως προτεραιότητα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των γεωργών και έδινε κίνητρα για μεταβολές στη διάρθρωση της παραγωγής και για τον εκσυγχρονισμό της, κυρίως μέσω της επιδότησης δανείων βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου ορίζοντα. Επιπλέον αποτέλεσμα από τη σύμπλευση της χώρας με την Κοινότητα ήταν η κατάργηση μέσα σε πέντε χρόνια των δασμών στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων με τα άλλα κράτη – μέλη.

Όσον αφορά την εξέλιξη του όγκου της αγροτικής παραγωγής στην Ελλάδα μετά την ένταξή της στην Κοινότητα, αυτός παρέμεινε στάσιμος κατά τη δεκαετία του 1980. Σε προϊόντα όπως το βαμβάκι, το σκληρό σιτάρι, τα ζαχαρότευτλα και το ελαιόλαδο, η παραγωγή αυξήθηκε σημαντικά, ενώ σε άλλα, όπως το μαλακό σιτάρι, το κρασί και το βοδινό κρέας, μειώθηκε. Σε άλλες περιπτώσεις η αύξηση της παραγωγής οφείλεται στην αύξηση της απόδοσης, όπως π.χ. στο καλαμπόκι, ή στην αυξημένη άμεση οικονομική βοήθεια, για παράδειγμα στο σκληρό σιτάρι και το γίδινο κρέας. Η διαφοροποίηση στην εξέλιξη των τιμών μπορεί να αποδοθεί σε τρεις λόγους: α) στο επίπεδο αποτελεσματικότητας των μηχανισμών υποστήριξης της ΚΑΠ που διαφέρουν από προϊόν σε προϊόν, β) στο πόσο έντονος είναι ο ανταγωνισμός μέσα στην Κοινότητα, ανεξάρτητα από τους μηχανισμούς παρέμβασης και γ) στις συγκεκριμένες συνθήκες της εθνικής αγοράς. Όσο πιο μεγάλες ήταν οι πλεονασματικές ποσότητες ενός προϊόντος στη Ένωση, τόσο αυξανόταν η ανταγωνιστική πίεση, όπως συνέβη στο μαλακό σιτάρι. Σε κάποια προϊόντα, κυρίως στα δημητριακά, οι τιμές δεν υποχώρησαν αφού οι Έλληνες καταναλωτές τα ζητούσαν σε μεγάλες ποσότητες, η προκαλούμενη αύξηση όμως των τιμών τους δεν κατάφερε να πλησιάσει το επίπεδο του πληθωρισμού. Δεν συνέβη το ίδιο με τα καθαρά μεσογειακά προϊόντα (π.χ. το

βαμβάκι, ο καπνός, το κρασί και το λάδι ελιάς), των οποίων οι αυξήσεις άγγιξαν ή ξεπέρασαν το ετήσιο επίπεδο του πληθωρισμού.

Το γεγονός ότι η Ελλάδα είχε χάσει έδαφος στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες – μέλη αποτελούσε εμπόδιο στην επί ίσοις όροις ανάπτυξης της. Οι δυσκολίες στον εκσυγχρονισμό και η πίεση από τις εισαγωγές προϊόντων από τα άλλα κράτη – μέλη, προκαλούσαν μεγάλη αστάθεια στις τιμές των αγαθών και το μόνο που κατάφεραν ήταν να επιδεινώσουν την ανισορροπία μεταξύ φυτικής και ζωικής παραγωγής. Η μέση παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα ήταν εξαιρετικά χαμηλή παρά τον ανταγωνισμό, η παραγωγή αυξανόταν μόνο κατά 0,5% και η ετήσια μείωση του γεωργικού πληθυσμού ήταν της τάξης του 2,1% στη δεκαετία του 1980.

Ένα άλλο αίτιο της μη επίτευξης της επιδιωκόμενης ανάπτυξης του αγροτικού τομέα ήταν η έλλειψη επενδυτικού ενδιαφέροντος και από την πλευρά του κράτους και από την πλευρά των αγροτών. Αυτή η απροθυμία για επενδύσεις στον τομέα οφειλόταν: α) στη μεγάλη αύξηση των αγροτικών επιτοκίων δανεισμού λόγω του υψηλού πληθωρισμού, η έλλειψη εμπιστοσύνης στο μέλλον του αγροτικού τομέα από τους πιο πλούσιους αγρότες, η απροθυμία των νέων να ασχοληθούν με τη γεωργία, η αύξηση των ενοικίων της γης και η τάση προς πολυαπασχόληση των αγροτών. Το θετικό για τους αγρότες ήταν ότι η ετήσια αύξηση των άμεσων επιδοτήσεων μέσω των μηχανισμών υποστήριξης της ΚΑΠ στο αγροτικό εισόδημα, ήταν μεγάλη και αύξανε τις τιμές των γεωργικών αγαθών και συνεπώς το αγροτικό εισόδημα. Το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ ανέβαζε τις επιδοτήσεις κατά το σπουδαίο ποσοστό του 53,7% ανά έτος, ενώ ταυτόχρονα οι εθνικές επιδοτήσεις αυξανόταν κατά 16,4%.

Η μεγάλη ωφέλεια την οποία απολάμβαναν οι Έλληνες γεωργοί από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1987 φαίνεται από το γεγονός ότι το 42,2% των συνολικών εισοδημάτων τους προερχόταν από άμεσες ή έμμεσες επιδοτήσεις κάθε μορφής, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων προερχόταν από την Κοινότητα, ενώ το υπόλοιπο τμήμα από τον εθνικό προϋπολογισμό.

Παράλληλα, οι παραγόμενες ποσότητες μειώνονταν συνέχεια εξαιτίας των λόγων που περιγράψαμε προηγουμένως και το εμπορικό ισοζύγιο αναφορικά με τα αγροτικά προϊόντα παρέμενε ελλειμματικό. Η Ελλάδα αδυνατούσε να παράγει φθηνότερα και πιο ποιοτικά προϊόντα και αυτό αποτελούσε το αδύνατο σημείο της.

### Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας, μπορούμε να διατυπώσουμε την άποψη ότι η Ελλάδα ζημιώθηκε από την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, επειδή πέρασε αμέσως σε ένα επίπεδο ανταγωνισμού υψηλότερο από τις δικές της δυνατότητες, με αποτέλεσμα να τρέχει συνεχώς για να προλάβει το τρένο της ανάπτυξης ενώ κουβαλούσε επάνω της το φορτίο της παλαιάς νοοτροπίας που την καθυστερούσε. Από την άλλη πλευρά, αυτό το τρένο προς την έξοδο από τη μέχρι τότε θέση της Ελλάδας ως «φτωχού συγγενή» της Ευρώπης δε θα είχε εμφανιστεί χωρίς την προσχώρηση της Ελλάδας στην Κοινότητα. Έχοντας το προνόμιο της σημερινής γνώσης, μπορούμε να καταλήξουμε ότι η χώρα μας έκανε σωστά που προτίμησε το δρόμο προς την ανάπτυξη, έστω και εάν αυτή η απόφαση είχε μεγάλο κόστος. Η ανάπτυξη της γεωργίας στην Ελλάδα επέφερε και την οικονομική άνθηση σε διάστημα χρόνου, έχουμε αναφέρει άλλωστε τη μεγάλη σημασία της ΚΑΠ στη γενικότερη ευρωπαϊκή σύγκλιση, ενώ κανείς δε μπορεί να εγγυηθεί ότι εάν η Ελλάδα επέλεγε την τακτική του απομονωτισμού, το κόστος θα ήταν μικρότερο και δε θα είχε πολλαπλασιαστικές αρνητικές επιδράσεις.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ**  
**ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΠ (ΕΞΕΤΑΣΗ**  
**ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ)**

Ας εξετάσουμε τώρα τις προοπτικές που έχουν κάποια από τα βασικότερα αγροτικά προϊόντα της ελληνικής οικονομίας μέσα στα πλαίσια της μελλοντικά αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Τα προϊόντα στα οποία αναφερόμαστε είναι το βαμβάκι, ο καπνός, το ελαιόλαδο και το βόειο κρέας. Θα προσπαθήσουμε να προβλέψουμε τις επιπτώσεις που θα έχουν τα μέτρα των υποθετικών σεναρίων αναθεώρησης της πολιτικής επάνω στις τιμές του παραγωγού, στην παραγόμενη ποσότητα, στην ακαθάριστη αξία παραγωγής, στο εισόδημα των αγροτών και στα έσοδα της Ελλάδας από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ.

**BAMBAKI**

Περνώντας στην ανάλυση κάθε προϊόντος ξεχωριστά, ξεκινούμε από το βαμβάκι:

- Το βαμβάκι είναι από τα πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα της Ελλάδας, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση η βαρύτητά του είναι πολύ περιορισμένη. Χαρακτηριστικά η αξία παραγωγής του βαμβακιού αποτελεί μόνο το 0,4% της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής της Ένωσης, ωστόσο δαπανάται το 2% του συνολικού προϋπολογισμού αυτής στη στήριξη του βαμβακιού. Τούτο βεβαίως είναι πολύ ευνοϊκό για τη χώρα μας, αφού 95.000 ελληνικές αγροτικές οικογένειες ασχολούνται κυρίως με αυτή την καλλιέργεια. Στην Ελλάδα η αξία της συνολικής ποσότητας του προϊόντος υπερβαίνει το 10% της συνολικής αξίας της αγροτικής παραγωγής της χώρας και το ποσοστό αυξάνεται.

Στον πίνακα που παρατίθεται παρουσιάζεται η εξέλιξη των τιμών παραγωγού και της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής του βαμβακιού σε τρέχουσες τιμές σε παρελθόντα έτη.

**Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής Βαμβακιού**

	<i>Τιμή Παραγωγού (Δρχ/κιλό)</i>	<i>Όγκος Παραγωγής (Τόνοι)</i>	<i>Αξία Παραγωγής (Έκατ. Δρχ.)</i>
<b>1995</b>	277,82	1.250.000	347.275,0
<b>1996</b>	294,31	962.000	283.126,2
<b>1997</b>	295,00	1.059.000	312.405,0
<b>1998</b>	275,00	1.170.000	321.750,0
<b>1999</b>	260,00	1.350.000	351.000,0
<b>2000</b>	298,00	1.273.000	379.354,0

*Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας*

(Οι πίνακες του κεφαλαίου είναι από: Οι εξελίξεις στην κοινή αγροτική πολιτική και η ελληνική γεωργία, Ν. Μαραβέγιας)

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις εισπράξεις της Ελλάδας από το ΕΓΤΠΕ ως ποσοστό της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής του βαμβακιού.

**Εισπράξεις από FEOGA ως ποσοστό της  
Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής Βαμβακιού**

	<i>Εισπράξεις (Εκατ. Δρχ.)</i>	<i>Αξία Παραγωγής (Εκατ. Δρχ.)</i>	<i>Ποσοστό (%)</i>
<b>1996</b>	211.213,2	283.126,2	74,6
<b>1997</b>	185.647,4	312.405,0	59,4
<b>1998</b>	183.662,4	321.750,0	57,1
<b>1999</b>	223.896,3	351.000,0	63,8
<b>2000</b>	212.169,2	379.354,0	55,9

*Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας*

Όσον αφορά την Κοινή Οργάνωση Αγοράς του βαμβακιού, το καθεστώς ενίσχυσης του βαμβακιού αποτελεί χαρακτηριστικό υπόδειγμα συστήματος ελλειμματικών πληρωμών. Ο κανονισμός που ισχύει σήμερα είναι ο Καν. 1051/2001. Η τιμή στόχου είναι 1063 ευρώ/τόνο για συγκεκριμένη ποιότητα βαμβακιού και η ελάχιστη τιμή έχει οριστεί στα 1009,9 ευρώ/τόνο για την ίδια ποιότητα βάλβυκος. Η ΚΟΑ προβλέπει τη χορήγηση ενίσχυσης στην παραγωγή σύσπορου βαμβακιού που υπολογίζεται ως η διαφορά της παγκόσμιας τιμής από την ελάχιστη τιμή (μειωμένη κατά την ενδεχόμενη συνυπευθυνότητα). Η ΚΟΑ προβλέπει μέγιστη εγγυημένη ποσότητα που ανέρχεται για την Ελλάδα στους 782.000 τόνους (ενώ για την Ισπανία, που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη βαμβακοπαραγωγός χώρα της Ένωσης, ανέρχεται στους 249.000 τόνους). Εάν η συνολική παραγωγή των δύο χωρών ξεπεράσει τους 1.031.000 τόνους τότε η ελάχιστη τιμή για τη χώρα που υπερβεί το όριο μειώνεται κατά ποσοστό ίσο με το μισό του ποσοστού υπέρβασης. Εάν η συνολική παραγωγή της Ένωσης υπερβεί τους 1.500.000 τόνους, τότε η πτώση της ελάχιστης τιμής ξεπερνά το μισό του ποσοστού υπέρβασης, για την Ελλάδα 2% παραπάνω για κάθε 15.170 τόνους, για την παραγωγή που βρίσκεται άνω των 1.138.000 τόνων.

Σε περίπτωση που τα συνολικά Κοινοτικά Έξοδα δεν υπερβαίνουν τα 700 εκατομμύρια ευρώ τότε το ποσόν που απομένει για αυτό το όριο μπορεί να διατεθεί για την αύξηση της ενίσχυσης που χορηγείται στα κράτη – μέλη που λόγω συνυπευθυνότητας είχαν μειωμένη ενίσχυση. Για να εφαρμοστεί όμως αυτό, πρέπει να ισχύουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

A) η παγκόσμια τιμή για το σύσπορο βαμβάκι, να είναι μεγαλύτερη από 302 ευρώ/τόνο

B) η ενίσχυση που θα δινόταν εάν δεν υπήρχε υπέρβαση, να μην είναι μικρότερη από το ποσό της ενίσχυσης που προσαυξάνεται ως αντιστάθμισμα της ποινής των αγροτών λόγω της υπέρβασης

Γ) το ποσό της ενίσχυσης δε μπορεί να είναι μεγαλύτερο της ενίσχυσης που θα προέκυπτε εάν η συνολική ποσόστωση ήταν 1.120.000 τόνοι (850.000 για την Ελλάδα και 270.000 για την Ισπανία).

Ας εξετάσουμε τώρα τα γενικά σενάρια εξέλιξης της ΚΑΠ και τις πιθανές επιπτώσεις τους στο βαμβάκι. Τα σενάρια είναι τρία στον αριθμό:

1. Πλήρης κατάργηση των επιδοτήσεων: στην περίπτωση που πραγματοποιηθεί η κατάργηση των επιδοτήσεων και των ενισχύσεων από την ΚΑΠ και οι αγορές απαλλαγούν από τα παρεμβατικά μέτρα, τότε οι τιμές στην Ένωση θα είναι ίδιες με τις παγκόσμιες τιμές. Πιθανότατα, οι παραγωγοί βάλβυκος θα μειώσουν την παραγόμενη ποσότητα, αφού θα λαμβάνουν τις πολύ χαμηλότερες παγκόσμιες τιμές. Ταυτόχρονα, η ζήτηση των καταναλωτών θα

παραμένει αμετάβλητη, αφού αυτοί πλήρωναν έτσι κι αλλιώς την παγκόσμια τιμή από πρώτα, άρα είναι αδιάφοροι ως προς την κατάργηση ή μη των επιδοτήσεων, σε αντίθεση με τους παραγωγούς που κινδυνεύουν να καταστραφούν οικονομικά εάν επιμείνουν στην καλλιέργεια βάμβακος. Ως αποτέλεσμα θα έχουμε την εγκατάλειψη της βαμβακοκαλλιέργειας λόγω ασύμφορου κόστους, δηλαδή τη χειρότερη δυνατή εξέλιξη.

2. Διατήρηση ίδιου μηχανισμού λειτουργίας – μείωση τιμών ή ποσοστώσεων ή αλλαγή του ποσοστού συνυπευθυνότητας: αυτό το σενάριο μπορεί να τμηθεί σε επιμέρους σενάρια διαφορετικών ποσοστών μείωσης των τιμών, των ποσοστώσεων ή της συνυπευθυνότητας, τα οποία θα εξετάσουμε:

A) μείωση 15% ή 30% της θεσμικής τιμής: το σχέδιο μείωσης των θεσμικών τιμών κατά κάποιο ποσοστό συγκεντρώνει μεγάλες πιθανότητες πραγματοποίησης. Η μείωση της θεσμικής τιμής έχει ως αποτέλεσμα την αντίστοιχη μείωση στις τιμές των παραγωγών, αφού το καθεστώς του βαμβακιού αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συστήματος ελλειμματικών πληρωμών. Έχοντας εκτιμήσει την ελαστικότητα προσφοράς του βαμβακιού στην τιμή 1,2, οι μεταβολές στην παραγωγή βάμβακος από μια μείωση 15% ή 30% της τιμής, παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες.

**Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής  
-Μείωση τιμής 15%**

	Αρχικές Τιμές Παραγωγού	Τελικές Τιμές Παραγωγού	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(€/τόνο)	(€/τόνο)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	000 €	000 €	(%)
1996	963,23	818,74	- 15,0	1.250.000	1.025.000	- 18,0	1.204.038	839.209	- 30,0
1997	953,50	810,47	- 15,0	962.000	788.840	- 18,0	917.267	639.331	- 30,0
1998	832,11	707,29	- 15,0	1.059.000	868.380	- 18,0	881.204	614.196	- 30,0
1999	798,14	678,41	- 15,0	1.170.000	959.400	- 18,0	933.824	650.867	- 30,0
2000	889,55	756,11	- 15,0	1.350.000	1.107.000	- 18,0	1.200.893	837.014	- 30,0
<b>Μ.Ο.</b>	<b>887,31</b>	<b>754,21</b>	<b>- 15,0</b>	<b>1.158.200</b>	<b>949.724</b>	<b>- 18,0</b>	<b>1.027.445</b>	<b>716.291</b>	<b>-30,0</b>

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

**Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής-Μείωση Τιμής 30%**

	Αρχικές Τιμές Παραγωγού	Τελικές Τιμές Παραγωγού	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(€/τόνο)	(€/τόνο)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	000 €	000 €	(%)
1996	963,23	674,26	- 30,0	1.250.000	800.000	- 36,0	1.204.038	539.408	- 55,2
1997	953,50	667,45	- 30,0	962.000	615.680	- 36,0	917.267	410.936	- 55,2
1998	832,11	582,47	- 30,0	1.059.000	677.760	- 36,0	881.204	394.775	- 55,2
1999	798,14	558,69	- 30,0	1.170.000	748.800	- 36,0	933.824	418.347	- 55,2
2000	889,55	622,68	- 30,0	1.350.000	864.000	- 36,0	1.200.893	537.996	- 55,2
<b>Μ.Ο.</b>	<b>887,31</b>	<b>621,11</b>	<b>- 30,0</b>	<b>1.158.200</b>	<b>741.248</b>	<b>- 36,0</b>	<b>1.027.445</b>	<b>460.397</b>	<b>-55,2</b>

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

	Μείωση 15% Ελάχιστης Τιμής	Μείωση 30% Ελάχιστης Τιμής
Όγκος Παραγωγής	- 18,0%	- 36,0%
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 30,0%	- 55,2%
Τιμή Παραγωγού	- 15,0%	- 30,0%
Εισόδημα	- 57,1%	-100,0%
Εισπράξεις από FEOGA	-5,9%	-6,5%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Όπως προκύπτει από τον τελευταίο πίνακα, η μείωση της ελάχιστης τιμής κατά 15% θα μειώσει το εισόδημα κατά 57,1%, ενώ η μείωση της κατά 30% θα μειώσει το εισόδημα κατά 100%, δηλαδή θα έχει ίδια αποτελέσματα με την πλήρη κατάργηση των επιδοτήσεων που σημαίνει παύση της καλλιέργειας βάμβακος.

Β) μείωση 5% ή 10% των ποσοτώσεων: εάν εφαρμόσουμε ό,τι προβλέπεται στον κανονισμό αναφορικά με τη συνυπευθυνότητα, φθάνουμε στη διαμόρφωση των τιμών που θα έπαιρναν οι Έλληνες βαμβακοπαραγωγοί αν μειώνονταν οι ποσοτώσεις κατά 5% ή 10%.

### Τιμές παραγωγού σύσπορου βαμβακιού

	Ελάχιστη Τιμή μειωμένη κατά τη συνυπευθυνότητα (€/τόνο)	Ελάχιστη Τιμή μειωμένη κατά τη συνυπευθυνότητα	
		Μετά από μείωση 5% ποσοστώσεων (€/τόνο)	Μετά από μείωση 10% ποσοστώσεων (€/τόνο)
1996	963.23	912.15	868.0
1997	953.50	867.84	794.8
1998	832.11	647.02	570.1
1999	798.14	575.86	437.5
2000	889.55	760.15	543.8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Θεωρώντας δεδομένο πως η πραγματική παραγωγή υπερβαίνει την ποσόστωση κατά σημαντικό ποσοστό, κάθε μείωση των ποσοστώσεων θα επηρεάσει τον όγκο παραγωγής μόνο μέσω της μείωσης της τιμής παραγωγού που θα προκληθεί από την αυξημένη (λόγω μειωμένης ποσόστωσης) συνυπευθυνότητα. Χρησιμοποιώντας και την ελαστικότητα προσφοράς βάμβακος βρίσκουμε τις μεταβολές που θα προέκυπταν από τη μείωση των ποσοστώσεων κατά 5% ή κατά 10% για τα έτη 1996-2000.

### Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής - Μείωση Ποσόστωσης 5%

	Αρχικές Τιμές Παραγωγού (€/τόνο)	Τελικές Τιμές Παραγωγού (€/τόνο)	Ποσοστό Μεταβολής (%)	Αρχικός Όγκος Παραγωγής Τόνοι	Τελικός Όγκος Παραγωγής Τόνοι	Ποσοστό Μεταβολής (%)	Αρχική Αξία Παραγωγής 000 €	Τελική Αξία Παραγωγής 000 €	Ποσοστό Μεταβολής (%)
1996	963.23	912.15	- 5.3	1.250.000	1.170.500	-6.4	1.204.038	1.067.672	- 11.3
1997	953.50	867.84	- 9.0	962.000	858.104	-10.8	917.267	744.697	- 18.8
1998	832.11	647.02	- 22.2	1.059.000	776.882	-26.6	881.204	502.658	- 43.0
1999	798.14	575.86	- 27.8	1.170.000	779.688	-33.4	933.824	448.991	- 51.9
2000	889.55	760.15	- 14.5	1.350.000	1.115.100	-17.4	1.200.893	847.643	- 29.4
Μ.Ο.	887.31	752.60	- 15.2	1.158.200	946.944	-18.2	1.027.445	712.670	- 30.6

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

**Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής  
Μείωση Ποσόστωσης 10%**

	Αρχικές Τιμές Παραγωγού	Τελικές Τιμές Παραγωγού	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(€/τόνο)	(€/τόνο)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	000 €	000 €	(%)
1996	963,23	868,00	-9,9	1.250.000	1.101.702	-11,9	1.204.038	956.277	-20,6
1997	953,50	794,80	-16,6	962.000	769.862	-20,0	917.267	611.887	-33,5
1998	832,11	570,10	-31,5	1.059.000	658.858	-37,8	881.204	375.615	-57,4
1999	798,14	437,50	-45,2	1.170.000	535.602	-54,2	933.824	234.326	-74,9
2000	889,55	543,80	-38,9	1.350.000	720.339	-46,6	1.200.893	391.720	-67,4
Μ.Ο.	887,31	642,84	-28,4	1.158.200	757.272	-34,1	1.027.445	513.065	-50,7

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Οι επιπτώσεις με βάση αυτό το σενάριο εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα.

	Μείωση 5% Ποσοστώσεων	Μείωση 10% Ποσοστώσεων
Όγκος Παραγωγής	- 18,2 %	- 34,1 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 30,0 %	- 50,7 %
Τιμή Παραγωγού	- 15,2 %	- 28,4 %
Εισόδημα	-57,1 %	- 96,6 %
Εισπράξεις από FEOGA	-7,1 %	-10,5 %

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Γ) Αύξηση συνυπευθυνότητας: το τρίτο αυτό υποσενάριο χαρακτηρίζεται από τη διατήρηση του ίδιου μηχανισμού των ελλειμματικών πληρωμών με αύξηση του ποσοστού συνυπευθυνότητας, ώστε αυτό να φθάσει στο 100% της τιμής. Αυτό ισοδυναμεί με το να μη λαμβάνουν οι παραγωγοί ενίσχυση για παραγόμενες ποσότητες πάνω από το καθορισμένο όριο. Επομένως οι παραγωγοί θα παρήγαν μόνο μέχρι το επίπεδο της ποσόστωσης, σκεπτόμενοι ως λογικά οικονομικά όντα. Εφαρμόζοντας το καθεστώς που ισχύει και λαμβάνοντας υπ' όψιν τον ποσοτικό περιορισμό στην παραγωγή, καταλήγουμε στις εξής τιμές παραγωγού (ελάχιστες τιμές μειωμένες κατά τη συνυπευθυνότητα):



### Τιμές παραγωγού σύσπορου βαμβακιού

	<i>Ελάχιστη Τιμή μειωμένη κατά τη συνυπευθυνότητα (€/τόνο)</i>	<i>Ελάχιστη Τιμή μειωμένη κατά τη συνυπευθυνότητα μετά από αύξηση συνυπευθυνότητας (€/τόνο)</i>
1996	963.23	645,7
1997	953.50	621.4
1998	832.11	600,0
1999	798.14	621,7
2000	889.55	513.2

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Με ελαστικότητα προσφοράς βάμβακος ίση με 1,2, προκύπτουν οι παρακάτω μεταβολές στην παραγόμενη ποσότητα από την αύξηση της συνυπευθυνότητας.

### Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής

	Αρχικές Τιμές Παραγωγού	Τελικές Τιμές Παραγωγού	Ποσοστό Μεταβολής (%)	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής (%)	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής (%)
	(€/τόνο)	(€/τόνο)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	000 €	000 €	(%)
1996	963.23	645.72	- 33,0	1.250.000	755.000	- 39,6	1.204.038	487.519	- 59,5
1997	953.50	621.44	- 34,8	962.000	560.269	- 41,8	917.267	348.174	- 62,0
1998	832.11	600.02	- 27,9	1.059.000	704.447	- 33,5	881.204	422.682	- 52,0
1999	798.14	621.68	- 22,1	1.170.000	859.716	- 26,5	933.824	534.468	- 42,8
2000	889.55	513.19	- 42,3	1.350.000	664.740	- 50,8	1.200.893	341.138	- 71,6
Μ.Ο.	887,31	600,41	- 32,3	1.158.200	708.834	- 38,8	1.027.445	425.591	- 58,6

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Το σενάριο που αναλύσαμε οδηγεί στις παρακάτω επιπτώσεις, στις οποίες διακρίνεται η μαθηματικά υπολογισμένη εκμηδένιση του εισοδήματος και η συνεπαγόμενη παύση της καλλιέργειας του προϊόντος.

Όγκος Παραγωγής	- 38,8 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 58,6 %
Τιμή Παραγωγού	- 32,3 %
Εισόδημα	- 100,0 %
Εισπράξεις από FEOGA	- 44,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Οφείλουμε να πούμε ότι υπάρχει ένα ακόμη σενάριο που ίσως μπορούσε να εφαρμοστεί, δηλαδή η αλλαγή του θεσμικού καθεστώτος και η κατανομή της εθνικής ποσόστωσης σε ατομικές. Δε θα επέφερε αλλαγές όσον αφορά τις εισπράξεις από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε., το εισόδημα των βαμβακοπαραγωγών ή την παραγωγή, όμως θα επιτυγχανόταν καλύτερος έλεγχος του όγκου της παραγωγής ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα απάτης.

3. Αντικατάσταση της ενίσχυσης στην παραγωγή από στρεμματική ενίσχυση: αποτελεί σενάριο με πιθανότητα πραγματοποίησης. Το μειονέκτημα του είναι ότι θα ωθήσει τους γεωργούς να καλλιεργούν περισσότερα στρέμματα, χωρίς να δίνουν την απαραίτητη φροντίδα που έδιναν σε μικρότερες καλλιέργειες. Κάτι τέτοιο θα προξενήσει υποβάθμιση της ποιότητας της παραγωγής, δεδομένου ότι το βαμβάκι χρειάζεται ακριβώς τη σωστή διαδικασία για να αναπτυχθεί, είναι δηλαδή απαιτητική καλλιέργεια. Πρέπει να υπολογίσουμε βάσει των εισπράξεων της χώρας μας από το Τμήμα Εγγυήσεων ΕΓΤΠΕ για το βαμβάκι, το ποσό στο οποίο πρέπει να καθοριστεί η στρεμματική ενίσχυση ώστε να μη μειωθούν αυτές οι εισπράξεις και να μη βγουν χαμένοι οι εγχώριοι παραγωγοί βάμβακος. Τα αποτελέσματα του υπολογισμού δίνονται στον παρακάτω πίνακα.

#### Αναγωγή των εισπράξεων από FEOGA σε στρεμματική ενίσχυση

	Καλλιεργούμενη Έκταση (Στρέμματα)	Εισπράξεις από FEOGA (Εκατ. δρχ.)	Ενίσχυση ανά στρέμμα χωρίς μείωση εισπράξεων (χιλ. δρχ./ στρέμμα)	Μέση απόδοση βαμβακιού (Τόνοι / στρέμμα)
1996	4.282.330	211.213,2	49,3	0,225
1997	3.861.000	185.647,4	48,1	0,267
1998	4.070.000	183.662,4	45,1	0,291
1999	4.270.000	223.896,3	52,4	0,316
2000	4.050.000	212.169,2	52,4	0,314
Μ.Ο.	4.106.666	203.317,7	49,5	0,283

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας

Από τα παραπάνω αποτελέσματα προκύπτει ότι το ζητούμενο ποσό που αναφέραμε πιο πάνω είναι σχεδόν 50 χιλιάδες δρχ./στρέμμα. Εάν η ενίσχυση είναι χαμηλότερη από αυτό το ποσό, οι Έλληνες βαμβακοπαραγωγοί θα έχουν χρηματικές

απώλειες. Εάν υποθέσουμε ότι χορηγείται ενίσχυση στο μισό ύψος αυτής που πρέπει, δηλαδή 25 χιλιάδες δρχ./στρέμμα, τότε οι επιπτώσεις είναι οι ακόλουθες:

### Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής – Σενάριο 3

	Αρχικές Τιμές Παραγωγού	Τελικές Τιμές Παραγωγού	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(€/τόνο)	(€/τόνο)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	000 €	000 €	(%)
1996	963,23	359,48	- 62,7	1.250.000	685.602	- 45,2	1.204.038	246.460	- 79,5
1997	953,50	318,35	- 66,6	962.000	564.856	- 41,3	917.267	179.822	- 80,4
1998	832,11	358,51	- 56,9	1.059.000	822.792	- 22,3	881.204	294.979	- 66,5
1999	798,14	221,03	- 72,3	1.170.000	636.005	- 45,6	933.824	140.576	- 84,9
2000	889,55	199,29	- 77,6	1.350.000	460.470	- 65,9	1.200.893	91.767	- 92,4
Μ.Ο.	887,31	291,33	- 67,2	1.158.200	637.777	- 44,9	1.027.445	185.804	- 81,9

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Όγκος Παραγωγής	- 44,9 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 81,9 %
Τιμή Παραγωγού	- 67,2 %
Εισόδημα	- 100,0 %
Εισπράξεις από FEOGA	- 50,0 %

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Συνειδητοποιούμε πως στην περίπτωση που οι στρεμματικές ενισχύσεις δε φθάνουν το σωστό επίπεδο και συγκεκριμένα βρίσκονται στα μισά του ύψους που θα έπρεπε, η βαμβακοκαλλιέργεια και πάλι παύει να υφίσταται.

Θα ήταν χρήσιμο να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις από την εφαρμογή των σεναρίων εξέλιξης που αναλύσαμε, υπό την προϋπόθεση ότι η παραγωγή παραμένει αμετάβλητη. Βεβαίως, οι παραγωγοί βάμβακος δεν είναι βέβαιο αν και κατά πόσο θα μειώσουν την παραγωγή τους στην προηγούμενη περίπτωση. Ίσως και να την αυξήσουν προκειμένου να διατηρήσουν το ίδιο ύψος εισπράξεων ανεξάρτητα του καθαρού αποτελέσματος ανά μονάδα προϊόντος.

## Εκτίμηση των επιπτώσεων χωρίς μεταβολή του όγκου παραγωγής

- (1) Σενάριο 1: Πλήρης κατάργηση των επιδοτήσεων
- (2) Σενάριο 2.1: Μείωση 15% της θεσμικής τιμής
- (3) Σενάριο 2.1: Μείωση 30% της θεσμικής τιμής
- (4) Σενάριο 2.2: Μείωση 5% των ποσοστώσεων
- (5) Σενάριο 2.2: Μείωση 10% των ποσοστώσεων
- (6) Σενάριο 2.3: Αύξηση της συνυπευθυνότητας
- (7) Σενάριο 3: Στρεμματική ενίσχυση αντί ενίσχυση στην παραγωγή (-50%)

	%						
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Όγκος παραγωγής	0,0 (-80,6)	0,0 (-18,0)	0,0 (-36,0)	0,0 (-18,2)	0,0 (-34,1)	0,0 (-38,8)	0,0 (-44,9)
Ακαθάριστη Αξία παραγωγής	-67,2 (-93,6)	-15,0 (-30,0)	-30,0 (-55,2)	-15,2 (-30,0)	-28,4 (-50,7)	-32,8 (-58,6)	-42,8 (-81,9)
Τιμή παραγωγού	-67,2 (-67,2)	-15,0 (-15,0)	-30,0 (-30,0)	-15,2 (-15,2)	-28,4 (28,4)	-32,8 (-32,3)	-42,8 (-67,2)
Εισόδημα	-100 (100)	-28,6 (-57,1)	-57,1 (-100)	-28,9 (-57,1)	-54,0 (-96,6)	-62,4 (-100)	-81,5 (-100)
Εισπράξεις από ΓΕΟΓΑ	-100 (-100)	-5,9 (-5,9)	-6,5 (-6,5)	-7,1 (-7,1)	-10,5 (-10,5)	-44,0 (-44,0)	-50,0 (-50,0)

*Σε παρένθεση παρουσιάζονται οι μεταβολές που προκύπτουν όταν ληφθεί υπόψη η ελαστικότητα προσφοράς για μεταβολή του όγκου παραγωγής.*

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

Συμπεραίνοντας, εάν πραγματοποιηθούν τα υποθετικά σενάρια εξέλιξης της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς του βαμβακιού οι συνέπειες για την παραγόμενη ποσότητα και την αξία παραγωγής του αγαθού καθώς και για τα εισοδήματα των γεωργών είναι ιδιαίτερα δυσμενείς, όποιο από τα σενάρια και εάν επικρατήσει. Οι πεδινές περιοχές της Ελλάδας που σε αυτές κυρίως καλλιεργείται το βαμβάκι θα πληγούν ανεπανόρθωτα. Δεδομένης της μεγάλης εξάρτησης των εισοδημάτων των βαμβακοπαραγωγών από τις επιδοτήσεις, πρέπει να γίνει προσπάθεια διατήρησης των επιδοτήσεων στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό και δημιουργίας συμπληρωματικών δραστηριοτήτων απασχόλησης των αγροτών, προκειμένου να μη χρεοκοπήσουν. Ταυτόχρονα, πρέπει να κινηθούν έντονα προς την κατεύθυνση της μείωσης του κόστους και της βελτίωσης της ποιότητας του βαμβακιού που παράγεται.

## ΚΑΠΝΟΣ

Ο καπνός αποτελεί επίσης ένα από τα γεωργικά προϊόντα βαρύνουσας σημασίας για την Ελλάδα, καθώς παρότι η καλλιεργούμενη με καπνό έκταση δεν ξεπερνά το 1,8% της γεωργικής γης της χώρας, αποφέρει το 6,5% της συνολικής ακαθάριστης αξίας αγροτικής παραγωγής της Ελλάδας. Η σημασία του καπνού στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σαφώς μικρότερη, αφού η αξία παραγωγής του αγαθού στο σύνολο των χωρών – μελών της φτάνει μετά βίας το 0,5% της συνολικής ακαθάριστης αξίας αγροτικής παραγωγής. Οι καπνοπαραγωγές χώρες είναι η Ιταλία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η

Γαλλία, η Γερμανία, η Πορτογαλία, το Βέλγιο και η Αυστρία. Πρώτη σε παραγωγή προϊόντος έρχεται η Ελλάδα σε ποσοστό 43,2% και δεύτερη η Ιταλία με ποσοστό 30,4% της συνολικής παραγωγής της Ε.Ε.. (Οι εξελίξεις στην κοινή αγροτική πολιτική και η ελληνική γεωργία, Ν. Μαραβέγιας)

Ας παραθέσουμε έναν πίνακα με τις δαπάνες του προϋπολογισμού της Ε.Ε. για τον καπνό.

*Δαπάνες Προϋπολογισμού της Ε.Ε. για τον καπνό*

	Ποσό (Εκατ. €)	Ποσοστό επί των συνολικών δαπανών για τη γεωργία
1996	1.025,6	2,21 %
1997	998,0	2,32 %
1998	870,3	2,30 %
1999	911,1	2,38 %
2000	975,0	2,27 %

*Πηγή: Η κατάσταση της γεωργίας στην Ε.Ε., διάφορα τεύχη*

Βλέπουμε ότι το ποσοστό των δαπανών του προϋπολογισμού της Ε.Ε. για τον καπνό υπερβαίνει κατά πολύ το ποσοστό συμμετοχής του καπνού στη συνολική αξία της αγροτικής παραγωγής στην Ένωση.

Η μεγάλη ανάπτυξη της καπνοκαλλιέργειας στην Ελλάδα οφείλεται στο γεγονός ότι είναι μια καλλιέργεια που ταιριάζει στις γεωργικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της χώρας καθώς και στα εδαφολογικά και κλιματολογικά δεδομένα της. Η καλλιέργεια του καπνού μπορεί να αξιοποιήσει μια άγονη γεωργική γη, η οποία δεν είναι κατάλληλη για την ανάπτυξη άλλων αγαθών, σε περιοχές που είναι μειονεκτικές. Είναι απασχόληση εντάσεως εργασίας και απορροφά πολύ εργατικό δυναμικό συμβάλλοντας έτσι στην ενδυνάμωση της ζωής και της οικονομίας στην ύπαιθρο.

Ένα επιχείρημα που προβάλλεται υπέρ της μείωσης της παραγωγής καπνού είναι αυτό που αναφέραμε προηγουμένως, δηλαδή ότι τα χρήματα που δαπανώνται για αυτό το προϊόν είναι δυσανάλογα πολλά ως προς την συνεισφορά του στην αξία της συνολικής παραγωγής της Ένωσης. Συνδυασμένο με αυτό, είναι το επιχείρημα ότι ο καρκίνος και οι καρδιαγγειακές παθήσεις θα μειωθούν με την ελάττωση και εάν είναι δυνατόν την εξάλειψη του καπνίσματος. Αυτά οδηγούν στην επιδίωξη της μείωσης ή και πλήρους παύσης των ενισχύσεων για τις καπνοκαλλιέργειες.

Το επιχείρημα που προβάλλεται κατά της κατάργησης των επιδοτήσεων στον καπνό, είναι ότι ο επιδιωκόμενος στόχος – η μείωση του επιβλαβούς για την υγεία καπνίσματος – δε θα πραγματοποιηθεί, αφού οι Ευρωπαίοι καπνιστές θα μπορούν να καταναλώνουν τσιγάρα από χώρες εκτός της Ε.Ε..

Ο παρακάτω πίνακας μας δίνει τις οκτώ ομάδες ποικιλιών του καπνού που καλλιεργούνται στην Ελλάδα. Πρέπει να επισημάνουμε ότι στη χώρα μας δεν καλλιεργούνται ποικιλίες των ομάδων III και IV, η ομάδα V καλλιεργείται μόνο στην Ελλάδα και την Ιταλία, ενώ οι τρεις τελευταίες ομάδες περιλαμβάνουν ποικιλίες που καλλιεργούνται αποκλειστικά στην Ελλάδα.

Ομάδες ποικιλιών καπνού που καλλιεργούνται στην Ελλάδα		
I	Αποξηραμένα σε ζεστό αέρα (Flue cured)	Βιρτζίνια
II	Ξαυθά αποξηραμένα στον αέρα (Light air cured)	Μπάρλεϊ
III	Μαύρα αποξηραμένα στον αέρα (Dark air cured)	-
IV	Αποξηραμένα στη φωτιά (Fire cured)	-
V	Αποξηραμένα στον ήλιο – Ανατολικού τύπου (Sun cured)	Τσαμπέλια, Μαύρα, Καμπά Κουλάκ μη κλασικά
VI	Ειδικά ανατολικού τύπου–Μπασσιμάς	Μπασσιμάς
VII	Ειδικά ανατολικού τύπου–Κατερίνη	Κατερίνη και παρόμοιες ποικιλίες
VIII	Ειδικά ανατολικού τύπου– Καμπά Κουλάκ	Καμπά Κουλάκ κλασικό, Ελασσόνα, Μυροδάτα Αγρινίου, Ζιγομυροδάτα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει τον αριθμό των καπνοπαραγωγών και την καλλιεργούμενη με καπνό έκταση, κατά ομάδα ποικιλιών που καλλιεργούνται στη χώρα μας. Παρατηρούμε πως οι αποκλειστικά ελληνικές καπνοκαλλιέργειες (Ανατολικού Τύπου) αποτελούν το 75% περίπου της συνολικής ελληνικής παραγωγής καπνού. Επίσης φαίνεται η προσπάθεια της Ε.Ε. να μειώσει την παραγωγή καπνού να έχει αποτελέσματα, αφού η συνολική έκταση που καλλιεργείται το προϊόν συρρικνώνεται.

#### Αριθμός καπνοπαραγωγών και καλλιεργούμενη με καπνό έκταση κατά ομάδα ποικιλιών που προβλέπει η Κοινή Οργάνωση Αγοράς του καπνού

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ														
	I		II		V		VI		VII		VIII		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%	Αριθμός	%
1996	6.082	9,3	2.390	3,7	9.514	14,6	25.534	39,1	10.830	16,6	10.983	16,8	65.333	100,0
1997	6.038	9,3	2.359	3,6	9.444	14,6	25.141	38,8	10.951	16,9	10.858	16,8	64.791	100,0
1998	6.001	9,4	2.297	3,6	9.397	14,7	24.738	38,6	10.890	17,0	10.741	16,8	64.064	100,0
1999	6.010	9,5	2.256	3,5	8.708	13,7	24.383	38,3	11.088	17,4	11.141	17,5	63.586	100,0
2000	6.678	10,8	2.176	3,5	6.483	10,5	24.783	40,2	11.828	19,2	9.716	15,8	61.664	100,0
ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ (σε στρέμματα)														
	I		II		V		VI		VII		VIII		ΣΥΝΟΛΟ	
	Έκταση	%	Έκταση	%	Έκταση	%	Έκταση	%	Έκταση	%	Έκταση	%	Έκταση	%
1996	114.670	18,0	37.890	6,0	71.010	11,2	209.380	32,9	114.950	18,1	87.630	13,8	635.530	100,0
1997	107.570	17,0	35.170	5,6	66.870	10,6	215.740	34,2	114.120	18,1	91.910	14,6	631.380	100,0
1998	102.030	16,4	33.820	5,4	64.910	10,5	209.520	33,8	119.020	19,2	91.460	14,7	620.760	100,0
1999	94.610	15,8	31.100	5,2	58.570	9,8	206.410	34,4	118.230	19,7	91.070	15,2	599.990	100,0
2000	98.700	17,3	31.810	5,6	40.390	7,1	208.460	36,6	113.220	19,9	76.670	13,5	569.250	100,0

Πηγή: Εθνικός Οργανισμός Καπνού

Ο πίνακας που παρατίθεται πιο κάτω μας πληροφορεί για την εξέλιξη του όγκου παραγωγής σε κάθε ομάδα ποικιλιών. Βλέπουμε ότι η συνολική παραγωγή καπνού

παραμένει σταθερή σχεδόν στα επίπεδα της μέγιστης εγγυημένης ποσότητας που προβλέπει η Κοινή Οργάνωση Αγοράς του καπνού, παρά τη μείωση των εκτάσεων και των καλλιεργητών καπνού, στοιχεία που ανατρέπουν το προηγούμενο λογικό συμπέρασμα μας περί επιτυχίας της προσπάθειας περιορισμού του καπνού και ταυτόχρονα αναδεικνύουν τη μεγάλη δυναμική της καλλιέργειας του στην Ελλάδα.

### Όγκος παραγωγής καπνού κατά ομάδα ποικυλίων που προβλέπει η Κοινή Οργάνωση Αγοράς καπνού

<i>(1): Όγκος παραγωγής σε τόνους</i>														
<i>(2): Ποσοστό κάθε ομάδας ποικυλίας επί της συνολικής παραγωγής</i>														
	I		II		V		VI		VII		VIII		ΣΥΝΟΛΟ	
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
1996	32.582	25,7	12.346	9,7	15.258	12,0	25.857	20,4	23.947	18,9	16.764	13,2	126.754	100,0
1997	31.342	24,2	12.255	9,5	15.238	11,8	26.656	20,6	26.718	20,6	17.390	13,4	129.599	100,0
1998	30.687	24,7	12.364	10,0	15.194	12,2	24.763	19,9	23.183	18,7	17.985	14,5	124.176	100,0
1999	30.664	24,1	12.121	9,5	14.612	11,5	26.162	20,6	24.147	19,0	19.408	15,3	127.114	100,0
2000	32.469	26,3	12.273	9,9	10.583	8,6	27.342	22,1	24.016	19,5	16.772	13,6	123.455	100,0

Πηγή: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βιομηχανιών Μεταποίησης Καπνού

Ο επόμενος πίνακας χρησιμεύει στο να μας αποδείξει αυτό που προαναφέραμε, δηλαδή ότι ο καπνός καλλιεργείται κυρίως σε ορισμένες περιοχές της χώρας μας όπως η Κεντρική Μακεδονία, η Στερεά Ελλάδα και η Θεσσαλία και ειδικά σε περιοχές που εμφανίζουν προβλήματα ανάπτυξης, όπως η Δυτική Ελλάδα και η Θράκη.

### Πίνακας 4 – Καπνός Ποσοστιαία κατανομή όγκου παραγωγής καπνού κατά διοικητική περιφέρεια

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ανατ Μακ & Θράκη	8%	10%	10%	11%	9%	10%	9%	10%
Κεντρική Μακεδονία	29%	31%	38%	35%	36%	36%	36%	39%
Δυτική Μακεδονία	4%	3%	4%	4%	4%	4%	4%	4%
Πελοπόννησος	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Θεσσαλία	14%	14%	12%	12%	12%	12%	12%	11%
Δυτική Ελλάδα	22%	23%	23%	20%	20%	19%	20%	18%
Στερεά Ελλάδα	18%	16%	11%	16%	15%	16%	16%	15%
Αττική	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Πελοπόννησος	4%	3%	2%	2%	2%	2%	2%	1%
Ιόνιοι Νήσοι	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Βόρειο Αιγαίο	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Νότιο Αιγαίο	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Κρήτη	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΣΥΓ

Παρακάτω παρατίθεται ένας πίνακας που δίνει τη μέση τιμή αγοράς, την πριμοδότηση, τον όγκο παραγωγής και την ακαθάριστη αξία παραγωγής για κάθε ομάδα ποικιλιών καπνού. Παρατηρούμε ότι η ομάδα VI και έπειτα η ομάδα VII εμφανίζουν τα υψηλότερα νούμερα στα περισσότερα μεγέθη. Η ομάδα VI (ποικιλία Μπασμάς) εξασφαλίζει μακράν τις καλύτερες τιμές παραγωγής και η αξία αυτής της παραγωγής αποτελεί το 50% της συνολικής αξίας παραγωγής του καπνού στη χώρα μας. Από την άλλη, η ομάδα V (οι ποικιλίες Μαύρα και Τσεμπέλια) που είναι επίσης ποικιλίες Ανατολικού Τύπου, έχουν πολύ χαμηλή τιμή στην αγορά και στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στην πριμοδότηση.

Μέση τιμή αγοράς (Μ.Τ.Α.), Όγκος παραγωγής (Ο.Π.), Ακαθάριστη αξία παραγωγής (Α.Α.Π.), Πριμοδότηση και Συνολική Αξία (Σ.Α.) για κάθε ομάδα ποικιλιών καπνού

ΟΜΑΔΑ I							ΟΜΑΔΑ II						
Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.		Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.	
Αργκινό	Τόνσι	Έκστ. Αργ.	Αργκινό	Αργκινό	Έκστ. Αργ.		Αργκινό	Τόνσι	Έκστ. Αργ.	Αργκινό	Αργκινό	Έκστ. Αργ.	
1996	351,9	32.582	11.466	872,7	1.224,6	39.897	1996	155,3	12.346	1.917	756,6	891,9	11.011
1997	325,2	31.342	10.150	899,0	1.222,2	38.307	1997	164,2	12.255	2.012	757,1	901,3	11.045
1998	195,0	20.687	5.984	997,1	1.192,1	36.585	1998	141,0	12.364	1.743	772,9	913,9	11.300
1999	179,2	20.664	5.495	934,1	1.113,3	34.138	1999	143,7	12.121	1.741	756,0	899,7	10.905
2000	186,4	22.469	6.052	974,9	1.161,3	37.707	2000	171,1	12.275	2.101	779,9	951,0	11.673
ΟΜΑΔΑ V							ΟΜΑΔΑ VI						
Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.		Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.	
1996	32,2	15.258	5.069	756,6	1.068,8	16.307	1996	1.033,6	25.857	26.726	1.220,9	2.254,5	58.293
1997	330,5	15.258	5.036	737,1	1.067,6	16.270	1997	963,0	26.656	25.670	1.212,3	2.175,3	57.893
1998	158,1	15.194	2.402	772,9	931,0	14.146	1998	936,9	24.763	23.200	1.329,4	2.266,3	56.118
1999	170,8	14.612	2.495	756,0	926,8	13.541	1999	929,9	26.162	24.328	1.269,6	2.199,5	57.541
2000	60,3	10.583	638	779,9	840,2	8.892	2000	996,4	27.342	27.245	1.303,2	2.299,6	62.877
ΟΜΑΔΑ VII							ΟΜΑΔΑ VIII						
Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.		Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.	
1996	618,4	23.947	15.527	988,9	1.637,3	39.210	1996	442,4	16.764	7.416	773,5	1.215,9	20.384
1997	658,1	26.718	17.583	899,7	1.557,8	41.621	1997	412,6	17.390	7.175	774,1	1.186,7	20.637
1998	546,4	23.183	12.667	1.082,5	1.628,9	37.764	1998	357,1	17.985	6.422	811,7	1.168,8	21.021
1999	517,7	24.117	12.502	1.020,2	1.537,9	37.136	1999	267,6	19.408	5.193	793,6	1.061,2	20.597
2000	509,1	24.016	12.227	1.109,5	1.618,6	38.873	2000	268,6	16.772	4.504	819,0	1.087,6	18.240
ΣΥΝΟΛΟ													
Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.		Μ.Τ.Α	Ο.Π	Α.Α.Π	Πριμ	Μ.Τ.Α+Πριμ	Σ.Α.	
1996	537,4	126.754	68.118	922,9	1.460,3	185.102							
1997	521,7	129.599	67.612	912,5	1.434,2	185.863							
1998	422,1	124.176	52.415	1.002,7	1.424,8	176.954							
1999	407,1	127.114	51.754	960,6	1.367,7	173.858							
2000	427,1	123.455	52.767	1.016,5	1.443,9	178.262							

\* Μέχρι το 1998 στο πριμ υπολογίζεται και η ενίσχυση 10% των ομάδων παραγωγών, ενώ από το 1999 και μετά υπολογίζεται το σύνολο σταθερού και μεταβλητού πριμ.

Πηγή: Ημερήσιος Σύνδεσμος Βιομηχανιών Μεταποίησης Καπνού

Αναφορικά με την πριμοδότηση, μπορούμε να τη δούμε ως ποσοστό του αθροίσματος της πριμοδότησης και της μέσης τιμής αγοράς στο διαθέσιμο πίνακα. Το ποσοστό πριμοδότησης βρίσκεται άνω του 50% σε όλες τις ποικιλίες και στις ομάδες I και V αυξάνεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Δοθείσης της μεγάλης συμβολής των πριμοδοτήσεων στο γεωργικό εισόδημα, καταλαβαίνουμε πόσο δυσβάσταχτη για τους καπνοκαλλιεργητές θα αποδειχθεί η περικοπή ή κατάργησή τους.



**Πριμοδότηση ως ποσοστό του αθροίσματος  
της πριμοδότησης και της τιμής αγοράς**

	I	II	V	VI	VII	VIII	ΣΥΝΟΛΟ
1996	71.3	82.6	68.9	54.2	60.4	63.6	63.2
1997	73.6	81.8	69.0	55.7	57.8	65.2	63.6
1998	83.6	84.6	83.0	58.7	66.5	69.4	70.4
1999	83.9	84.0	81.6	57.7	66.3	74.8	70.2
2000	83.9	82.0	92.8	56.7	68.5	75.3	70.4
M.O.	79.3	83.0	79.1	56.6	63.9	69.7	67.6

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων πίνακα 5

Ιδιαίτερα χρήσιμο θα ήταν να ενημερωθούμε για τις εισπράξεις της χώρας μας για τον καπνό που λαμβάνει από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ.

**Εισπράξεις της Ελλάδας για τον καπνό από  
το Τμήμα Εγγυήσεων του FEOGA**

	Εξαγωγικές επισχύσεις	Αποθεματο- ποίηση	Πριμοδότηση	Σύνολο	Ποσοστό επί των συνολικών εισρο- ών της χώρας μας από FEOGA
1996	-46	-4.863	116.671	111.762	12,9 %
1997	-931	-1.253	109.756	107.572	12,4 %
1998	-	-	118.568	118.568	14,4 %
1999	-	-	124.328	124.328	14,3 %
2000	-	-	124.666	124.666	14,0 %

*Ποσά σε Έκκατ. Δρχ.*

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Παρατηρούμε ότι αυτά τα χρήματα αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα των εσόδων μας από αυτό το ταμείο, γεγονός που δικαιολογεί τη μεγάλη ωφέλεια της Ελλάδας από το καθεστώς του καπνού. Όσο για τον παρακάτω πίνακα, αυτός μας παρουσιάζει τις εξαγωγές της χώρας μας για τρεις μεγάλες κατηγορίες καπνού, Ανατολικού τύπου, Βιρτζίνια και Μπέρλεϋ.

## Εξαγωγές ελληνικών καπνών κατά τύπους

*Ποσότητα σε τόνους, Μέση τιμή σε δρχ/κιλό*

	Ανατ. Τύπου		Μπέρλεϋ		Βιρτζίνια		Απορρίμματα		Σύνολο	
	Ποσότητα	Μέση Τιμή	Ποσότητα	Μέση Τιμή	Ποσότητα	Μέση Τιμή	Ποσότητα	Μέση Τιμή	Ποσότητα	Μέση Τιμή
1996	85.574	803	5.481	465	29.445	433	10.456	103	130.956	650
1997	68.192	1.133	7.594	587	19.069	742	5.742	131	100.597	960
1998	60.531	1.238	9.913	704	20.514	758	5.520	154	96.478	1.019
1999	75.603	1.198	5.826	712	20.488	716	5.306	194	107.223	1.030
2000	52.558	1.297	5.514	713	21.325	869	5.814	238	85.211	1.080

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διαπιστώνουμε πως τα καπνά Ανατολικού τύπου (που είναι οι παραδοσιακές ελληνικές ποικιλίες) έχουν υψηλότερη μέση τιμή εξαγωγής από τις τιμές των καπνών τύπου Μπέρλεϋ ή Βιρτζίνια, κι αυτό επειδή τα τελευταία αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο διεθνή ανταγωνισμό από χώρες που παράγουν περισσότερα και καλύτερα καπνά, ενώ τα πρώτα έχουν να φοβηθούν λιγότερο τα παρόμοια τούρκικα καπνά, τα οποία διακρίνονται για το άρωμα τους.

Βλέπουμε ότι το ποσοστό των δαπανών του προϋπολογισμού της Ε.Ε. για τον καπνό υπερβαίνει κατά πολύ το ποσοστό συμμετοχής του καπνού στη συνολική αξία της αγροτικής παραγωγής στην Ένωση.

Ας περάσουμε τώρα στο θέμα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς του καπνού. Πρέπει να γνωρίζουμε ότι το καθεστώς του καπνού είναι ένα σύστημα που στηρίζεται στη χορήγηση ενισχύσεων που συνδυάζονται με ατομικές ποσοτώσεις. Οι ποσοτώσεις για την Ελλάδα για τα έτη 1999, 2000 και 2001 παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

*Ποσοτώσεις ανά ομάδα ποικιλιών για την Ελλάδα*

	Τόννοι		
	1999	2000	2001
I	30.723	32.550	35.961
II	12.400	12.330	12.400
V	14.800	11.005	7.265
VI	26.100	27.100	27.250
VII	22.250	23.395	24.135
VIII	20.380	18.631	16.780
ΣΥΝΟΛΟ	126.653	125.011	123.791

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η ενίσχυση που δίνεται στην παραγωγή αποτελείται από τέσσερα μέρη:

- Μία κράτηση 2% υπέρ του Κοινοτικού Ταμείου Καπνού. Προορισμός της είναι η χρηματοδότηση δράσεων όπως η καταπολέμηση του καπνίσματος, η έρευνα για ποικιλίες και τρόπους καλλιέργειας που επιβαρύνουν λιγότερο την υγεία και η εκπόνηση μελετών για τη δυνατότητα των παραγωγών καπνού να απορροφηθούν στην καλλιέργεια άλλων προϊόντων.
- Μια ειδική ενίσχυση 2% στις ομάδες παραγωγού με σκοπό τη χρηματοδότηση δράσεων για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, τη βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος καθώς και τη βελτίωση της διαχείρισης της ομάδας.
- Το μεταβλητό μέρος της ενίσχυσης, το οποίο από το 2001 φτάνει έως το 45% της ενίσχυσης ανάλογα με τη χώρα και την ποικιλία.
- Το σταθερό μέρος της ενίσχυσης, το οποίο αφορά το υπόλοιπο ποσοστό της πριμοδότησης.

Ο ακόλουθος πίνακας δίνει το ύψος της ενίσχυσης ανά ομάδα ποικιλιών για την Ελλάδα.

*Ύψος ενίσχυσης ανά ομάδα ποικιλιών για την Ελλάδα*

2000						
	Πριμ (100 %)		Ταμείο Καπνού %	Ειδική Ενίσχυση %	Σταθερό Πριμ %	Μεταβλητό Πριμ %
	€/κιλό	Δρχ/κιλό				
I	2.98062	984.5	2	2	76	20
II	2.38423	787.5	2	2	76	20
V	2.38423	787.5	2	2	71	25
VI	4.12957	1.364.0	2	2	81	15
VII	3.50395	1.157.4	2	2	81	15
VIII	2.50377	827.0	2	2	81	15

*Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή*

Υψος ενίσχυσης ανά ομάδα ποικιλιών για την Ελλάδα

2001 και μετά						
	Πριμ (100 %)		Ταρείο Καπνού	Ειδική Ενίσχυση	Σταθερό Πριμ	Μεταβλητό Πριμ
	€/κιλό	Δρχ/κιλό	%	%	%	%
I	2.98062	1.015,6	2	2	61	35
II	2.38423	812,4	2	2	61	35
V	2.38423	812,4	2	2	51	45
VI	4.12957	1.407,2	2	2	66	30
VII	3.50395	1.194,0	2	2	66	30
VIII	2.50377	853,2	2	2	66	30

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Το μεταβλητό μέρος καταβάλλεται μόνο στις ομάδες παραγωγών (το σταθερό σε μέλη ή μη των ομάδων παραγωγών), οι οποίες το δίνουν στη συνέχεια στους παραγωγούς - μέλη, βάσει της εμπορικής τιμής που πέτυχε καθένας από την επιχείρηση της πρώτης μεταποίησης. (Οι εξελίξεις στην κοινή αγροτική πολιτική και η ελληνική γεωργία, Ν. Μαραβέγιας)

Η θέσπιση του μεταβλητού μέρους έγινε με σκοπό να βελτιωθεί η ποιότητα του προϊόντος που παράγεται. Η διαδικασία που συνηθίζεται στην Ελλάδα είναι να καθορίζονται οι τιμές των τριών κατηγοριών των προϊόντων (ανάλογα με την ποιότητα τους) ένα χρόνο πριν την παράδοση του προϊόντος, δηλαδή πριν από την παραγωγή, όταν υπογράφονται τα συμβόλαια, και επομένως την ώρα της παραλαβής ο μεταποιητής διακρίνει ποιός ποιότητας είναι τα καπνά που αγοράζει.

Τον Μάρτιο του 2002, αποφασίστηκε να υπάρξουν κάποιες τροποποιήσεις στο υπάρχον καθεστώς που ήταν οι εξής:

- Μείωση της πριμοδότησης κατά 10% στην ομάδα V, η οποία διαμορφώνεται σε 2,14581 ευρώ /κιλό.
- Μείωση των ποσοστώσεων κατά διάφορα ποσοστά ανάλογα με την ποικιλία. Οι νέες ποσοστώσεις εμφανίζονται στον πίνακα.

Ποσοστώσεις ανά ομάδα ποικιλιών για την Ελλάδα (σε τόνους)

	2002	2003	2004
I	35.781	35.242	35.242
II	12.276	11.842	11.842
V	7.192	6.938	6.938
VI	27.114	27.114	27.114
VII	24.014	24.014	24.014
VIII	16.696	16.696	16.696
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>123.073</b>	<b>121.846</b>	<b>121.846</b>

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

- Αύξηση του ποσοστού που παρακρατείται από την ενίσχυση υπέρ του Κοινοτικού Ταμείου Καπνού από 2% σε 3% το 2003 και σε 5% το 2004.

Είναι απαραίτητο σε αυτό το σημείο να εξετάσουμε τα δύο πιθανά σενάρια εξέλιξης της ΚΟΑ του καπνού. Να υπογραμμίσουμε προηγουμένως ότι η πιθανότερη εξέλιξη για τον καπνό είναι η σταδιακή μείωση των επιδοτήσεων έως την οριστική παύση τους. Ίσως όμως αντί αυτού, να υπάρξει αντικατάσταση της ενίσχυσης στην παραγωγή από στρεμματική ενίσχυση. Ας εξετάσουμε τώρα τα σενάρια:

1. Μείωση της πριμοδότησης κατά 25%, 50% ή 100%: πρέπει να γνωρίζουμε ότι η τιμή που λαμβάνει ο παραγωγός από τον μεταποιητή είναι το άθροισμα της παγκόσμιας τιμής – που πληρώνει ο μεταποιητής – και της πριμοδότησης την οποία πληρώνει ο προϋπολογισμός της Ε.Ε.. Η μεταβλητή που καθορίζει την απόφαση του παραγωγού για την ποσότητα που θα παράγει είναι αυτή. Μια μείωση της πριμοδότησης θα μειώσει και την τιμή που εισπράττει ο παραγωγός. Υπάρχουν τρία υποσενάρια για το μέγεθος της μείωσης της πριμοδότησης του καπνού:

α) μείωση της πριμοδότησης κατά 25%

β) μείωση της πριμοδότησης κατά 50%

γ) μείωση της πριμοδότησης κατά 100%, το οποίο σημαίνει την πλήρη κατάργηση των ενισχύσεων.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την τιμή που λαμβάνει ο παραγωγός (μέση τιμή αγοράς συν πριμοδότηση) μετά τη μείωση της ενίσχυσης, για κάθε υποσενάριο.

Μέση τιμή αγοράς (Μ.Τ.Α), πριμ, και άθροισμα τους μετά τη μείωση της πριμοδότησης κατά 25%, 50% και 100% (Μ.Ο. ετών 1996 – 2000)

	Αρχική Τιμή			Μείωση 25% πριμοδότησης			Μείωση 50% πριμοδότησης			Μείωση 100% πριμοδότησης		
	Μ.Τ.Α.	Πριμ	Άθροισμα	Μ.Τ.Α.	Πριμ	Άθροισμα	Μ.Τ.Α.	Πριμ	Άθροισμα	Μ.Τ.Α.	Πριμ	Άθροισμα
	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό	Αργ/κιλό
I	247,1	935,6	1.182,7	247,1	701,7	948,8	247,1	467,8	714,9	247,1	0,0	247,1
II	155,1	756,5	911,6	155,1	567,4	722,5	155,1	378,3	533,4	155,1	0,0	155,1
V	210,4	756,5	966,9	210,4	567,4	777,8	210,4	378,3	588,7	210,4	0,0	210,4
VI	972,0	1.267,1	2.239,0	972,0	950,3	1.922,3	972,0	633,6	1.605,6	972,0	0,0	972,0
VII	575,9	1.020,2	1.596,1	575,9	765,2	1.341,1	575,9	510,1	1.086,0	575,9	0,0	575,9
VIII	349,7	794,4	1.144,0	349,7	595,8	945,5	349,7	397,2	746,9	349,7	0,0	349,7
ΣΥΝΟΛΟ	463,1	963,0	1.426,2	463,1	722,3	1.185,4	463,1	481,5	944,6	463,1	0,0	463,1

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Οι επιπτώσεις από τη μείωση των επιδοτήσεων για καθένα από τα τρία υποσενάρια, φαίνονται στους τρεις πίνακες που παρατίθενται:

*Σενάριο 1 – Επιπτώσεις (Μείωση 25% πρωμοδότησης)*

	Άθροισμα Μείωσης Τιμής Αγροτάς & Πριμ	Μείωση Όγκου Παραγωγής	Μείωση Αξία Παραγωγής	Εισπράξεις από FEOGA
<b>I</b>	- 19,8 %	- 29,7 %	- 43,6 %	- 25 %
<b>II</b>	- 20,7 %	- 31,1 %	- 45,4 %	- 25 %
<b>V</b>	- 19,6 %	- 29,3 %	- 43,2 %	- 25 %
<b>VI</b>	- 14,1 %	- 21,2 %	- 32,3 %	- 25 %
<b>VII</b>	- 16,0 %	- 24,0 %	- 36,2 %	- 25 %
<b>VIII</b>	- 17,4 %	- 26,0 %	- 38,9 %	- 25 %
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	- 16,9 %	- 25,3 %	- 43,6 %	- 25 %

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

*Σενάριο 1 – Επιπτώσεις (Μείωση 50% πρωμοδότησης)*

	Άθροισμα Μείωσης Τιμής Αγροτάς & Πριμ	Μείωση Όγκου Παραγωγής	Μείωση Αξίας Παραγωγής	Εισπράξεις από FEOGA
<b>I</b>	- 39,6 %	- 59,3 %	- 75,4 %	- 50,0 %
<b>II</b>	- 41,5 %	- 62,2 %	- 77,9 %	- 50,0 %
<b>V</b>	- 39,1 %	- 58,7 %	- 74,8 %	- 50,0 %
<b>VI</b>	- 28,3 %	- 42,4 %	- 58,7 %	- 50,0 %
<b>VII</b>	- 32,0 %	- 47,9 %	- 64,6 %	- 50,0 %
<b>VIII</b>	- 34,7 %	- 52,1 %	- 68,7 %	- 50,0 %
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	- 33,8 %	- 50,7 %	- 75,4 %	- 50,0 %

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

**Σενάριο 1 – Επιπτώσεις (Μείωση 100% πρωμοδότησης)**

	Άθροισμα Μείσης Τιμής Αγοράς & Πριμ	Μείωση Όγκου Παραγωγής	Μείωση Αξίας Παραγωγής	Εισπράξεις από FEOGA
I	- 79,1 %	- 118,7 %		- 100,0 %
II	- 83,0 %	- 124,5 %		- 100,0 %
V	- 78,2 %	- 117,4 %		- 100,0 %
VI	- 56,6 %	- 84,9 %		- 100,0 %
VII	- 63,9 %	- 95,9 %		- 100,0 %
VIII	- 69,4 %	- 104,1 %		- 100,0 %
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>- 67,5 %</b>	<b>- 101,3 %</b>		<b>- 100,0 %</b>

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

Όπως παρατηρούμε, η μείωση της παραγόμενης ποσότητας είναι πολύ μεγάλη και στις τρεις περιπτώσεις και ξεπερνά αναλογικά τη μείωση των ενισχύσεων. Η κατάργηση των πρωμοδοτήσεων (μείωση 100%) θα σημαίνει την παύση της καλλιέργειας καπνού.

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις επιπτώσεις των τριών επιπέδων της μείωσης των ενισχύσεων και στο οικογενειακό εισόδημα. Όπως βλέπουμε η μείωση της πρωμοδότησης κατά 50% προκαλεί πτώση του εισοδήματος του παραγωγού κατά 100%, δηλαδή μηδενισμό του γεωργικού οικογενειακού εισοδήματος.

**ΣΕΝΑΡΙΟ 1 – Επιπτώσεις**

	Μείωση 25% πρωμοδότησης	Μείωση 50% πρωμοδότησης	Μείωση 100% πρωμοδότησης
Όγκος Παραγωγής	- 25,3%	- 50,7%	> - 100,0%
Αξία Παραγωγής	- 43,6%	- 75,4%	> - 100,0%
Μ.Τ.Α. & Πριμ	- 16,9%	- 33,8%	- 67,5%
Εισόδημα	- 76,1%	- 100,0%	- 100,0%
Εισπράξεις από FEOGA	- 25,0%	- 50,0%	- 100,0%

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

Υπάρχει μεγάλη ανάγκη να ληφθούν μέτρα εν όψη της μείωσης των επιδοτήσεων, για να μην παρατηρηθούν φαινόμενα περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού του εργατικού δυναμικού της καπνοκαλλιέργειας σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Η εναλλακτική απασχόληση και η ξεχωριστή αντιμετώπιση κάθε περιοχής, ανάλογα με

τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, είναι οι τομείς στους οποίους πρέπει να δώσουν μεγάλο βάρος οι αρμόδιοι.

2. Αντικατάσταση της πριμοδότησης από στρεμματική ενίσχυση: το ποσό στο οποίο πρέπει να καθοριστεί η στρεμματική ενίσχυση μπορεί να υπολογιστεί βάσει των εισπράξεων της Ελλάδας από το Τμήμα Εγγυήσεων. Οι υπολογισμοί αυτοί παρουσιάζονται στον πίνακα:

*Αναγωγή των εισπράξεων από FEOGA σε στρεμματική ενίσχυση  
(μέσος όρος πενταετίας 1996-2000)*

	<i>Καλλιεργούμενη Έκταση (Στρέμματα)</i>	<i>Εισπράξεις από FEOGA (Έκατ. Δρχ)</i>	<i>Ενίσχυση ανά στρέμμα χωρίς μείωση εισπράξεων (Δρχ / στρέμμα)</i>
<b>I</b>	103.516	28.429	274.634
<b>II</b>	33.958	8.944	263.375
<b>V</b>	60.350	10.286	170.441
<b>VI</b>	209.902	31.939	152.163
<b>VII</b>	115.908	23.925	206.412
<b>VIII</b>	87.748	13.539	154.289
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	611.382	117.065	191.476

*Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας*

Διαπιστώνουμε ότι η στρεμματική ενίσχυση πρέπει να φτάσει σε πολύ υψηλά ποσά για να αποζημιώσει για την απώλεια των μεγάλων ωφελειών της πριμοδότησης. Η μέση ενίσχυση που πρέπει να καταβληθεί είναι 191.476 δρχ./στρέμμα ή αλλιώς 561,9 ευρώ/στρέμμα, η οποία είναι πολύ υψηλότερη από αυτή που προκύπτει για το βαμβάκι. Υποθέτοντας ότι θα υπάρξουν αρκετές πιέσεις για να μειωθεί π.χ. κατά 50%, θα πρέπει να αναμένουμε τα ίδια αποτελέσματα με αυτά της μείωσης της πριμοδότησης κατά το ήμισυ.

Εάν θεωρήσουμε δοθέν ότι η παραγόμενη ποσότητα δε θα μεταβληθεί εάν εφαρμοστούν τα σενάρια εξέλιξης, καθώς θέλουμε να αποφύγουμε τον αστάθμητο παράγοντα της συμπεριφοράς των καπνοκαλλιεργητών, θα έχουμε τις εξής μεταβολές στα μεγέθη:



Μεταβολή χωρίς μείωση του όγκου παραγωγής

	Μείωση 25% πριμοδότησης	Μείωση 50% πριμοδότησης	Μείωση 100% πριμοδότησης
Όγκος Παραγωγής	0,0% ( - 25,3%)	0,0% ( - 50,7%)	0,0% ( - 100,0%)
Αξία Παραγωγής	- 16,9% ( - 43,6 %)	- 33,8% ( - 75,4%)	- 67,5% ( - 100,0%)
Μ.Τ.Α. & Πριμ	- 16,9% ( - 16,9%)	- 33,8% ( - 33,8%)	- 67,5% ( - 67,5%)
Εισόδημα	- 29,6% ( - 76,1%)	- 59,0% ( - 100,0%)	- 100,0% ( - 100,0%)
Εισπράξεις από FEOGA	- 25,0% ( - 25,0%)	- 50,0% ( - 50,0%)	- 100,0% ( - 100,0%)

Σε παρένθεση παρουσιάζονται οι μεταβολές που προκύπτουν όταν ληφθεί υπόψη η ελαστικότητα προσφοράς για μεταβολή του όγκου παραγωγής.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Η αρνητική επίδραση των νέων μέτρων θα παραμείνει σημαντική, ιδιαίτερα με τη χρήση του τρίτου υποσεναρίου της κατάργησης των ενισχύσεων.

Κλείνοντας, διατυπώνουμε το συμπέρασμα που συμβαδίζει με όλη την ανάλυση που κάναμε, ότι δηλαδή οποιαδήποτε περικοπή των ενισχύσεων θα έχει σοβαρές δυσμενείς συνέπειες στα γεωργικά εισοδήματα και στην οικονομία των καπνοκαλλιεργητικών περιοχών.

## ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ

Το ελαιόλαδο είναι με τη σειρά του ένα από τα σημαντικότερα αγροτικά προϊόντα στην Ελλάδα και αποτελεί τη βασική εισοδηματική πηγή για περίπου 350.000 οικογένειες ελαιοπαραγωγών. Το ελαιόλαδο είναι το δεύτερο προϊόν της χώρας μας ως προς την αξία παραγωγής μετά τα οπωροκηπευτικά, αφού η αξία παραγωγής του το έτος 2000 ξεπέρασε το 12% του συνόλου της αξίας των γεωργικών προϊόντων της Ελλάδας. Πρέπει να επισημάνουμε ότι η ελαιοκομία αποτελεί βασικό παράγοντα οικολογικής ισορροπίας, ιδιαίτερα στις άγονες ημιορεινές εκτάσεις που σκεπάζουν όλο το μεσογειακό νότο.

Η εξάρτηση του ελαιόλαδου από την ΚΑΠ δεν είναι τόσο μεγάλη όσο στο βαμβάκι και στον καπνό, πράγμα που οφείλεται εν μέρει και στην ύπαρξη παράλληλων κυκλωμάτων διάθεσης της παραγόμενης ποσότητας που έχουν θετικές επιπτώσεις στο εισόδημα των αγροτών, σε αντίθεση με τις μειώσεις των ενισχύσεων.

Δυστυχώς, το ελαιόλαδο της χώρας μας αναμένεται να χάσει σε κάποιο βαθμό την ποιότητα του, λόγω του νέου τρόπου χορήγησης των ενισχύσεων με βάση τον αριθμό των δένδρων που θα ωθήσει τους παραγωγούς να εγκαταλείψουν την παλιά συνήθεια να φροντίζουν τα δένδρα τους για να βγάλουν ποιοτικές ελιές και θα τους παρακινήσει να φυτέψουν πολλά ελαιόδενδρα, τα οποία δε θα μπορούν να προσέχουν όσο θα έπρεπε λόγω του μεγάλου αριθμού τους. Όσο για τα προβλήματα της εγχώριας αγοράς ελαιολάδου, πιθανόν να λυθούν με τη σωστή οργάνωση των ομάδων των παραγωγών και με την τυποποίηση του αγαθού για την προώθηση του στις αγορές του εξωτερικού. Πρέπει επιπλέον να επισημάνουμε πως η έλλειψη

Ελαιοκομικού Μητρώου και Συστήματος Γεωγραφικής Παρακολούθησης θα προκαλέσει προβλήματα σε ενδεχόμενη αλλαγή του τρόπου χορήγησης των επιδοτήσεων. (Οι εξελίξεις στην κοινή αγροτική πολιτική και η ελληνική γεωργία, Ν. Μαραβέγιας)

Η ελαιοκαλλιέργεια έχει συμπληρωματικό ρόλο για τα αγροτικά εισοδήματα καθώς αποτελεί εποχική απασχόληση που λαμβάνει χώρα κατά τους χειμερινούς μήνες που δεν υπάρχει ανάγκη για εργασία στον υπόλοιπο γεωργικό τομέα. Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει τις περιοχές στις οποίες βρίσκονται τα ελαιόδεντρα στη χώρα μας. Από ό,τι βλέπουμε είναι κατανεμημένα κυρίως στη νότια Ελλάδα και τα νησιά.

Ποσοστιαία κατανομή ελαιοδέντρων κατά διοικητική περιφέρεια

	1999	2000
Ανατ Μακ & Θράκη	1,9	1,4
Κεντρική Μακεδονία	1,5	1,7
Δυτική Μακεδονία	0,0	0,0
Ήπειρος	1,4	1,3
Θεσσαλία	0,2	0,2
<b>Δυτική Ελλάδα</b>	<b>9,5</b>	<b>9,6</b>
Στερεά Ελλάδα	5,9	5,9
Αττική	3,1	3,2
<b>Πελοπόννησος</b>	<b>28,0</b>	<b>28,0</b>
Ιόνιοι Νήσοι	6,1	6,1
<b>Βόρειο Αιγαίο</b>	<b>11,1</b>	<b>10,9</b>
Νότιο Αιγαίο	2,2	2,2
<b>Κρήτη</b>	<b>29,1</b>	<b>29,4</b>
<b>όδοι</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας

Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει την εξέλιξη της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής του ελαιολάδου που είναι φθίνουσα και την εξέλιξη των τιμών του παραγωγού που είναι επίσης φθίνουσα και ευθύνεται για την πορεία της πρώτης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο όγκος της παραγωγής δεν αυξάνεται με αρκετά υψηλούς ρυθμούς για να ανακόψει την πτώση της πρώτης.

Τιμή παραγωγού, όγκος και ακαθάριστη αξία παραγωγής ελαιολάδου

	Τιμή Παραγωγού (Δρχ/κιλό)	Όγκος παραγωγής (Τόνοι)	Ακαθάριστη αξία παραγωγής (Έκατ. Δρχ)
1996	1.083,4	337.000	365.099
1997	839,9	400.000	335.964
1998	674,4	473.000	318.991
1999	709,2	427.000	302.824
2000	630,5	445.000	280.572

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Οι εισπράξεις της Ελλάδας από το ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Εγγυήσεων για το ελαιόλαδο αποτελούν το 20% των εισπράξεων της χώρας από το Ταμείο, γεγονός που δείχνει μια σημαντική ενίσχυση των εισοδημάτων των ελαιοπαραγωγών. Αυτές οι εισπράξεις απεικονίζονται στον πίνακα.

**Εισπράξεις Ελλάδας από ΓΕΟΓΑ εγγυήσεων**  
Ποσά σε εκατ. δρχ.

	Απόλυτο μέγεθος	%		Απόλυτο μέγεθος	%
1981	2.687.4	29.9	1991	82.597.9	17.3
1982	4.955.8	11.1	1992	76.351.0	14.5
1983	6.361.8	8.3	1993	131.039.3	18.5
1984	9.864.0	11.7	1994	119.353.4	15.5
1985	12.669.0	10.5	1995	131.127.0	18.0
1986	29.441.4	15.7	1996	161.770.7	18.7
1987	32.735.6	16.0	1997	193.083.0	23.0
1988	17.322.5	8.0	1998	170.703.0	20.9
1989	39.360.6	13.7	1999	148.439.0	17.0
1990	50.823.0	13.6	2000	169.208.5	19.0

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Οι κοινοτικές επιδοτήσεις ισούνται με ένα πολύ σημαντικό ποσοστό της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής ελαιολάδου που φθάνει το 60% όπως βλέπουμε παρακάτω.



**Εισπράξεις από ΓΕΟΓΑ ως ποσοστό της Ακαθάριστης Αξίας**  
Παραγωγής Ελαιολάδου

	Εισπράξεις (Εκατ. Δρχ.)	Αξία Παραγωγής (Εκατ. Δρχ.)	Ποσοστό (%)
1996	161.770.7	365.099	44.3
1997	193.083.0	335.964	57.5
1998	170.703.0	318.991	53.5
1999	148.439.0	302.824	49.0
2000	169.208.5	280.572	60.3

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας

Ο πίνακας που παρατίθεται πιο κάτω εμφανίζει την τιμή ιδιωτικής αποθεματοποίησης, την τιμή παραγωγού και το άθροισμα των τιμών αυτών με την ενίσχυση στην παραγωγή.

*Τιμή παρέμβασης, τιμή παραγωγού και ενίσχυση στην παραγωγή ελαιολάδου*

*Δρχ/κιλό*

	Τιμή αποθεματοποίησης*	Τιμή παραγωγού	Ενίσχυση στην παραγωγή	«Ελάχιστη» Θεσμική εισπραξη	Πραγματική εισπραξη
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(3)	(5)=(2)+(3)
1996	535.2	1.083.4	434.5	969.7	1.517.9
1997	541.9	839.9	439.9	981.8	1.279.8
1998	549.9	674.4	437.1	987.0	1.111.5
1999	542.1	709.2	430.8	972.9	1.140.0
2000	550.8	630.5	437.7	988.5	1.068.2

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ε.Ε. και Υπουργείου Γεωργίας της Ελλάδας*

Η απόφαση του ελαιοπαραγωγού για την ποσότητα που θα παράγει, καθορίζεται από την τιμή που εισπράττει για το προϊόν, η οποία ισούται με την πραγματική εισπραξη ανά κιλό. Μπορούμε να εκφράσουμε την άποψη ότι το εισόδημα των παραγωγών ελαιολάδου εξαρτάται σημαντικά από τις επιδοτήσεις της ΚΑΠ.

Ας προχωρήσουμε σε κάποιες πληροφορίες για τη σημασία του ελαιολάδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι αυτό αποτελεί προϊόν που παράγεται μόνο στις μεσογειακές περιοχές της Ένωσης και για αυτό άλλωστε αποτελεί βασικό στοιχείο της μεσογειακής διατροφής. Ο πίνακας μας παρουσιάζει ορισμένα μεγέθη όσον αφορά την παραγωγή ελαιολάδου, για τις ελαιοπαραγωγούς χώρες της Ένωσης.

*Παραγωγή ελαιολάδου στις χώρες μέλη της Ε.Ε.  
ΕΤΟΣ 2000*

- (1): Ποσοστό επί της συνολικής παραγωγής ελαιολάδου της Ε.Ε. (%)  
 (2): Ποσοστό επί της συνολικής αγροτικής παραγωγής του κάθε κράτους μέλους (5)  
 (3): Εθνικές Εγγυημένες Ποσότητες (τόνοι)

	(1)	(2)	(3)
Ισπανία	32.2	4.9	760.027
Ιταλία	39.4	4.8	543.164
Ελλάδα	26.9	12.7	419.529
Πορτογαλία	1.4	1.3	51.244
Γαλλία	0.0	0.0	3.297
Ε.Ε.	100.0	1.8	1.777.261

*Πηγή: «Η κατάσταση της γεωργίας στην Ε.Ε.», Έκθεση 2000.*

Όπως διαπιστώνουμε, ουσιαστικά τρεις είναι οι ευρωπαϊκές χώρες που παράγουν λάδι ελιάς, δηλαδή η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα. Η συνολικά παραγόμενη ποσότητα είναι περισσότερο από αρκετή για τις ανάγκες της Ε.Ε., στην πραγματικότητα τις υπερβαίνει κατά 10%.

Μεγαλύτερη σημασία από τις άλλες χώρες έχει το προϊόν στη Ελλάδα, αφού το ποσοστό της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής της χώρας μας που προέρχεται από αυτό είναι πάνω από δύο φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό της Ισπανίας και της Ιταλίας, ενώ περίπου επτά φορές μεγαλύτερο από το μέσο όρο της Ένωσης.

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τα ποσοστά των δαπανών του προϋπολογισμού της Ε.Ε. για το ελαιόλαδο για το έτος 2000, για κάθε ελαιοπαραγωγό χώρα.

*Κατανομή δαπανών προϋπολογισμού της Ε.Ε. για το ελαιόλαδο κατά χώρα  
ΕΤΟΣ 2000*

Ισπανία	43.6%
Ιταλία	30.7%
Ελλάδα	22.6%
Πορτογαλία	1.8%
Γαλλία	1.4%

*Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή*

Οι δαπάνες για το λάδι ελιάς καλύπτουν περίπου το 5,5% του συνολικού προϋπολογισμού της Ένωσης. Το ποσοστό αυτών των δαπανών είναι πολύ πιο μεγάλο από το ποσοστό που αντιπροσωπεύει το προϊόν στη συνολική αξία της παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Τούτο σε συνδυασμό με τη μεγάλη σημασία που έχει το λάδι ελιάς για την Ελλάδα, δείχνουν ότι η χώρα μας είναι πολύ ευνοημένη από το ισχύον καθεστώς. Αυτή η πραγματικότητα είχε ως αποτέλεσμα την αντίδραση των βορειότερων χωρών της Ε.Ε. που δε δίνουν σημασία στην παραγωγή ελαιολάδου, και το αίτημα τους να περικοπούν οι δαπάνες στήριξης για το προϊόν.

Προσπαθώντας να αναλύσουμε την Κοινή Οργάνωση Αγοράς του λαδιού ελιάς, οφείλουμε πρώτα να πληροφορήσουμε ότι το καθεστώς που την διέπει αναθεωρήθηκε το 1998 με τον Καν. 1638/98, με τον οποίο καταργήθηκε η ενίσχυση στην κατανάλωση, η παρέμβαση και η ενίσχυση στους μικρούς παραγωγούς. Το νέο καθεστώς προβλέπει την ενίσχυση στην παραγωγή που στηρίζεται στην πραγματικά παραχθείσα ποσότητα ελαιολάδου. Οι δύο θεσμικές τιμές που προβλέπονται είναι:

- η ενδεικτική τιμή στα 3.837,7 ευρώ /τόνο. Αυτή η τιμή έχει μόνο θεωρητική σημασία και προσδιορίζει το θεωρούμενο ως δίκαιο εισόδημα για τους ελαιοπαραγωγούς, σε μια προσπάθεια να μην κινδυνεύσει η ελαιοκομία στην Ένωση.
- η τιμή ιδιωτικής αποθεματοποίησης στα 1.664 ευρώ/τόνο. Δικαίωμα ιδιωτικής αποθεματοποίησης έχουν όλοι οι φορείς και την προτεραιότητα έχουν οι οργανώσεις παραγωγών. Το ελαιόλαδο που αποθεματοποιείται παραμένει στην κυριότητα του φορέα που κάνει την αποθεματοποίηση και δεν περιέρχεται στην κυριότητα της Ένωσης, όπως συνέβαινε με την παρέμβαση. Το λάδι αυτό διατίθεται και πάλι στην αγορά συνήθως σε διάστημα μέσα στην ίδια εμπορική περίοδο.

Το ύψος της ενίσχυσης στην παραγωγή ανέρχεται σε 1.322,5 ευρώ/τόνο.

Η ενίσχυση αυτή δίνεται μέχρι συνολική ποσότητα βάρους 419.429 τόνων για την Ελλάδα, δηλαδή μέχρι την εθνική εγγυημένη ποσότητα για τη χώρα μας, ενώ το μέγιστο κατώφλιο παραγωγής για το σύνολο της Ε.Ε. είναι 1.777.261 τόνοι. Εάν για μια περίοδο εμπορίας η παραγωγή μιας χώρας είναι κατώτερη από την εθνική εγγυημένη ποσότητα, δηλαδή η χώρα δεν εξαντλεί τη δυνατή προσφερόμενη βοήθεια, το 80% της διαφοράς προστίθεται στην εθνική εγγυημένη ποσότητα της χώρας – μέλους για την επόμενη περίοδο, ενώ το 20% της διαφοράς μοιράζεται μεταξύ των κρατών – μελών που είχαν υπέρβαση κατά την ίδια περίοδο. Αυτή είναι η διορθωμένη εθνική εγγυημένη ποσότητα.

Εάν η παραγωγή ενός κράτους – μέλους υπολείπεται της διορθωμένης εθνικής εγγυημένης ποσότητας, η ενίσχυση χορηγείται πλήρως. Εάν η παραγωγή υπερβαίνει τη διορθωμένη εθνική εγγυημένη ποσότητα, η ενίσχυση πολλαπλασιάζεται επί έναν συντελεστή μικρότερο της μονάδας που προκύπτει ως εξής:

$$\text{Συντελεστής} = \frac{\text{διορθωμένη εθνική εγγυημένη ποσότητα}}{\text{παραγωγή}}$$

Επίσης προβλέπονται κάποιες παρακρατήσεις υπέρ των ομάδων παραγωγών και υπέρ ενεργειών βελτίωσης της ποιότητας του προϊόντος.

Ας στρέψουμε τώρα την προσοχή μας στα τέσσερα πιθανά σενάρια εξέλιξης της ΚΟΑ ελαιολάδου. Πρέπει να εξηγήσουμε προηγουμένως ότι ο μηχανισμός στήριξης του λαδιού ελιάς βασίζεται στην ενίσχυση στην παραγωγή σε συνδυασμό με τον καθορισμό μιας τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης η οποία λειτουργεί ως τιμή ασφαλείας για τον παραγωγό. Με άλλα λόγια, ο ελαιοπαραγωγός λαμβάνει μια τιμή που αποτελείται από δύο τμήματα: την παγκόσμια που θα λάμβανε εάν δεν υπήρχαν ενισχύσεις από την Ε.Ε. και την επιπλέον επιδότηση που προσφέρει η Ένωση για την παραγωγή ελαιολάδου στις χώρες – μέλη. Δεδομένου ότι για το ελαιόλαδο δεν υπάρχουν καθορισμένες παγκόσμιες τιμές, η παγκόσμια τιμή του προϊόντος μπορεί να υπολογιστεί προσεγγιστικά βάσει των εξαγωγικών επιστροφών που χορηγούνται από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. στις εξαγωγές των χωρών – μελών της σε τρίτες χώρες. Για να γίνουμε πιο σαφείς, το ποσοστό των εξαγωγικών επιστροφών στο σύνολο των εξαγωγών θα είναι το ποσοστό προστασίας, δοθέντος ότι οι εξαγωγικές επιστροφές καλύπτουν τη διαφορά μεταξύ της εσωτερικής τιμής και της τιμής που επικρατεί στην παγκόσμια αγορά. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται οι εξαγωγικές ενισχύσεις που προσφέρει η Ε.Ε..

*Υπολογισμός μεταβιβάσεων λόγω ονομαστικής προστασίας για το ελαιόλαδο στην Ε.Ε.*

	Εξαγωγικές ενισχύσεις (Εκατ. €)	Εξοικονομητές εξαγωγές (Εκατ. €)	Ποσοστό προστασίας %	Τιμή παραγωγού (Δρχ/κιλό)	Αποτέλεσμα προστασίας (Δρχ/κιλό)	Τιμή χωρίς προστασία (Δρχ/κιλό)
	(1)	(2)	(5) = (1)/(2)	(4)	(5) = (3) x (4)	(6) = (4)-(5)
1996	59,3	715,6	8,3 %	1.083,4	89,9	993,5
1997	42,7	698,2	6,1 %	839,9	51,2	788,7
1998	24,9	596,1	4,2 %	674,4	28,3	646,1
1999	2,5	591,6	0,4 %	709,2	2,8	706,4
2000	0,0	680,4	0,0 %	630,5	0,0	630,5

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων EUROSTAT και Υπουργείου Γεωργίας

Παρατηρούμε τη μεγάλη μείωση της στήριξης της ΚΑΠ στο ελαιόλαδο που αναμένεται να έχει αρνητικές επιδράσεις στο εισόδημα των παραγωγών. Ο μηδενισμός της ονομαστικής ενίσχυσης, στα πλαίσια της αλλαγής των κανόνων της ΚΑΠ, αποτέλεσε δυσμενέστατη εξέλιξη για τις ευρωπαϊκές ελαιοκαλλιέργειες.

Ο πίνακας που παρατίθεται πιο κάτω μας ενημερώνει για την τιμή που θα εισέπραττε ο παραγωγός χωρίς την ονομαστική προστασία, για την τιμή με προστασία καθώς και για το ύψος της ενίσχυσης στην παραγωγή του προϊόντος.

*Τιμή παραγωγού με ή χωρίς ονομαστική προστασία  
Δρχ/κιλό*

	Τιμή χωρίς προστασία	Τιμή με προστασία	Ενίσχυση στην παραγωγή	Άθροισμα χωρίς προστασία	Άθροισμα με προστασία
	(1)	(2)	(3)	(4) = (1)+(5)	(5) = (2)+(3)
1996	993,5	1.083,4	434,5	1.428,0	1.517,9
1997	788,7	839,9	439,9	1.228,6	1.279,8
1998	646,1	674,4	437,1	1.083,2	1.111,5
1999	706,4	709,2	430,8	1.137,2	1.140,0
2000	630,5	630,5	437,7	1.068,2	1.068,2

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ε.Ε. και Υπουργείου Γεωργίας της Ελλάδας

Τα τέσσερα πιθανά σενάρια για την εξέλιξη της ΚΟΑ λαδιού ελιάς είναι τα εξής:

1. Πλήρης κατάργηση της ΚΟΑ ελαιολάδου: τούτο ισοδυναμεί με την ολοκληρωτική παύση της προστασίας (όπως συνέβη το 2000) καθώς και των ενισχύσεων στην παραγωγή. Η κατάργηση της ενίσχυσης στην παραγωγή θα μειώσει την τιμή που εισπράττει ο παραγωγός, σε ποσό ίσο με αυτό της ενίσχυσης πριν καταργηθεί και επομένως θα ωθήσει τον καλλιεργητή να μειώσει την παραγόμενη ποσότητα του. Χρησιμοποιώντας την ελαστικότητα προσφοράς του ελαιολάδου που έχει εκτιμηθεί στο 0,6, ο επόμενος πίνακας

μας παρουσιάζει τις μεταβολές που θα προκληθούν στον όγκο και στην ακαθάριστη αξία παραγωγής.

Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής – Σενάριο 1

	Τιμές με ενίσχυση παραγωγής και προστασία	Τιμές χωρίς ενίσχυση στην παραγωγή και χωρίς προστασία	Ποσοστό Μεταβολής	Όγκος παραγωγής με ενίσχυση και προστασία	Όγκος παραγωγής χωρίς ενίσχυση στην παραγωγή και χωρίς προστασία	Ποσοστό Μεταβολής	Αξία παραγωγής με προστασία (έχει υπολογισθεί και η ενίσχυση στην παραγωγή)	Αξία παραγωγής χωρίς προστασία (χωρίς να υπολογισθεί η ενίσχυση στην παραγωγή)	Ποσοστό Μεταβολής
	(Δρχ/κιλό)	(Δρχ/κιλό)	(%)	Τόννοι	Τόννοι	(%)	Εκατ. Δρχ.	Εκατ. Δρχ.	(%)
1996	1.517,9	993,5	- 34,5	337.000	267.241	- 20,7	511.532	265.504	- 48,1
1997	1.279,8	788,7	- 38,4	400.000	307.840	- 23,0	511.920	242.793	- 52,6
1998	1.111,5	646,1	- 41,9	473.000	354.088	- 25,1	525.740	228.776	- 56,5
1999	1.140,0	706,4	- 38,0	427.000	329.644	- 22,8	480.780	232.861	- 52,2
2000	1.068,2	630,5	- 41,0	445.000	335.530	- 24,6	475.349	211.552	- 55,5
M.O.	1.223,5	753,0	- 38,5	416.400	318.938,4	- 23,1	502.264	236.297	- 53,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Ο παρακάτω πίνακας εμφανίζει τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την πλήρη κατάργηση της ΚΟΑ.

Όγκος Παραγωγής	- 23,1 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 53,0 %
Τιμή Παραγωγού	- 38,5 %
Εισόδημα	-76,6 %
Εισπράξεις από FEOGA	- 100,0 %

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

- Μείωση της ενίσχυσης στην παραγωγή κατά 50%: η ενίσχυση μειώνεται κατά 50%, ενώ η προστασία μέσω της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης διατηρείται.

Ο πίνακας που παρατίθεται παρουσιάζει τους υπολογισμούς για την τιμή που εισπράττει ο παραγωγός (παγκόσμια τιμή συν ενίσχυση) πριν και μετά την μείωση της ενίσχυσης στο 50%.



Τιμή παραγωγού με ή χωρίς ονομαστική προστασία

Δρχ/κιλό

	Τιμή παραγωγού με προστασία	Ενίσχυση στην παραγωγή	Ενίσχυση στην παραγωγή μειωμένη κατά 50%	Άθροισμα με προστασία μετά τη μείωση της ενίσχυσης κατά 50%
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(3)
1996	1.083,4	434,5	217,25	1.300,65
1997	839,9	439,9	219,95	1.059,85
1998	674,4	437,1	218,55	892,95
1999	709,2	430,8	215,40	924,60
2000	630,5	437,7	218,85	849,35

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ε.Ε. και Υπουργείου Γεωργίας της Ελλάδας

Ο επόμενος πίνακας εμφανίζει με βάση την ελαστικότητα προσφοράς του προϊόντος, τις μεταβολές που θα προκληθούν στην παραγωγή και στην ακαθάριστη αξία παραγωγής, εφόσον η μείωση της τιμής παραγωγού ωθήσει τον παραγωγό σε μείωση της παραγόμενης ποσότητας.

Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής – Σενάριο 2

	Τιμές με 100% ενίσχυση παραγωγής και προστασία	Τιμές με 50% ενίσχυση στην παραγωγή και προστασία	Ποσοστό Μεταβολής	Όγκος παραγωγής με 100% ενίσχυση και προστασία	Όγκος παραγωγής με 50% ενίσχυση και προστασία	Ποσοστό Μεταβολής	Αξία παραγωγής με προστασία (έχει υπολογισθεί και η ενίσχυση στην παραγωγή)	Αξία παραγωγής με προστασία (μετά τη μείωση κατά 50% της ενίσχυσης)	Ποσοστό Μεταβολής
	(Δρχ/κιλό)	(Δρχ/κιλό)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	Έκατ. Δρχ.	Έκατ. Δρχ.	(%)
1996	1.517,9	1.300,7	- 14,3	337.000	303.060	- 8,6	511.532	400.678	- 21,7
1997	1.279,8	1.059,9	- 17,2	400.000	358.753	- 10,3	511.920	380.224	- 25,7
1998	1.111,5	893,0	- 19,7	473.000	417.197	- 11,8	525.740	372.536	- 29,1
1999	1.140,0	924,6	- 18,9	427.000	378.592	- 11,3	480.780	350.046	- 27,2
2000	1.066,2	849,4	- 20,5	445.000	390.298	- 12,3	475.349	331.499	- 30,3
Μ.Ο.	1.223,5	1.005,5	- 18,1	347.000	370.580	- 10,9	502.264	366.997	- 26,8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

3. Αντικατάσταση της ενίσχυσης στην παραγωγή από ενίσχυση ανά δένδρο: αυτή η προοπτική συζητείται ευρέως παρά το μεγάλο κίνδυνο που περικλείει για υποβάθμιση της ποιότητας του προϊόντος. Ο κίνδυνος αυτός απορρέει από το πρόβλημα ότι κάθε δένδρο δεν έχει ακριβώς την ίδια ποσότητα και ποιότητα παραγωγής με τα υπόλοιπα, επομένως τα πιο παραγωγικά δένδρα καθώς και αυτά που παράγουν υψηλότερης ποιότητας ελαιόλαδο, λόγω φυσικών παραγόντων ή και λόγω καλύτερης φροντίδας από τους ιδιοκτήτες τους, αδικούνται από αυτό το μέτρο. Το ελληνικό ελαιόλαδο που θεωρείται το καλύτερο στην Ε.Ε., βγαίνει ζημιωμένο σε μεγάλο βαθμό.

Η κατάργηση της ενίσχυσης στην παραγωγή που θα προκαλούσε μια πτώση στα επίπεδα της παγκόσμιας τιμής θα έπρεπε να αντισταθμιστεί από μια ανά δένδρο ενίσχυση από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ, τέτοιου ύψους ώστε να μη μειωθούν οι εισπράξεις των Ελλήνων ελαιοπαραγωγών. Θα διακρίνουμε δύο υποσενάρια όσον αφορά την κατάργηση ή όχι της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης και θα υπολογιστεί το ποσό αυτής της ενίσχυσης: εδώ υποτίθεται ότι η ενίσχυση στην παραγωγή αντικαθίσταται από την ενίσχυση ανά δένδρο και παράλληλα διατηρείται η ύπαρξη της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης. Ο υπολογισμός της ενίσχυσης ανά δένδρο δίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Αναγωγή των εισπράξεων από FEOGA σε ενίσχυση ανά δέντρο

	Αριθμός δέντρων	Εισπράξεις από FEOGA (Έκατ. Δρχ)	Ενίσχυση ανά δέντρο χωρίς μείωση εισπράξεων (Δρχ / δέντρο)
1996	117.905.650	161.770.7	1.372.0
1997	121.182.101	193.083.0	1.593.3
1998	122.481.028	170.703.0	1.393.7
1999	122.481.028	148.439.0	1.211.9
2000	122.481.028	169.208.5	1.381.5
M.O.	121.306.167	168.641,0	1.390,5

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας

Επισημαίνουμε ότι τα επιλέξιμα δένδρα για ενίσχυση παραμένουν σταθερά μετά το 1998 βάσει του Κανονισμού 1638/98 που αναφέρει ότι τα ελαιόδενδρα που φυτεύθηκαν μετά την 1η Μαΐου 1998 δε δικαιούνται ενίσχυσης.

β) Κατάργηση της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης: εδώ υποτίθεται ότι πραγματοποιείται το σενάριο 3, ενώ η θεσμική τιμή ιδιωτικής αποθεματοποίησης καταργείται. Σε αυτή την περίπτωση στην ενίσχυση ανά δένδρο πρέπει να προστεθεί και η μεταβίβαση εισοδήματος λόγω προστασίας, ανηγμένης ανά δένδρο, για να μην υποστούν εισοδηματική απώλεια οι έλληνες ελαιοπαραγωγοί.

Στον ακόλουθο πίνακα εμφανίζονται οι υπολογισμοί για την αναγωγή της μεταβίβασης εισοδήματος λόγω προστασίας σε ενίσχυση ανά δένδρο.

Αναγωγή των εισπράξεων από FEOGA σε ενίσχυση ανά δέντρο

	Μεταφορά εισοδήματος λόγω προστασίας (Δρχ/κλό)	Συνολικό αποτέλεσμα προστασίας (Έκατ. Δρχ)	Αριθμός δέντρων	Αποτέλεσμα προστασίας ανά δέντρο (Δρχ/δέντρο)
1996	89,9	30.296	117.905.650	257,0
1997	51,2	20.480	121.182.101	169,0
1998	28,3	13.386	122.481.028	109,3
1999	2,8	1.196	130.709.382	9,8
2000	0,0	()	129.053.238	0,0
M.O.	89,9	11.951	124.266.280	98,5

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Παρατηρούμε ότι η ενίσχυση ανά δένδρο λόγω προστασίας για το έτος 2000 είναι μηδενική, αφού όπως είδαμε προηγουμένως κατά το συγκεκριμένο έτος υπήρχε παύση της προστασίας.

Ο επόμενος πίνακας δείχνει το ύψος στο οποίο πρέπει να καθοριστεί η ενίσχυση ανά δένδρο ώστε να προστατευθούν τα συμφέροντα των Ελλήνων καλλιεργητών, σε περίπτωση κατάργησης της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης, και το οποίο είναι το άθροισμα της ενίσχυσης ανά δένδρο και του πρόσθετου εισοδήματος λόγω προστασίας όπως αναφέραμε.

Ενίσχυση ανά δένδρο αν καταργηθεί η τιμή ιδιωτικής αποθεματοποίησης

	Αναγωγή της ενίσχυσης στην παραγωγή σε ενίσχυση ανά δένδρο (Δρχ/δέντρο)	Αναγωγή της μεταβίβασης λόγω προστασίας σε ενίσχυση ανά δένδρο (Δρχ/δέντρο)	Συνολικό ποσό της ενίσχυσης ανά δένδρο (Δρχ/δέντρο)
1996	1.372,0	257,0	1.629,0
1997	1.593,3	169,0	1.762,3
1998	1.393,7	109,3	1.503,0
1999	1.211,9	9,8	1.221,7
2000	1.381,5	0,0	1.381,5
Μ.Ο.	1.390,5	98,5	1.489,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Με αυτό τον τρόπο το εισόδημα των ελλήνων παραγωγών λαδιού ελιάς δε θα μειωθεί και δεν θα υπάρξουν διαφοροποιήσεις στην παραγόμενη ποσότητα, δεδομένου ότι ο παραγωγός θα συνεχίσει να εισπράττει την ίδια τιμή μέσω της ενίσχυσης ανά δένδρο.

4. Μικτό σύστημα: ενίσχυση στην παραγωγή και ενίσχυση ανά δένδρο: αποτελεί πολύ πιθανό σενάριο με σημαντικές δυνατότητες επιτυχίας, αφού εξασφαλίζει ότι και ο παραγωγός θα ενδιαφέρεται περισσότερο για την παραγωγή του, γνωρίζοντας ότι τα χρήματα που θα λάβει είναι θετική συνάρτηση αυτής και η ποιότητα της παραγωγής δεν υποβαθμίζεται τόσο όσο στην περίπτωση της ενίσχυσης ανά δένδρο. Θα κάνουμε και σε αυτό το σενάριο δύο υποσενάρια, σχετικά με το εάν θα παραμείνει ή όχι η ονομαστική προστασία που παρέχεται με τη θέσπιση της τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης.

α) Διατήρηση της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης: υποθέτουμε ότι το καθεστώς μένει ως έχει και υπάρχει αντικατάσταση κάποιου μέρους της ενίσχυσης στην παραγωγή από την ενίσχυση ανά δένδρο.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το ύψος που πρέπει να έχει κάθε μια από τις ενισχύσεις αυτές, ώστε οι ελαιοπαραγωγοί να μην υποστούν εισοδηματικές απώλειες.

*Ενίσχυση στην παραγωγή και ανά δέντρο ώστε να μην έχουν απώλειες εισοδήματος  
οι ελαιοπαραγωγοί  
(Διατήρηση της τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης)  
(Μέσος όρος πενταετίας 1996 – 2000)*

Ενίσχυση στην παραγωγή		Ενίσχυση ανά δέντρο	
Ποσοστό	Ποσό (Δρχ/κιλό)	Ποσοστό	Ποσό (Δρχ/δέντρο)
0 %	0,0	100 %	1.390,5
25 %	109,0	75 %	1.042,9
50 %	218,0	50 %	695,3
75 %	327,0	25 %	347,6
100 %	436,0	0 %	0,0

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

β) Κατάργηση της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης: σε αυτή προσθέτουμε όπως είναι γνωστό και τη μεταφορά εισοδήματος λόγω προστασίας στις ενισχύσεις ανά δέντρο, στην προσπάθειά μας να κρατήσουμε το αγροτικό εισόδημα από το ελαιόλαδο σταθερό.

Ο πίνακας που παραθέτουμε παρουσιάζει τους υπολογισμούς βάσει αυτού του υποσεναρίου. Διαπιστώνουμε ότι τα ποσά ενίσχυσης στην παραγωγή ανά κιλό ή ανά δέντρο θα είναι υψηλότερα στην περίπτωση κατάργησης της θεσμικής τιμής ιδιωτικής αποθεματοποίησης.

*Ενίσχυση στην παραγωγή και ανά δέντρο ώστε να μην έχουν απώλειες εισοδήματος  
οι ελαιοπαραγωγοί  
(Κατάργηση ιδιωτικής αποθεματοποίησης)  
(Μέσος όρος πενταετίας 1996 – 2000)*

Ενίσχυση στην παραγωγή		Ενίσχυση ανά δέντρο	
Ποσοστό	Ποσό (Δρχ/κιλό)	Ποσοστό	Ποσό (Δρχ/δέντρο)
0 %	0,0	100 %	1.489,0
25 %	117,6	75 %	1.116,8
50 %	235,2	50 %	744,5
75 %	352,8	25 %	372,3
100 %	470,4	0 %	0,0

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

Ας εξετάσουμε τώρα ποιές θα ήταν οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των σεναρίων εξέλιξης, υπό την προϋπόθεση ότι η παραγωγή δε θα μεταβαλλόταν. Αγνοώντας λοιπόν την ύπαρξη της ελαστικότητας προσφοράς καταλήγουμε στις μεταβολές στην περίπτωση των δύο πρώτων σεναρίων που βλέπουμε στον πίνακα:

#### Μεταβολές χωρίς μεταβολές στον όγκο παραγωγής.

##### ΣΕΝΑΡΙΟ 1 - Κατάργηση ΚΟΑ

Όγκος Παραγωγής	- 0,0 % (- 23,1 %)
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 38,5 % (- 53,0 %)
Τιμή Παραγωγού	- 38,5 % (- 38,5 %)
Εισόδημα	- 55,6 % (- 76,6 %)
Εισπράξεις από FEOGA	- 100,0 % (- 100,0 %)

##### ΣΕΝΑΡΙΟ 2 - Μείωση 50% της ενίσχυσης

Όγκος Παραγωγής	- 0,0 % (- 10,9 %)
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 18,1 % (- 26,8 %)
Τιμή Παραγωγού	- 18,1 % (- 18,1 %)
Εισόδημα	- 26,2 % (- 38,8 %)
Εισπράξεις από FEOGA	- 50,0 % (- 50,0 %)

*Σε παρένθεση παρουσιάζονται οι μεταβολές που προκύπτουν όταν ληφθεί υπόψη η ελαστικότητα προσφοράς για μεταβολή του όγκου παραγωγής.*

*Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων*

Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι αν και με αμετάβλητο τον όγκο παραγωγής, οι επιπτώσεις είναι λιγότερο αρνητικές, ωστόσο παραμένουν σημαντικές και στην περίπτωση του πρώτου σεναρίου ιδιαίτερα σημαντικές. Η κατάργηση των ΚΟΑ θα μειώσει το εισόδημα κατά 55,6%, ενώ η μείωση τους κατά 50% θα επιφέρει μείωση στο εισόδημα της τάξης του 26,2%.

Συμπερασματικά για το ελαιόλαδο, μπορούμε να εκφράσουμε την άποψη ότι η κατάργηση ή μείωση των επιδοτήσεων θα επιφέρει πλήγμα στην ελληνική ελαιοκομία, καθώς και η θέσπιση ενισχύσεων ανά δένδρο στη θέση τους. Ιδανική θα ήταν η συνέχιση του ισχύοντος συστήματος για το εισόδημα των παραγωγών και την ποιότητα του ελαιολάδου στην Ελλάδα. Μια δεύτερη καλύτερη λύση στην περίπτωση που αυτή η διατήρηση δε γίνει εφικτή, είναι το μικτό σύστημα ενίσχυσης στην παραγωγή και ενίσχυσης ανά δένδρο, το οποίο μειώνει τις αρνητικές συνέπειες των τριών πρώτων σεναρίων.

## ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ

Ας προβούμε τώρα στην εξήγηση του ρόλου του βοείου κρέατος στη γεωργική παραγωγή της Ελλάδος και της Ε.Ε. και στην ανάλυση των πιθανών επιπτώσεων της αναμόρφωσης της ΚΑΠ επάνω σε αυτό το προϊόν. Το ποσοστό συμμετοχής του βοείου κρέατος στη συνολική ακαθάριστη αξία της αγροτικής παραγωγής της Ελλάδας δεν ξεπερνά το 2,5%, αριθμός που καθιστά το προϊόν λιγότερο σημαντικό για τη χώρα από ότι το βαμβάκι, ο καπνός και το ελαιόλαδο. Η πορεία της κρεοπαραγωγού βοοτροφίας στην Ελλάδα είναι φθίνουσα και η εξάρτηση από τις

επιδοτήσεις της ΚΑΠ δεν είναι τόσο σημαντική όπως στα υπόλοιπα τρία προϊόντα. Αυτό οφείλεται στην πολύ υψηλή τιμή που διαμορφώνεται στην ελληνική αγορά για το βόειο κρέας.

Η σημασία του προϊόντος στην Ε.Ε. είναι πολύ μεγαλύτερη από ότι στην Ελλάδα. Η συμμετοχή της ακαθάριστης αξίας παραγωγής του στη συνολική ακαθάριστη αξία της αγροτικής παραγωγής της Ένωσης ξεπερνά το 10%. Εξάλλου η Ε.Ε. αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς βοείου κρέατος στον κόσμο, με ποσοστό σχεδόν 12% της παγκόσμιας παραγωγής. Οι δαπάνες από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ φτάνουν περίπου το 11,2% του συνολικού προϋπολογισμού του Ταμείου.

Η ασθένεια των «τρελών αγελάδων» δημιούργησε μεγάλα προβλήματα στην ευρωπαϊκή παραγωγή του προϊόντος. Στην Ελλάδα τα προβλήματα δεν ήταν τόσο έντονα, ενώ υπήρξε και η θετική εξέλιξη για τη χώρα μας της μείωσης των εισαγωγών σε βόειο κρέας.

Ας περάσουμε τώρα στην παρουσίαση κάποιων σημαντικών στοιχείων για την Ελλάδα. Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τον αριθμό των ζώων για κάθε διοικητική περιφέρεια της χώρας, σύμφωνα με την απογραφή γεωργίας.

*Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων και αριθμός αγελάδων ανά διοικητική περιφέρεια της χώρας*  
Απογραφή γεωργίας – κτηνοτροφίας 1999/2000

	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός ζώων	Ζώα ανά εκμετάλλευση	Ποσοστό ζώων
Ανατ Μακ & Θράκη	6.487	102.401	15,8	15,7 %
Κεντρική Μακεδονία	6.839	219.075	32,0	33,6 %
Δυτική Μακεδονία	3.291	59.524	18,1	9,1 %
Ήπειρος	1.449	52.496	36,2	8,0 %
Θεσσαλία	2.445	88.661	36,3	13,6 %
Δυτική Ελλάδα	1.702	46.629	27,4	7,1 %
Στερεά Ελλάδα	703	20.395	29,0	3,1 %
Αττική	145	6.230	43,0	1,0 %
Πελοπόννησος	1.026	12.296	12,0	1,9 %
Ιόνιοι Νήσοι	569	6.331	11,1	1,0 %
Βόρειο Αιγαίο	1.040	12.056	11,6	1,8 %
Νότιο Αιγαίο	2.407	24.338	10,1	3,7 %
Κρήτη	210	2.172	10,3	0,3 %
<b>ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ</b>	<b>28.313</b>	<b>652.604</b>	<b>23,0</b>	<b>100,0 %</b>

Απογραφή γεωργίας – κτηνοτροφίας 1991

<b>ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ</b>	<b>53.070</b>	<b>594.183</b>	<b>11,2</b>	<b>100,0 %</b>
---------------------	---------------	----------------	-------------	----------------

Πηγή: ΕΣΥΕ

Όπως παρατηρούμε, οι μεγαλύτερες και εντατικότερες εκμεταλλεύσεις συγκεντρώνονται στη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι εκεί υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες, η παράδοση στον κλάδο της βοοτροφίας είναι σημαντική και οι εκτάσεις είναι αρδευόμενες καθιστώντας την παραγωγή ζωοτροφών ευκολότερη.

Στον πίνακα που παρατίθεται πιο κάτω εμφανίζεται η εξέλιξη της τιμής του παραγωγού, της παραγόμενης ποσότητας και της ακαθάριστης αξίας παραγωγής βοείου κρέατος.

*Όγκος παραγωγής, τιμή παραγωγού και ακαθάριστη αξία παραγωγής*

	Όγκος παραγωγής (τόνοι)	Τιμή παραγωγού (Δρχ/κιλό)	Ακαθάριστη αξία παραγωγής (Εκατ. Δρχ.)
1996	71.382	1.055,9	75.373,7
1997	70.076	1.127,6	79.015,6
1998	69.497	1.151,6	80.032,7
1999	66.605	1.187,0	79.060,1
2000	60.931	1.189,0	72.447,0

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Βλέπουμε πως η τιμή του παραγωγού αυξάνεται πολύ αργά, ενώ η παραγωγή μειώνεται. Το αποτέλεσμα είναι μια μικρή μείωση της ακαθάριστης αξίας παραγωγής.

Ο επόμενος πίνακας μας πληροφορεί για την εξέλιξη της κατανάλωσης όλων των ειδών κρέατος.

*Ποσοστό κατανάλωσης ειδών κρέατος στη συνολική ανθρώπινη κατανάλωση κρέατος*

	Βόειο	Χοιρινό	Αιγοπρόβειο	Πουλερικών	Άλλο
1990	28,1 %	26,1 %	17,6 %	20,5 %	0,6 %
1991	25,3 %	26,7 %	18,4 %	21,6 %	0,7 %
1992	26,6 %	26,9 %	17,5 %	21,4 %	0,7 %
1993	25,7 %	27,0 %	17,2 %	22,3 %	0,7 %
1994	26,2 %	27,3 %	16,6 %	22,3 %	0,8 %
1995	29,3 %	29,8 %	16,3 %	21,3 %	1,2 %
1996	26,1 %	28,1 %	15,9 %	22,5 %	0,7 %
1997	22,7 %	29,6 %	16,5 %	23,5 %	1,0 %
1998	24,5 %	30,6 %	16,0 %	21,2 %	1,2 %
1999	21,2 %	35,5 %	15,2 %	20,4 %	1,2 %

Πηγή: Έπεξεργασία στοιχείων Υπουργείου γεωργίας

Το βόειο κρέας σημείωσε πτώση της τάξεως του 7% ως ποσοστό της συνολικής κατανάλωσης κρέατος στην Ελλάδα. Από το 2000 και έπειτα η κατανάλωση μειώθηκε ακόμη περισσότερο λόγω της εμφάνισης της νόσου των «τρελών αγελάδων», η οποία έστρεψε τους ανθρώπους στο χοιρινό κρέας και τα πουλερικά.

Στον πίνακα πιο κάτω παρουσιάζονται τα στοιχεία αναφορικά με τις εισαγωγές και εξαγωγές βοείου κρέατος για την Ελλάδα.

Εξωτερικό εμπόριο βοείου κρέατος

Εκατ. €

	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Ισοζύγιο	
	Από Ε.Ε.	Εκτός Ε.Ε.	Προς Ε.Ε.	Εκτός Ε.Ε.	Με Ε.Ε.	Εκτός Ε.Ε.
1996	287,8	7,3	0,6	5,1	- 287,2	- 2,2
1997	332,5	13,6	0,9	4,9	- 331,6	- 8,7
1998	373,8	12,6	0,8	4,2	- 373,0	- 8,4
1999	324,8	8,2	1,4	5,5	- 323,4	- 2,7
2000	323,0	7,2	1,3	6,2	- 321,7	- 1,0

Πηγή: EUROSTAT/COMEXT

Πολύ εύκολα διαπιστώνεται ότι η αξία των εξαγωγών του προϊόντος είναι πραγματικά ελάχιστη, σε αντίθεση με την αξία των εισαγωγών που παραμένει πολύ υψηλή.

Όσον αφορά τις εισπράξεις της Ελλάδας από το ΕΓΤΠΕ, αυτές έχουν αυξηθεί σημαντικά κατά τη δεκαετία του '90 έως και σήμερα. Παρόλα αυτά δεν κατάφεραν να αποτρέψουν τη μείωση της παραγόμενης ποσότητας του προϊόντος.

Εάν θέλουμε να αντιπαραθέσουμε την πορεία των εισαγωγών και των εξαγωγών της χώρας μας με τις αντίστοιχες της Ε.Ε. θα φανεί ιδιαίτερα χρήσιμος ο πίνακας πιο κάτω, ο οποίος δείχνει στοιχεία για το εμπόριο βοείου κρέατος της Ένωσης με τρίτες χώρες. Παρατηρούμε τη σημαντική αύξηση των εισαγωγών μέσα σε πέντε χρόνια και τη σε γενικές γραμμές στασιμότητα των εξαγωγών. Το αποτέλεσμα του ελαφρώς μόνο αρνητικού ισοζυγίου για την Ένωση εξηγείται εύκολα εάν λάβουμε υπ' όψιν το αρχικά μεγάλο μέγεθος των εξαγωγών του προϊόντος από την Ε.Ε.

Ας περάσουμε στην περιγραφή της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς του βοείου κρέατος. Πρέπει πρώτα να αναφέρουμε ότι το καθεστώς του βοείου κρέατος αναθεωρήθηκε το 1999. Η νέα ΚΟΑ προβλέπει την κατάργηση της δημόσιας παρέμβασης και την αντικατάσταση της από καθεστώς ιδιωτικής αποθεματοποίησης με τιμή 2.224 ευρώ/τόνο. Επιπλέον, προβλέπεται ένα «δίκτυ ασφαλείας» που αποτελεί ένα σύστημα δημόσιας παρέμβασης όταν η τιμή στην αγορά πέσει χαμηλότερα από 1.560 ευρώ/τόνο. Στην Ελλάδα το καθεστώς της παρέμβασης δεν εφαρμόζεται λόγω της ελλειμματικότητας του προϊόντος.

Οι πριμοδοτήσεις που προβλέπονται για το βόειο κρέας είναι οι εξής:

1.-Ειδική Πριμοδότηση: το πριμ θα φτάνει τα 210 ευρώ ανά επιλέξιμο ταύρο και τα 150 ευρώ ανά επιλέξιμο βόδι. Ο αριθμός των επιλέξιμων ζώων διαμορφώνεται στα 141.606 ζώα για την Ελλάδα.

2.-Πριμοδότηση Θηλαζουσών Αγελάδων: η πριμοδότηση αυτή διαμορφώνεται σε 200 ευρώ ανά επιλέξιμη αγελάδα. Οι επιλέξιμες αγελάδες φτάνουν τις 138.000. Η πριμοδότηση των θηλαζουσών αγελάδων μπορεί να επεκταθεί και στις δαμαλίδες εφόσον αυτές αποτελούν το 15 - 40% του συνολικού πληθυσμού. Τα κράτη – μέλη μπορούν να χορηγούν πρόσθετη ενίσχυση για 50 ευρώ ανά ζώο, εκ των οποίων 24,15 ευρώ χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. για τις περιοχές του Στόχου 1.

3. Πριμοδότηση Σφαγής: αυτή η πριμοδότηση αφορά όλα τα βοοειδή. Διαμορφώνεται στα 80 ευρώ ανά ζώο για ταύρους, βόδια, αγελάδες και δαμαλίδες ηλικίας άνω των 8 μηνών και 50 ευρώ ανά ζώο για τους μόσχους ηλικίας έως 7 μηνών. Ο συνολικός αριθμός των επιλέξιμων ζώων είναι



- 235.060 για τα χονδρά βοοειδή και 80.324 για τους μόσχους. Η ενίσχυση αυτή χορηγείται για ζώα που σφάζονται ή που εξάγονται σε τρίτη χώρα.
4. Πριμοδότηση εκτατικοποίησης: υπάρχει δυνατότητα λήψης συμπληρωματικής πληρωμής 100 ευρώ ανά επιλέξιμο ζώο, για τα ζώα που δικαιούνται ειδικής πριμοδότησης ή πριμοδότησης θηλάζουσας αγελάδας, υπό την προϋπόθεση ότι η πυκνότητα ζωικού κεφαλαίου στη συγκεκριμένη εκμετάλλευση είναι μικρότερη από 1,4MMZ/Ha.
  5. Εθνικός Δημοσιονομικός Φάκελος: πρόκειται για χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που μπορούν να διατίθενται από τις χώρες – μέλη ως πρόσθετες ενισχύσεις είτε με τη μορφή πληρωμών ανά κεφαλή ζώου για αρσενικά βοοειδή, θηλάζουσες αγελάδες ή αγελάδες γαλακτοπαραγωγής και δαμαλίδες, είτε με τους όρους των βασικών καθεστώτων πριμοδότησης είτε ως συμπληρώματα της πριμοδότησης σφαγής για τα ενήλικα βοοειδή. Για την Ελλάδα, ο εθνικός δημοσιονομικός φάκελος είναι 3,8 εκατομμύρια ευρώ. (Οι εξελίξεις στην κοινή αγροτική πολιτική και η ελληνική γεωργία, Ν. Μαραβέγιας)
- Οι πριμοδοτήσεις όλων των τύπων που ισχύουν στη χώρα μας είναι οι εξής:

*Ενισχύσεις που λαμβάνουν τα βοοειδή στην Ελλάδα από την ΚΟΑ βοείου κρέατος*

*€/κεφαλή*

	2000	2001	2002 & μετά
Ειδική ενίσχυση αρσενικού μοσχαριού	160	185	210
Πριμοδότηση θηλαζουσών αγελάδων	163	182	200
Συμπληρωματική πριμοδότηση θηλαζουσών στις περιοχές του στόχου 1	24,15	24,15	24,15
Ενίσχυση εκτατικοποίησης	100	100	100
Ενίσχυση ανά δαμαλίδα (εθνικός φάκελος)	37,57	72,25	109,83
Πριμ σφαγής ενήλικων βοοειδών (> 8 μηνών)	27	53	80
Ενίσχυση σφαγής μοσχαριών (1-7 μηνών)	17	33	50

*Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή*

## **ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ**

Λόγω του γεγονότος ότι η παρέμβαση και αργότερα η ιδιωτική αποθεματοποίηση δεν εφαρμόστηκε στη χώρα μας, οι τιμές παραγωγού διαμορφώνονται σε επίπεδο που είναι λίγο υψηλότερο ή περίπου ίδιο με αυτό της τιμής παρέμβασης. Στις τιμές αυτές πρέπει να προστεθούν και τα ποσά των ενισχύσεων ανά κεφαλή ζώου – ανηγμένα στον όγκο – ώστε να διαμορφωθεί η τιμή που εισπράττει ο παραγωγός, η οποία είναι και αυτή που καθορίζει τη απόφαση του για την παραγόμενη ποσότητα.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις τιμές παρέμβασης, τις τιμές παραγωγού και τις τιμές που τελικά εισπράττει ο παραγωγός.

*Τιμές που διαμορφώνουν την απόφαση για παραγωγή  
Δρχ/κιλό*

	Τιμή παρέμβασης	Τιμή παραγωγού	Τιμή που εισπράττει ο παραγωγός
1996	1.061,8	1.055,9	1.284,3
1997	1.075,1	1.127,6	1.349,4
1998	1.148,5	1.151,6	1.355,6
1999	1.132,0	1.187,0	1.433,7
2000	1.150,2	1.189,0	1.505,2

*Πηγή: Ε.Ε. και ελληνικό Υπουργείο Γεωργίας*

Παρατηρούμε ότι όπως είναι φυσικό, οι ενισχύσεις αυξάνουν την τιμή που εισπράττει ο παραγωγός επάνω από την τιμή παραγωγού ή την τιμή παρέμβασης.

Η απόφαση του Συμβουλίου του Βερολίνου το 1999 για σημαντική μείωση στην τιμή παρέμβασης και αυξήσεις στις ενισχύσεις επηρέασε την Ελλάδα μόνο με το δεύτερο σκέλος, αυξάνοντας την τιμή που εισπράττει ο παραγωγός.

Με αυτό το δεδομένο κρίθηκε ότι τα σενάρια εξέλιξης της ΚΟΑ θα έπρεπε να περιλαμβάνουν όχι τη μεταβολή στις θεσμικές τιμές αλλά μόνο στις ενισχύσεις.

Ας εξετάσουμε τα δύο πιθανά σενάρια για την εξέλιξη της ΚΟΑ:

1. Πλήρης κατάργηση των ενισχύσεων: σε αυτή την περίπτωση οι παραγωγοί θα στερούνται την αύξηση του εισοδήματός τους από τις ενισχύσεις και θα εισπράττουν μόνο την τιμή που διαμορφώνεται στην αγορά. Η μέση μείωση της τιμής που εισπράττει ο παραγωγός είναι περίπου 17,5% τα τελευταία χρόνια σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα.

*Τιμές παραγωγού μετά την κατάργηση της ΚΟΑ*

	<i>Αρχική τιμή με ενισχύσεις (Δρχ/κιλό)</i>	<i>Τελική Τιμή χωρίς ενισχύσεις (Δρχ/κιλό)</i>	<i>Ποσοστό μείωσης (%)</i>
1996	1.284,3	1.055,9	- 17,8 %
1997	1.349,4	1.127,6	- 16,4 %
1998	1.355,6	1.151,6	- 15,0 %
1999	1.433,7	1.187,0	- 17,2 %
2000	1.505,2	1.189,0	- 21,0 %

*Πηγή: Ε.Ε. και Υπουργείο Γεωργίας*

Εφόσον οι παραγωγοί αντιδράσουν βάσει της ελαστικότητας προσφοράς του προϊόντος που εκτιμάται στο 0,62, οι μεταβολές που θα υπάρξουν στον όγκο και στην ακαθάριστη αξία παραγωγής απεικονίζονται παρακάτω.

**Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής – Σενάριο 1**

	Αρχικές Τιμές	Τελικές Τιμές	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(Δρχ κιλό)	(Δρχ κιλό)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	Εκατ. Δρχ.	Εκατ. Δρχ.	(%)
1996	1.284,3	1.055,9	- 17,8	71.382	65.123	- 11,6	91.675,9	66.651,6	-27,3
1997	1.549,4	1.127,6	- 16,4	70.076	62.606	- 10,7	94.560,6	70.594,5	-25,3
1998	1.555,6	1.151,6	- 15,0	69.497	62.721	- 9,8	94.210,1	72.229,5	-23,3
1999	1.433,7	1.187,0	- 17,2	66.605	59.159	- 11,2	95.491,6	70.221,7	-26,5
2000	1.505,2	1.189,0	- 21,0	60.951	52.614	- 13,7	91.713,3	62.558,0	-31,8
Μ.Ο.	1.385,6	1.142,2	- 17,5	67.698	60.045	- 11,4	93.530,3	68.451,1	-26,8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Πρέπει να σημειώσουμε πως για τον υπολογισμό της ακαθάριστης αξίας παραγωγής έχει ληφθεί υπ' όψιν η τιμή που διαμορφώνεται εάν στην τιμή παραγωγής προστεθεί και η ενίσχυση ανά ζώο ανηγμένη ανά κιλό, αφού αυτή η τιμή είναι που παρακινεί τον παραγωγό να παράγει συγκεκριμένο, μεγάλο ή μικρό, όγκο προϊόντος.

Οι επιπτώσεις που θα προκαλέσει η πλήρης κατάργηση της στήριξης παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα. Όπως βλέπουμε είναι σημαντικές αφού μπορούν να μειώσουν το εισόδημα κατά 63,2%.

Όγκος Παραγωγής	- 11,4 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 26,8 %
Τιμή Παραγωγού	- 17,5 %
Εισόδημα	- 63,2 %
Εισπράξεις από FEOGA	- 100,0 %

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

2. Μείωση των ενισχύσεων: εδώ διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

α) Μείωση κατά 15%: εάν η ενίσχυση μειωνόταν κατά 15% θα έπεφτε στα ύψη που δείχνει ο πίνακας πιο κάτω:

**Μείωση των ενισχύσεων κατά 15%**

	<i>Ενίσχυση ανηγμένη σε Δρχ/κιλό</i>	<i>Μείωση 15%</i>	<i>Τελική ενίσχυση σε Δρχ/κιλό</i>
<b>1996</b>	228.4	34.3	194.1
<b>1997</b>	221.8	33.3	188.5
<b>1998</b>	204.0	30.6	173.4
<b>1999</b>	246.7	37.0	209.7
<b>2000</b>	316.2	47.4	268.8

*Πηγή: Ε.Ε. και Υπουργείο Γεωργίας*

Ο επόμενος πίνακας εμφανίζει τη μείωση στην τιμή που εισπράττει ο παραγωγός στην ίδια περίπτωση.

**Τιμές παραγωγού μετά τη μείωση 15% των άμεσων ενισχύσεων**

	<i>Αρχική τιμή με ενίσχυση (Δρχ/κιλό)</i>	<i>Τελική Τιμή Με μειωμένη ενίσχυση (Δρχ/κιλό)</i>	<i>Ποσοστό μείω- σης (%)</i>
<b>1996</b>	1.284,3	1.250,0	-2.7
<b>1997</b>	1.349,4	1.316,1	-2.5
<b>1998</b>	1.355,6	1.325,0	-2.3
<b>1999</b>	1.433,7	1.396,7	-2,6
<b>2000</b>	1.505,2	1.457,8	-3.1

*Πηγή: Ε.Ε. και Υπουργείο Γεωργίας*

Βάσει της ελαστικότητας προσφοράς και των στοιχείων του προηγούμενου πίνακα, υπολογίζονται οι μεταβολές που θα προκληθούν στον όγκο και στην ακαθάριστη αξία παραγωγής και παρουσιάζονται σε ένα νέο πίνακα.

Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής – Σενاريو 2.1

	Αρχικές Τιμές	Τελικές Τιμές	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(Δρχ/κιλό)	(Δρχ/κιλό)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	Έκατ. Δρχ.	Έκατ. Δρχ.	(%)
1996	1.284,3	1.250,0	-2,7	71.382	70.187	-1,7	91.676	87.734	-4,3
1997	1.349,4	1.316,1	-2,5	70.076	68.990	-1,6	94.561	90.798	-4,0
1998	1.355,6	1.325,0	-2,3	69.497	68.506	-1,4	94.210	90.770	-3,7
1999	1.433,7	1.396,7	-2,6	66.605	65.531	-1,6	95.492	91.527	-4,2
2000	1.505,2	1.457,8	-3,1	60.931	59.760	-1,9	91.713	87.118	-5,0
Μ.Ο.	1.385,6	1.349,1	-2,6	67.698	66.595	-1,6	93.530	89.589	-4,2

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Οι επιπτώσεις του πρώτου υποσεναρίου δίνονται στον τελευταίο πίνακα.

ΣΕΝΑΡΙΟ 2.1 – Επιπτώσεις	
Όγκος Παραγωγής	- 1,6 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 4,2 %
Τιμή Παραγωγού	- 2,6 %
Εισόδημα	- 9,9 %
Εισπράξεις από FEOGA	- 15,0 %

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Δεν παρατηρούμε πολύ σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις από τη μείωση των ενισχύσεων κατά 15% σε κανένα από τα μεγέθη.

β) Μείωση 30% των ενισχύσεων: προβαίνουμε και πάλι στον υπολογισμό των επιπτώσεων (αυτή τη φορά της διπλάσιας μείωσης των ενισχύσεων) στα εξής μεγέθη:

στο ύψος της ενίσχυσης:

Πίνακας 17 – Βόειο κρέας

Τιμές παραγωγού μετά τη μείωση 30% των άμεσων ενισχύσεων

	Ενίσχυση ανηγμένη σε Δρχ/κιλό	Μείωση 30%	Τελική ενίσχυση σε Δρχ/κιλό
1996	228,4	68,5	159,9
1997	221,8	66,5	155,3
1998	204,0	61,2	142,8
1999	246,7	74,0	172,7
2000	316,2	94,9	221,3

Πηγή: Ε.Ε. και Υπουργείο Γεωργίας

στην τιμή που εισπράττει ο παραγωγός:

Τιμές παραγωγού μετά τη μείωση 30% των άμεσων ενισχύσεων

	Αρχική τιμή (Δρχ/κιλό)	Τελική Τιμή (Δρχ/κιλό)	Ποσοστό μείωσης (%)
1996	1.284,3	1.215,8	- 5,3
1997	1.349,4	1.282,9	- 4,9
1998	1.355,6	1.294,4	- 4,5
1999	1.433,7	1.359,7	- 5,2
2000	1.505,2	1.410,3	- 6,3

Πηγή: Ε.Ε. και Υπουργείο Γεωργίας

και στον όγκο και στην ακαθάριστη αξία παραγωγής:

Μεταβολές στον Όγκο Παραγωγής και την Αξία Παραγωγής – Σενάριο 2.2

	Αρχικές Τιμές	Τελικές Τιμές	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχικός Όγκος Παραγωγής	Τελικός Όγκος Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής	Αρχική Αξία Παραγωγής	Τελική Αξία Παραγωγής	Ποσοστό Μεταβολής
	(Δρχ/κιλό)	(Δρχ/κιλό)	(%)	Τόνοι	Τόνοι	(%)	Εκατ. Δρχ.	Εκατ. Δρχ.	(%)
1996	1.284,3	1.215,8	- 5,3	71.382	69.036	-3,3	91.676	83.934	-8,4
1997	1.349,4	1.282,9	- 4,9	70.076	67.947	-3,0	94.561	87.169	-7,8
1998	1.355,6	1.294,4	- 4,5	69.497	67.558	-2,8	94.210	87.447	-7,2
1999	1.433,7	1.359,7	- 5,2	66.605	64.458	-3,2	95.492	87.644	-8,2
2000	1.505,2	1.410,3	- 6,3	60.931	58.551	-3,9	91.713	82.574	-10,0
Μ.Ο.	1.385,6	1.312,6	- 5,2	67.698	65.515	-3,2	93.802	85.995	-8,3

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Οι επιπτώσεις που θα υπάρξουν με την εφαρμογή του μέτρου του δεύτερου υποσεναρίου απεικονίζονται παρακάτω:

Όγκος Παραγωγής	- 3,2 %
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	- 8,3 %
Τιμή Παραγωγού	- 5,2 %
Εισόδημα	- 19,6 %
Εισπράξεις από FEOGA	- 30,0 %

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Βλέπουμε πως θα υπάρχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις, στο διπλάσιο ύψος από τη μείωση των ενισχύσεων κατά 15%.

Οι συνέπειες αυτές προκύπτουν εφόσον οι παραγωγοί μειώσουν την παραγόμενη ποσότητα μετά από μείωση των ενισχύσεων.

Στην περίπτωση που οι παραγωγοί δεν αντιδράσουν αρνητικά στη μείωση της τιμής ή και των ενισχύσεων, δε λαμβάνουμε υπ' όψιν την ελαστικότητα προσφοράς βοείου κρέατος και εκτιμούμε και πάλι τις επιπτώσεις στις περιπτώσεις της μείωσης των ενισχύσεων κατά 15% και κατά 30% και στην περίπτωση της πλήρους κατάργησης αυτών.

#### Εκτίμηση των επιπτώσεων χωρίς μεταβολή του όγκου παραγωγής

	Πλήρης κατάργηση της στήριξης	Μείωση 15% των ενισχύσεων	Μείωση 30% των ενισχύσεων
Όγκος παραγωγής	0,0 (-11,4)	0,0 (-1,6)	0,0 (-3,2)
Ακαθάριστη Αξία παραγωγής	-17,5 (-26,8)	-2,6 (-4,2)	-5,2 (-8,3)
Τιμή παραγωγού	- 17,5 (-17,5)	- 2,6 (-2,6)	- 5,2 (-5,2)
Εισόδημα	- 41,3 (-63,2)	- 6,1 (-9,9)	- 12,3 (-19,6)
Εισπράξεις από FEOGA	- 100,0 (-100,0)	- 15,0 (-15,0)	- 30,0 (-30,0)

Σε παρένθεση παρουσιάζονται οι μεταβολές που προκύπτουν όταν ληφθεί υπόψη η ελαστικότητα προσφοράς για μεταβολή του όγκου παραγωγής.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων

Διαπιστώνουμε ότι όταν η παραγόμενη ποσότητα μένει αμετάβλητη, οι αρνητικές επιδράσεις είναι λιγότερο έντονες. Γενικά, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η μείωση των επιδοτήσεων δε θα επιφέρει μεγάλη πτώση του αγροτικού εισοδήματος, αφού αυτό δεν εξαρτάται από τη βοήθεια της Ε.Ε. σε μεγάλο βαθμό.

## **ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΣΤΗΣ ΛΥΣΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ**

Σε αυτό το σημείο θα εκφράσουμε την άποψη μας για το ποιά είναι η καλύτερη λύση για το μέλλον κάθε προϊόντος, αφού λάβουμε υπ' όψιν μας τα προτεινόμενα σενάρια και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τομέα κάθε προϊόντος. Ας ξεκινήσουμε με το βαμβάκι:

### **BAMBAKI**

Απορρίπτουμε το πρώτο σενάριο, δηλαδή την πλήρη κατάργηση των επιδοτήσεων επειδή οδηγεί σε μείωση του εισοδήματος των βαμβακοπαραγωγών κατά 100% που θα σημάνει αυτόματα την πλήρη εγκατάλειψη του αγροτικού τομέα και το μηδενισμό της παραγωγής βάμβακος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια μεγάλη μερίδα του συνόλου των αγροτών θα σταματήσει να ασχολείται με την καλλιέργεια που γνωρίζει και προτιμά και είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν θα τα καταφέρουν τόσο καλά σε μια εναλλακτική καλλιέργεια ενώ είναι ακόμη πιο δύσκολο να καταλάβουν θέσεις απασχόλησης αστικού τύπου ή να ασχοληθούν με τεχνικά επαγγέλματα αφού πιθανότατα δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες. Ακόμη όμως και αν μπορέσουν να ενταχθούν στο εργασιακό δυναμικό των αστικών κέντρων ή των πρωτευουσών των νομών στους οποίους κατοικούν, τούτο θα οδηγήσει στην πληθυσμιακή ερήμωση της υπαίθρου και την οικονομική ύφεση στις περιοχές της. Επιπλέον η Ε.Ε. θα εξαρτάται αποκλειστικά από τις εισαγωγές του βαμβακιού προερχόμενες από τρίτες χώρες, εξέλιξη που θα επιβαρύνει σημαντικά το εμπορικό ισοζύγιο της, θεωρώντας δεδομένο μάλιστα ότι οι ξένες χώρες θα αυξήσουν την τιμή του βαμβακιού που πωλούν, τουλάχιστον βραχυχρόνια, λόγω της ξαφνικής μεγάλης αύξησης της ζήτησης για το προϊόν. Δυστυχώς, οι ίδιες επιπτώσεις θα υπάρξουν και με τη μείωση της ελάχιστης τιμής κατά 30%, ή με τη μείωση των ποσοστώσεων κατά 10% ή με την αύξηση της συνυπευθυνότητας, τα οποία προβλέπονται από το δεύτερο σενάριο. Στο ίδιο άσχημο αποτέλεσμα θα καταλήξει και η αντικατάσταση της ενίσχυσης στην παραγωγή από τη στρεμματική ενίσχυση την οποία υποστηρίζει το τρίτο σενάριο. Επομένως, οι δύο μόνες προτάσεις που ίσως να αποτελούν ικανοποιητική λύση είναι η μείωση της θεσμικής τιμής κατά 15% και η μείωση των ποσοστώσεων κατά 5% που συναντούμε στο δεύτερο σενάριο. Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι και τα δύο μέτρα προβλέπεται να επιφέρουν αρνητικές επιδράσεις σχεδόν της ίδιας έκτασης στον όγκο της παραγωγής, την ακαθάριστη αξία παραγωγής, στην τιμή του παραγωγού και το εισόδημα του και στις εισπράξεις από το Ενιαίο Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ως ενίσχυση. Συγκεκριμένα, το τελικό εισόδημα του παραγωγού που είναι και αυτό που καθορίζει τις εξελίξεις στον αγροτικό τομέα αναφορικά με τον αριθμό των απασχολούμενων γεωργών και συνεπώς με την παραγωγή, μειώνεται και στις δύο περιπτώσεις κατά 57,1%. Το μέτρο της μείωσης της ελάχιστης τιμής υπερτερεί τελικά οριακά του άλλου μέτρου



λόγω των ελάχιστα χαμηλότερων μειώσεων που προκαλεί στον όγκο της παραγωγής και στην τιμή του παραγωγού καθώς και της χαμηλότερης κατά 1,2% μείωσης των εισπράξεων από το ΕΓΤΠΕ από ότι η μείωση των ποσοστώσεων κατά 5%.

### ΚΑΠΝΟΣ

Απορρίπτουμε τις εκδοχές της πλήρους κατάργησης της πρωμοδότησης καθώς και της μείωσης αυτής κατά το ήμισυ, που περικλείονται στο πρώτο σενάριο, επειδή θα οδηγήσουν: στην εξ' ολοκλήρου μείωση του εισοδήματος του παραγωγού με τα καταστροφικά αποτελέσματα που περιγράψαμε προηγουμένως. Έχουμε να επιλέξουμε επομένως μεταξύ της μείωσης της πρωμοδότησης κατά 25%, που επίσης προτείνει το πρώτο σενάριο και της αντικατάστασης της πρωμοδότησης από ενίσχυση ανά στρέμμα. Η μειωμένη κατά 25% πρωμοδότηση θα επιφέρει πολύ μεγάλη πτώση του εισοδήματος του παραγωγού της τάξεως του 76,1%. Ίσως δεν θα ήταν υπερβολή εάν υποστηρίζαμε ότι ένα τέτοιο πλήγμα στο εισόδημα των αγροτών, θα πλησίαζε το αποτέλεσμα της 100% μείωσης του εισοδήματος, προξενώντας παρόμοιες δυσμενείς εξελίξεις (σε μικρότερο βαθμό), αφού ισχύει ότι από ένα επίπεδο μείωσης του εισοδήματος και μετά (αυτό που αντιστοιχεί στην εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης) ο άνθρωπος είναι πιο πρόθυμος να εγκαταλείψει την παρούσα εργασία του για την αναζήτηση καλύτερης τύχης. Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή στρεμματικής ενίσχυσης αντί της πρωμοδότησης θα επιφέρει μια κατακόρυφη μείωση της ποιότητας του παραγόμενου καπνού στην Ελλάδα, καθώς οι παραγωγοί θα παρακινούνται να καλλιεργούν όσο το δυνατόν περισσότερα στρέμματα καπνού χωρίς να ενδιαφέρονται για το εάν τα καπνά που καλλιεργούν είναι παραγωγικά ή καλής ποιότητας (η μείωση των παραγωγικών καλλιεργειών θα αντισταθμιστεί από την αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων ώστε να μην υπάρξουν μεταβολές στην παραγόμενη ποσότητα). Όσον αφορά τα εισοδήματα των αγροτών, όπως υπολογίσαμε προηγουμένως, η ενίσχυση ανά στρέμμα που απαιτείται για να αποζημιωθούν οι καπνοπαραγωγοί για την κατάργηση της πρωμοδότησης είναι υπερβολικά υψηλή. Πρέπει επομένως να θεωρείται βέβαιο ότι θα υπάρξει μια μείωση της ενίσχυσης που θα δοθεί, από την άριστη ενίσχυση, κατά 50% περίπου. Όμως η μείωση της στρεμματικής ενίσχυσης κατά 50% από το επίπεδο που αποζημιώνει για την κατάργηση της πρωμοδότησης, ισοδυναμεί με μια μείωση της πρωμοδότησης κατά 50%, η οποία όπως αναφέραμε θα οδηγήσει στην πλήρη εξάλειψη των αγροτικών εισοδημάτων με όλα τα ανεπιθύμητα παρεπόμενα. Απορρίπτουμε λοιπόν το δεύτερο σενάριο που υποστηρίζει την αντικατάσταση της πρωμοδότησης από την ενίσχυση ανά στρέμμα και καταλήγουμε στην υιοθέτηση της μείωσης της επιδότησης κατά 25% ως καλύτερης λύσης από τις προτεινόμενες με τη λογική του «το μη χείρον βέλτιστον».

### ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ

Εάν ακολουθηθεί το πρώτο σενάριο που υιοθετεί την πλήρη κατάργηση της προστασίας και των ενισχύσεων στην παραγωγή του ελαιολάδου, το εισόδημα των ελαιοπαραγωγών υπολογίζεται ότι θα μειωθεί κατά 76,6%, ποσοστό κατά το οποίο θα μειωθεί και το εισόδημα των καπνοπαραγωγών με τη μείωση της επιδότησης κατά 25%, όπως εξηγήσαμε προηγουμένως. Εδώ όμως έχουμε και καλύτερη εναλλακτική λύση που προσφέρεται από τα σενάρια. Είναι αυτή του δεύτερου σεναρίου που περιλαμβάνει τη μείωση της ενίσχυσης στην παραγωγή κατά 50%. Η πραγματοποίηση αυτής της εκδοχής αναμένεται να προκαλέσει πτώση του

εισοδήματος των αγροτών κατά 38,8%, δηλαδή σχεδόν τη μισή πτώση από ότι με την κατάργηση της προστασίας και των ενισχύσεων για το ελαιόλαδο. Μένει να εξετάσουμε τις επιπτώσεις και των άλλων δύο πιθανών σεναρίων. Το τρίτο σενάριο αντιπροσωπεύει την προοπτική αντικατάστασης της ενίσχυσης στην παραγωγή από την ενίσχυση ανά δένδρο. Δεδομένου ότι τα ελαιόδενδρα έχουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά με τον καπνό (υπάρχουν σε διάφορες ποικιλίες, έχουν δυνατότητα μικρής ή μεγάλης παραγωγής, χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα για να παράγουν) μπορούμε να κάνουμε για το τρίτο σενάριο σχετικά με το ελαιόλαδο, την ίδια ανάλυση με το δεύτερο σενάριο για τον καπνό που υιοθετούσε αντικατάσταση της πρωμοδότησης από στρεμματική ενίσχυση. Έχοντας υπολογίσει προηγουμένως ότι η ενίσχυση ανά ελαιόδενδρο που απαιτείται για να παραμείνει το εισόδημα των καταναλωτών στο επίπεδο που ήταν πριν από την εφαρμογή του μέτρου είναι πολύ υψηλή, διαπιστώνουμε ότι θα έχουμε αρνητικές επιδράσεις όπως και στην περίπτωση του καπνού, αφού η ενίσχυση ανά δένδρο πιθανόν να καταλήξει στο μισό της υπολογισμένης ενίσχυσης. Γνωρίζοντας ότι η πλήρη κατάργηση της ενίσχυσης για το ελαιόλαδο θα οδηγήσει σε μείωση των εισοδημάτων των παραγωγών κατά 76,6% υπολογίζουμε πως ο καθορισμός της ενίσχυσης ανά δένδρο στο μισό της ενίσχυσης που αποζημιώνει πλήρως για την παύση της ενίσχυσης στην ποσότητα (ο οποίος ισοδυναμεί με μείωση της ενίσχυσης κατά 50%) θα επιφέρει μια πτώση του εισοδήματος των παραγωγών μικρότερη του 76,6%, την οποία όμως δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε ακριβώς. Οι αρνητικές επιδράσεις επομένως θα είναι σαφώς μικρότερες από την περίπτωση του καπνού όπου η κατάργηση της επιδότησης οδηγούσε σε πλήρη εξάλειψη του εισοδήματος. Όσο για το τέταρτο σενάριο, αυτό εκφράζεται από τη λειτουργία ενός μικτού συστήματος που θα συνδυάζει ενίσχυση στην παραγωγή και ενίσχυση ανά ελαιόδενδρο. Συγκρίνοντας αυτό με το τρίτο σενάριο βλέπουμε πως υπερτερεί, αφού η συμμετοχή της ενίσχυσης ανά δένδρο με τις αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημα των παραγωγών που αυτή επιφέρει, μειώνεται κατά ένα ποσοστό και αυξάνεται κατά το ίδιο ποσοστό η ενίσχυση στην παραγωγή. Η τελευταία είναι πιο επιθυμητή αφού παρέχει στους παραγωγούς υψηλά ποσά που αποφεύγουν τις περικοπές που υφίσταται η ενίσχυση ανά δένδρο από το ύψος των χρημάτων που θα αντιστοιχούσε στην πλήρη επιδότηση της παραγωγής. Επιπλέον, η ποιότητα του ελαιολάδου που παράγεται βελτιώνεται, αφού δίνονται περισσότερα κίνητρα για προτίμηση των ποιοτικών καλλιεργειών.

Ας συγκρίνουμε τώρα το τέταρτο σενάριο με το δεύτερο, το οποίο υιοθετεί τη μείωση της ενίσχυσης στην παραγωγή κατά 50%. Το τέταρτο σενάριο υπερτερεί και πάλι υπό την προϋπόθεση ότι η ενίσχυση ανά δένδρο θα καταλαμβάνει έως και λίγο μόνο περισσότερο ποσοστό ενίσχυσης στη συνολική ενίσχυση από ότι η ενίσχυση στην παραγωγή, δηλαδή μέχρι το ποσοστό εκείνο που η πτώση του εισοδήματος των αγροτών λόγω της μείωσης του ποσοστού της ενίσχυσης στην παραγωγή υπερκαλύπτεται από την αύξηση των εσόδων των παραγωγών μέσω της ενίσχυσης ανά δένδρο. Ταυτόχρονα, κάναμε και τη σύγκριση του τέταρτου σεναρίου με το δεύτερο που προβλέπει πλήρη κατάργηση (δηλαδή μείωση κατά 100%) της ενίσχυσης στη παραγωγή χωρίς αντικατάσταση της από ενίσχυση ανά ελαιόδενδρο. Το τέταρτο σενάριο είναι βεβαίως το προτιμότερο από τα δύο. Επίσης είναι το προτιμότερο από όλα τα σενάρια, όπως εξηγήσαμε μέσω των συγκρίσεων. Όσο για τις δύο υποπεριπτώσεις του προτεινόμενου σεναρίου, επιλέγουμε αυτή της διατήρησης της θεσμικής τιμής, αφού απαιτούνται μικρότερα έξοδα για τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προσπάθεια να μην υπάρχουν απώλειες εισοδήματος για τους ελαιοπαραγωγούς.

## ΒΟΕΙΟ ΚΡΕΑΣ

Το καλύτερο από τα πιθανά σενάρια για το συγκεκριμένο προϊόν είναι εύκολο να εκτιμηθεί καθώς έχουμε να συγκρίνουμε τις εφαρμογές διαφόρων βαθμών έντασης του ίδιου μέτρου. Συγκεκριμένα το πρώτο σενάριο υποθέτει την πλήρη κατάργηση των ενισχύσεων, ενώ το δεύτερο σενάριο υποθέτει τη μείωση των ενισχύσεων κατά 15% ή κατά 30%. Βάσει της λογικής και των αποτελεσμάτων στα μεγέθη, βέλτιστη λύση αποτελεί η μείωση των ενισχύσεων κατά 15%.

Συνοψίζοντας, ακόμη και το βέλτιστο πιθανό σενάριο για κάθε προϊόν έχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες επάνω στον τομέα του κάθε αγαθού, λόγω της πρόθεσης της ΚΑΠ να μειώσει τις δαπάνες της για την ενίσχυσή τους. Οι αρνητικές συνέπειες είναι ιδιαίτερα μεγάλες στην περίπτωση του καπνού και του βάμβακος. Ούτε όμως στους τομείς του ελαιολάδου και του βοείου κρέατος είναι ευκαταφρόνητες αφού υπάρχει σημαντική μείωση του εισοδήματος των παραγωγών (στην περίπτωση του ελαιολάδου υπάρχει και υποβάθμιση της ποιότητας).

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ**  
**Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ**  
**ΚΑΠ**

**Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ**

Οι νέες χώρες που εντάχθηκαν από την 1<sup>η</sup> Μαΐου 2004 στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό την ΚΑΠ. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αγροτικού τομέα και γενικότερα της οικονομίας κάθε νέας χώρας πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν κατά τη διαμόρφωση των προτάσεων για μια βελτιωμένη ΚΑΠ, η οποία οφείλει πλέον να συμβαδίζει με τις ανάγκες και των πρόσφατα ενταχθεισών χωρών. Αυτά τα νέα κράτη μέλη είναι: η Κύπρος, η Μάλτα, η Τσεχία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Εσθονία, η Λιθουανία και η Λετονία ([www.euroopa.eu.int](http://www.euroopa.eu.int)). Ας προβούμε σε μια επισκόπηση της κατάστασης στις σημαντικότερες από αυτές τις χώρες, δηλαδή την Κύπρο, την Τσεχία, τη Σλοβενία, την Ουγγαρία, την Εσθονία και την Πολωνία.

**ΚΥΠΡΟΣ**

Η χώρα συνδέεται με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα εδώ και τριάντα χρόνια, γεγονός που την έχει ωφελήσει σε σημαντικό βαθμό. Η συμφωνία σύνδεσης που είχε συναφθεί προέβλεπε την πραγματοποίηση τελωνειακής ένωσης σε δυο στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο υπήρξε σταδιακή μείωση των δασμών στα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα. Η φάση αυτή έληξε το 1987 αφού είχε σημειώσει επιτυχία. Το δεύτερο στάδιο περιελάμβανε δυο φάσεις. Στην πρώτη (1988 – 1997), η Κύπρος έπρεπε και πάλι να μειώσει τους δασμούς σε βιομηχανικά και σε 43 συγκεκριμένα γεωργικά προϊόντα καθώς και τους περιορισμούς στην ποσότητα αυτών. Επίσης όφειλε να υιοθετήσει το κοινό δασμολόγιο και να εναρμονίσει τις συνοδευτικές πολιτικές: του ανταγωνισμού, των κρατικών ενισχύσεων και της προσέγγισης των νομοθεσιών. Στη δεύτερη φάση (1997 – 2002), η επιδίωξη ήταν η ελεύθερη κυκλοφορία των βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων, η έγκριση των αναγκαίων συνοδευτικών μέτρων για την ολοκλήρωση της τελωνειακής ένωσης και η μη διάκριση των μεταποιημένων προϊόντων ανάλογα με την προέλευση τους (Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη, Μ. Ψαρρού).

Ο αγροτικός τομέας στο νότιο τμήμα της Κύπρου αποφέρει εισόδημα ίσο με 7% περίπου του ΑΕΠ και απασχολεί το 10% του εργατικού δυναμικού. Τα γεωργικά προϊόντα αποτελούν το 1/5 των συνολικών εξαγωγών. Το 75% των γεωργικών προϊόντων της Κύπρου (κυρίως πρώιμες πατάτες, εσπεριδοειδή και σταφύλια) αγοράζεται από χώρες της Ε.Ε.. Αν και στο μεγαλύτερο μέρος της αγροτικής επιφάνειας της Κύπρου επικρατεί η παραγωγή σιτηρών, χορτονομών, ελαίων, αμυγδάλων και σταφυλιών για παραγωγή κρασιού, δηλαδή μη αρδευόμενες καλλιέργειες, το σημαντικότερο τμήμα της παραγωγής προέρχεται από την αρδευόμενη γεωργία (λεμόνια, μπανάνες, νωπά κηπευτικά και επιτραπέζια σταφύλια). Το κύρια γεωργικά προϊόντα που εισάγει η Κύπρος είναι σιτηρά, κτηνοτροφίες, βόειο και πρόβειο κρέας καθώς και γαλακτοκομικά προϊόντα και ζάχαρη. Ο αγροτικός τομέας της Κύπρου ήταν μέχρι πρότινος αποδέκτης διαφόρων μορφών ενίσχυσης και προστασίας του κράτους με τη μορφή επιδοτήσεων της παραγωγής σίτου, κριθαριού και σταφυλιών, ενώ υπήρχε απαγόρευση στην εισαγωγή γάλακτος και αυστηρές ποσοτώσεις στην εισαγωγή βοείου κρέατος.

Αναμένεται ότι η Κύπρος με την ένταξη της πλέον στην Κοινότητα θα αυξήσει την ασφάλεια και την ευημερία της και θα επιτύχει καλύτερη συνεργασία

μεταξύ των δυο κοινοτήτων (ελληνικής και τουρκικής). Η επιβολή του καθεστώτος της Ε.Ε. δεν πρόκειται να προκαλέσει αξεπέραστα προβλήματα στη χώρα εφόσον συνεχιστούν οι μεταρρυθμίσεις και το άνοιγμα προς τα έξω που έχουν ήδη δρομολογηθεί.

### ΤΣΕΧΙΑ

Ο πληθυσμός της χώρας αντιπροσώπευε το 3% περίπου του πληθυσμού της Ε.Ε. (πριν τη διεύρυνση) και η οικονομία της το 1,4% περίπου. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ένωσης. Ο αγροτικός τομέας αποφέρει το 5,2% του ΑΕΠ της χώρας και απασχολεί το 6,3% του πληθυσμού. Από τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις οι μισές σχεδόν χρησιμοποιούνται για την παραγωγή σιτηρών. Οι συνεταιρισμοί, διαχειρίζονται το 50% των αγροτικών εκτάσεων και είναι πάνω από 1.300 στο σύνολο με μέσο μέγεθος 1.600 εκτάρια. Τα βασικά προϊόντα που εξάγει η Τσεχία είναι τα γαλακτοκομικά, τα ποτά, τα αγροτικά ζώα, τα προϊόντα κρέατος, ο λυκίσκος και η βύνη, εκ των οποίων ένα σημαντικό τμήμα απορροφάται από την Ένωση, από την οποία προέρχονται κυρίως και οι εισαγωγές της Τσεχίας.

Οι τέσσερις αρχές της γεωργικής πολιτικής της χώρας ήταν έως πρόσφατα: α) η σταθερότητα των τιμών, β) η επισιτιστική ασφάλεια, γ) η περιβαλλοντική ποιότητα, δ) η πρόσβαση στις ξένες αγορές (Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη, Μ. Ψαρρού). Ήταν μια φιλελεύθερη πολιτική όπου οι ρυθμίσεις της αγοράς υπήρχαν μόνο για βασικά προϊόντα, όπως το σιτάρι και τα γαλακτοκομικά. Οι τιμές παραγωγού ήταν αρκετά χαμηλότερες από τις αντίστοιχες στην Ε.Ε. έως και σε επίπεδο 20% χαμηλότερα για τα κύρια φυτικά προϊόντα. Τα σημαντικότερα μειονεκτήματα της τσέχικης γεωργίας είναι οι χαμηλές αποδόσεις, η χαμηλή ποιότητα των προϊόντων, το χαμηλό επίπεδο δυνατότητας κέρδους, η βιομηχανία γεωργικών ειδών διατροφής που βρίσκεται ακόμη στη διαδικασία αναδιάρθρωσης, η έλλειψη επαρκούς περιβαλλοντικής προστασίας και κατάλληλης πληροφόρησης για την αγορά σε κάποια τμήματα της αλυσίδας του εμπορίου.

### ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Τα θετικά στοιχεία της χώρας που επέτρεψαν την είσοδο της στην Ε.Ε. ήταν η πρόοδος: στην απελευθέρωση του συστήματος τιμών και εμπορίου, στη σταθεροποίηση της οικονομίας, στις διαρθρωτικές αλλαγές, στις μεταρρυθμίσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα και στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη γενικότερα. Το εργατικό δυναμικό είναι εξειδικευμένο και μορφωμένο. Η Σλοβενία είναι αρκετά αυτάρκης ως προς τα αγροτικά προϊόντα. Το 52% της γεωργικής παραγωγής της αφορά τις καλλιεργείες και το 48% την παραγωγή ζωικού κεφαλαίου. Οι κυριότερες εξαγωγές της είναι το κρασί, ο λυκίσκος, τα πουλερικά και τα γαλακτοκομικά (Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη, Μ. Ψαρρού). Η χώρα δεν καταφέρνει να εκμεταλλευθεί εις το έπακρον τις παραγωγικές δυνατότητές της και απέχει από τα επίπεδα ποιότητας που επιβάλλει η Ε.Ε.. Πρέπει επομένως να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες από τη Σλοβενία για την ενίσχυση της διαρθρωτικής πολιτικής και γεωργικής ανάπτυξης ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα και να επιτευχθεί εκσυγχρονισμός των διοικητικών δομών ώστε να μπορέσει η χώρα να υλοποιήσει τα μέτρα της ΚΑΠ. Η Σλοβενία προσπάθησε να αναθεωρήσει τη γεωργική πολιτική της για να προσεγγίσει περισσότερο την ΚΑΠ. Πάντως, κύρια παρεμβατικά μέτρα που εφαρμόζονται από την Ε.Ε., δεν είχαν υιοθετηθεί από τη Σλοβενία πριν από την ένταξή της στην Ένωση.

## ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ο πληθυσμός της Ουγγαρίας είναι περίπου δέκα εκατομμύρια και η γεωργική έκταση της αναλογούσε στο 4,3% της γεωργικής έκτασης της μη διευρυμένης Ε.Ε.. Η συμβολή της γεωργίας στο ΑΕΠ της χώρας ήταν 7,2% και η απασχόληση στον αγροτικό τομέα αποτελούσε το 8% της συνολικής απασχόλησης. Η παραγωγικότητα στη γεωργία ήταν υψηλότερη συγκριτικά με τις υπόλοιπες προς ένταξη χώρες, όμως πολύ χαμηλότερη από εκείνη της Ε.Ε.. Βασικά εξαγωγικά προϊόντα της Ουγγαρίας είναι το κρέας, τα σιτηρά και τα νωπά και μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, ενώ εισάγει κυρίως ζωτροφές. Ο μεγαλύτερος όγκος του αγροτικού εμπορίου της γινόταν με την Ε.Ε., ενώ μπορούμε να διατυπώσουμε την άποψη ότι η χώρα είναι εξαγωγικά προσανατολισμένη. Η πολιτική που ακολουθήθηκε ήταν η εξής: α) άμεσες ρυθμίσεις της αγοράς για το σιτάρι, το καλαμπόκι και το αγελαδινό γάλα, β) έμμεσες ρυθμίσεις της αγοράς, για να υποστηριχθούν προϊόντα όπως τα ζαχαρότευτλα, τα κοτόπουλα, οι ηλιόσποροι, η ζάχαρη κ.α. (Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη, Μ. Ψαρρού). Το ήμισυ του προϋπολογισμού για τον αγροτικό τομέα της χώρας εδαπανάτο για εξαγωγικές επιδοτήσεις ενώ το 20% αφορούσε την αναδιοργάνωση και τη γεωργική ανάπτυξη.

## ΕΣΘΟΝΙΑ

Χαρακτηριστικό της χώρας είναι το πολύ χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ε.Ε.. Όσο για το ποσοστό του εισοδήματος από τη γεωργία στο συνολικό εισόδημα της χώρας, φθάνει το 7%, ίδιο δηλαδή με το ποσοστό του αγροτικού εργατικού δυναμικού στο σύνολο του εργαζόμενου πληθυσμού. Οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων (εκ των οποίων το 1/3 κατευθυνόταν στην Ε.Ε.) αντιπροσώπευαν το 17% των συνολικών εξαγωγών της χώρας και οι εισαγωγές το 14,3% των συνολικών εισαγωγών (Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη, Μ. Ψαρρού). Η συνολική δημοσιονομική δαπάνη της χώρας στο γεωργικό τομέα κυμαινόταν σε χαμηλά επίπεδα. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι η Εσθονία και η Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν συνάψει συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών που για τα αγροτικά προϊόντα άρχισε να ισχύει τον Ιανουάριο του 1997.

## ΠΟΛΩΝΙΑ

Η Πολωνία είναι μια χώρα με μεγάλο πληθυσμό (40 εκατομμύρια) ([www.europa.eu.int](http://www.europa.eu.int)), αλλά με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ε.Ε.. Το εργατικό δυναμικό της είναι νέας ηλικίας και με ικανοποιητικό επίπεδο μόρφωσης. Το εμπόριο γεωργικών προϊόντων αντιπροσωπεύει το ένα δέκατο του συνολικού εμπορίου της χώρας, ενώ το ήμισυ του εμπορίου γεωργικών προϊόντων της Πολωνίας γινόταν με την Ένωση. Το επίπεδο στήριξης που δινόταν στον πολωνό αγρότη από τη χώρα, ήταν κάτω από το μισό του επιπέδου της Ε.Ε.. Τα μέσα της γεωργικής πολιτικής στη χώρα ομοιάζαν με τα μέσα της Ένωσης: εγγυημένες τιμές και μηχανισμοί για τις εξαγωγές και τις εισαγωγές για τα βασικά προϊόντα. Παρόμοια με αυτά της Ε.Ε. ήταν και τα μέτρα για τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση της παραγωγής, δηλαδή διαρθρωτικές βελτιώσεις, εγκατάσταση νέων καλλιεργητών, πρόωρη συνταξιοδότηση, μείωση δαπανών παραγωγής κ.α. Το μειονέκτημα της Πολωνίας ήταν το υψηλό κόστος παραγωγής που κρατούσε υψηλά και τις επιδοτήσεις των συντελεστών παραγωγής, καθιστώντας προβληματική την ανταγωνιστική ικανότητα του γεωργικού τομέα.

## ΠΙΘΑΝΕΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΠ

Ας εξετάσουμε τις τρεις πιο πιθανές εκδοχές που πρόκειται να λάβουν χώρα έως το 2013 στην ΚΑΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτές συνοψίζονται ως εξής:

1. Εξάλειψη της εγχώριας αγροτικής υποστήριξης στην Ε.Ε.
2. α) Απεξάρτηση της εγχώριας αγροτικής υποστήριξης στην Ε.Ε. από την παραγωγικότητα.  
β) Εξάλειψη της ομογενούς και ανεξαρτημένης από την παραγωγικότητα αλλά προσανατολισμένης στην έκταση πληρωμής στην Ε.Ε.
3. Εφαρμογή του σεναρίου αλλαγής της ΚΑΠ που προτείνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (The Changing Roles of Agriculture in Europe: A vision for the Future, G. Viatte)

Ας αναλύσουμε τώρα τις επιπτώσεις που πρόκειται να έχει κάθε μια από τις τρεις αυτές εκδοχές.

### ΕΚΔΟΧΗ 1<sup>η</sup>

Η εξάλειψη της εγχώριας αγροτικής υποστήριξης στην Ένωση επιδρά σε σημαντικό βαθμό στην παραγωγή ενός αριθμού πρωταρχικών αγροτικών προϊόντων στην Ε.Ε.. Η συνολική παραγωγή αλευριού, άλλων σπόρων και ελαίων θα μειωθεί ως αποτέλεσμα της εξάλειψης των πληρωμών με βάση τη γη, οι οποίες δίνονται σε αυτές τις καλλιέργειες. Η παραγωγή υφασμάτων που προέρχονται από φυτά, η οποία λάμβανε το 60% της αξίας της με τη μορφή εθνικής βοήθειας, θα μειωθεί κατά 63%. Πάντως η παραγωγή δημητριακών και φρούτων και άλλων εσοδειών, θα αυξηθεί λίγο λόγω της αυξημένης ανταγωνιστικότητας ως προς τους άλλους γεωργικούς τομείς στην Ε.Ε.. Όσον αφορά το βόειο κρέας, η παραγόμενη ποσότητά του θα μειωθεί κατά 11% σχεδόν, αφού η βοήθεια που δίνεται για αυτό είναι σημαντική, πράγμα που δε συμβαίνει με το χοιρινό κρέας και τα πουλερικά και επομένως θα μείνουν ανεπηρέαστα. Σε κάθε κράτος – μέλος της Ε.Ε. οι περισσότερες από τις αλλαγές στην παραγωγή θα αντικατοπτρίζουν τις μεταβολές στο επίπεδο του συνόλου της Ε.Ε.. Η παραγωγή κάποιων αγροτικών προϊόντων θα μεταβληθεί σημαντικά, ως αποτέλεσμα της σημαντικής μείωσης στις επιδοτήσεις που θα λαμβάνονται στις χώρες που παράγουν αυτά τα προϊόντα.

Όσο για τις επιδράσεις της πραγματοποίησης της πρώτης εκδοχής στις χώρες εκτός Ε.Ε., αυτές θα είναι θετικές για τις τελευταίες. Η θετική επίδραση αναμένεται στους τομείς της παραγωγής σπόρων, ελαίων, βοείου κρέατος, χοιρινού κρέατος και πουλερικών. Η παραγωγή, όμως, λαχανικών, φρούτων και άλλων εσοδειών θα σημειώσει οριακή πτώση. Η αιτία αυτού θα είναι η ελαφρά μείωση των τιμών των ευρωπαϊκών εξαγόμενων προϊόντων που θα οφείλεται κυρίως στο χαμηλότερο κόστος της γης και του κεφαλαίου.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι τιμές των σπόρων και του βοείου κρέατος θα αυξηθούν και μόνο το ρύζι, τα λαχανικά, τα φρούτα και άλλες εσοδείες θα έχουν οριακή πτώση των τιμών τους. Οι θετικές επιδράσεις του παγκόσμιου εμπορίου και των αυξημένων εξαγωγών από αρκετές χώρες έξω από την Ε.Ε. θα οδηγήσει επίσης σε θετικό μακροοικονομικό αποτέλεσμα, δηλαδή ελαφρά άνοδο του ΑΕΠ σε αυτές τις χώρες. Θετικό αποτέλεσμα όμως υπάρχει και για την Ε.Ε., αφού με τη σειρά της αυξάνει το ΑΕΠ έστω και κατά 0,1%. Αυτή η μικρή άνοδος πάντως οδηγεί σε μια σημαντική συνολική αύξηση του πλούτου, ύψους 11 δισεκατομμυρίων ευρώ. Οι ευνοημένοι στην Ένωση θα είναι ιδιαίτερα η Γερμανία που θα συνεισφέρει λιγότερα

στην κοινή χρηματοδότηση της ΚΑΠ και το Ηνωμένο Βασίλειο που επίσης θα εξοικονομεί από τον προϋπολογισμό του και από τη μεγάλη αποτελεσματικότητα της κατανομής των χρημάτων. Οι «χαμένοι» θα είναι κυρίως οι χώρες που λαμβάνουν τη μεγαλύτερη εγχώρια υποστήριξη, δηλαδή η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία. Πρέπει να σημειώσουμε ότι οι μέσες τιμές της γης θα υποχωρήσουν σημαντικά. Οι διαφορές ανά περιοχή θα αντανakλούν τη σχετική σημασία των διαφορετικών αγροτικών προϊόντων και τις πολιτικές που σχετίζονται με αυτά τα προϊόντα.

### ΕΚΔΟΧΗ 2<sup>η</sup>

Η εκδοχή 2α αναλύει τις επιπτώσεις όλης της εγχώριας υποστήριξης σε κάθε κράτος – μέλος σε μια ομοιόμορφη πληρωμή ανά εκτάριο που θα δίνεται στο σύνολο της παραγωγικής γης. Δεδομένου ότι η προσφερόμενη έκταση της γης δε μεταβάλλεται, μια ομοιόμορφη επιδότηση που θα δοθεί σε όλη την αγροτική γη ανεξάρτητα από τη χρήση της θα καταλήξει στην ίδια μεταβολή της προσφοράς που θα προέκυπτε εάν η επιδότηση εξαλειφόταν (εκδοχή 1), εκτός από μικρές επιδράσεις στον προϋπολογισμό από την εξάλειψη των εγχώριων εισφορών υποστήριξης από την ΚΑΠ στις χώρες – μέλη. Αυτές οι μικρές επιδράσεις εμφανίζονται επειδή η εξάλειψη των πληρωμών από την ΚΑΠ θα καταλήξει σε θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα στο εισόδημα και τη ζήτηση στις καθαρά συνεισφέρουσες ή εισπράττουσες χώρες. Η μεταβολή της προσφοράς στην εκδοχή 2α είναι σχεδόν ίση με τη μεταβολή της προσφοράς στο σενάριο 1, και όταν λαμβάνονται υπ' όψιν και τα μικρά αποτελέσματα στον προϋπολογισμό (εκδοχή 2 α+β) η μεταβολή της προσφοράς είναι ταυτόσημη με αυτή της εκδοχής 1. Συμπεραίνουμε επομένως ότι μια ομοιόμορφη πληρωμή ανά εκτάριο σε όλη την αγροτική γη είναι ανεξαρτημένη από την ενίσχυση με βάση την παραγωγικότητα, με αποτελεσματικό τρόπο.

Αναφορικά με τα μακροοικονομικά αποτελέσματα της εκδοχής 2α ως προς αυτά της πρώτης εκδοχής, παρατηρούμε ότι η πλήρης ανεξάρτηση της εγχώριας υποστήριξης θα καταλήξει σε μια παρόμοια αύξηση στο πραγματικό ΑΕΠ με την εξάλειψη της εγχώριας υποστήριξης. Όσο για τον πλούτο, η εκδοχή 2α θα οδηγήσει σε μια αύξηση αυτού κατά 11 δισεκατομμύρια ευρώ περίπου, η οποία επίσης θα κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα του αντίστοιχου μεγέθους κατά την εκδοχή 1. Πάντως, επειδή η εκδοχή 2α θα διατηρήσει το προηγούμενο επίπεδο των πληρωμών της ΚΑΠ, τα κέρδη θα διαφέρουν σε κάθε κράτος – μέλος. Με αυτόν τον τρόπο, ενώ η εξάλειψη της ενίσχυσης από την ΚΑΠ θα περιέχει μια μείωση στο συνολικό πλούτο για τις χώρες που λαμβάνουν αυτή τη βοήθεια, η αποδέσμευση της εγχώριας υποστήριξης θα καταλήγει σε συνολικές αυξήσεις πλούτου σε όλες τις χώρες καθώς τα κέρδη θα πραγματοποιούνται χωρίς τις επιπτώσεις της αναδιανομής του εισοδήματος μεταξύ των χωρών – μελών. Επιπλέον, με το να ανεξαρτίζουν την εγχώρια υποστήριξη παρά να την εξαλείφουν, αποφεύγεται η αρνητική επίδραση στις τιμές της γης. Η μετατροπή της εγχώριας στήριξης σε επιδότηση με βάση τη γη εμπεριέχει στην πραγματικότητα ουσιαστικές αυξήσεις στις τιμές της γης σε όλη την Ε.Ε. καθώς η υποστήριξη, η οποία πριν από την ανεξάρτηση της από την παραγωγικότητα δινόταν όχι μόνο στη γη αλλά και σε άλλους παράγοντες που συνεισφέρουν στην παραγωγική διαδικασία, θα δίνεται τώρα αποκλειστικά στη γη.

### ΕΚΔΟΧΗ 3<sup>η</sup>

Όσον αφορά τη μεταβολή της προσφοράς στην Ε.Ε.: αυτή η εκδοχή εκτός από το να εξαλείφει όλη την άμεση βοήθεια όπως και στην εκδοχή 1, εξαλείφει επίσης όλες τις εξαγωγικές επιδοτήσεις (που επηρεάζουν κυρίως την εξαγωγή σπόρων,



γαλακτοκομικών προϊόντων, ρυζιού και ζάχαρης) και συμπληρώνεται από μια μείωση κατά 30% στους εισαγωγικούς δασμούς σε όλα τα αγροτικά προϊόντα. Σε αυτή την εκδοχή, η απαίτηση για αγρανάπαυση και ποσοτώσεις στην παραγωγή γάλακτος και ζάχαρης καταργούνται. Η μέση τιμή της γης δεν επηρεάζεται καθώς η ανεξαρτημένη από την παραγωγικότητα πληρωμή στη γη καθορίζεται ακριβώς για να αντισταθμίσει την αρνητική επίπτωση στις τιμές της αγοράς που θα προκληθεί από τη μείωση της υποστήριξης. Η παραγωγή σπόρων και ελαίων στην Ε.Ε. ενδέχεται να μειωθεί κατά 11% και 8% αντίστοιχα, ενώ το αγελαδινό κρέας κατά 17% και το χοιρινό καθώς και τα πουλερικά κατά 4%. Πάλι, αυτά τα αποτελέσματα στην προσφορά αντανακλούν τη σημασία και των μέτρων για την εγχώρια υποστήριξη και τις μειώσεις στους ρυθμούς προστασίας των σπόρων. Η παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ε.Ε. θα αυξηθεί κατά 7%, το οποίο θα είναι αποτέλεσμα και των μειώσεων στην εγχώρια υποστήριξη και της προστασίας στα σύνορα. Παρότι οι τιμές στις αγορές για τα γαλακτοκομικά προϊόντα μειώνονται κάπως, το καθαρό αποτέλεσμα της παρούσας εκδοχής δείχνει ότι η παραγωγή γάλακτος στην Ε.Ε. αυξάνεται. Επίσης θα παρατηρηθεί διαφορετική επίδραση στην παραγωγή γαλακτοκομικών κάθε χώρας – μέλους. Καθώς η ανταγωνιστικότητα της παραγωγής γάλακτος ιδιαίτερα στη Γερμανία, την Ιταλία και την Αυστρία θα μειωθεί και δεδομένου ότι η πληρωμή για τις ποσοτώσεις είναι σχετικά μικρή στη Φινλανδία, στη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το αποτέλεσμα του χαμηλότερου επιπέδου υποστήριξης σε αυτή την εκδοχή οδηγεί σε μια κάπως μικρότερη παραγωγή γάλακτος σε αυτές τις χώρες. Η Ολλανδία, η Δανία και η Ιρλανδία βγαίνουν κερδισμένες λόγω υψηλότερων εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων στις προηγούμενες χώρες.

Σχετικά με τις επιπτώσεις στις χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως θα είναι θετικές για αυτές, αφού η αγροτική παραγωγή θα ανέλθει ελαφρώς. Άνοδο θα σημειώσουν και οι παγκόσμιες τιμές. Οι μεταβολές στην προσφορά θα συνδέονται με τις σχετικές μειώσεις στην προστασία της ευρωπαϊκής γεωργίας και με τη δομή του εμπορίου. Αυτές οι χώρες, οι οποίες έκαναν εμπόριο με τις χώρες της Ε.Ε. θα κερδίζουν περισσότερο λόγω αυξήσεων των εξαγωγών τους προς τις δεύτερες ή λόγω μείωσης των εισαγωγών τους από αυτές. Οι παγκόσμιες τιμές σπόρων και αγελαδινού κρέατος θα αυξηθούν κατά 2% και 7% αντίστοιχα, ενώ η παγκόσμια τιμή γαλακτοκομικών προϊόντων θα πέσει κατά 9%, ως αποτέλεσμα και ελαφρώς υψηλότερων εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων από την Ε.Ε. και χαμηλότερων τιμών μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εξετάζοντας τα πιθανά μακροοικονομικά αποτελέσματα, καταλήγουμε ότι το πραγματικό ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα αυξηθεί κατά 0,2% και η Κοινότητα θα κερδίσει 15,2 δισεκατομμύρια ευρώ εξαιτίας της μερικής απελευθέρωσης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Το κέρδος λόγω αποτελεσματικότητας θα είναι συνεισφορά κατά 50% υψηλότερο σε αυτή την εκδοχή συγκρινόμενο με την εκδοχή 1 και 2.

Το πραγματικό ΑΕΠ των χωρών – μελών θα αυξηθεί από 0,1% έως 0,8%. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα θα ανέλθει κατά 0,8%, στην Πορτογαλία κατά 0,5%, όπως και στην Ισπανία, ενώ στη Γερμανία μόνο κατά 0,1%, δεδομένου ότι η Γερμανία είναι σχετικά μεγάλη σε μέγεθος στην Ευρωπαϊκή Οικονομία και ότι ο αγροτικός τομέας σε αυτήν δεν έχει μεγάλη σημασία. Παρόλα αυτά, η χώρα αυτή θα εξοικονομεί 2,8 δισεκατομμύρια ευρώ λόγω χαμηλότερων εισφορών στον προϋπολογισμό της ΚΑΠ. Στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο τα κέρδη θα φθάνουν τα 1,9 και 4 δισεκατομμύρια ευρώ, αντίστοιχα.

Εάν συγκρίνουμε αυτή την εκδοχή με την εκδοχή 2α, θα διαπιστώσουμε κάτι ενδιαφέρον. Στην εκδοχή 2α δε θα υπάρχουν αποταμιεύσεις στον κοινό αγροτικό

προϋπολογισμό καθώς όλη η εγχώρια στήριξη θα μετατραπεί σε ομογενή και ανεξαρτημένη από την παραγωγικότητα πληρωμή για τη γη. Αυτό υπονοεί ότι οι τιμές της γης σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. θα αυξηθούν πάρα πολύ. Από την άλλη πλευρά, στην τρίτη εκδοχή, οι ιδιοκτήτες της γης ίσα που θα αποζημιωθούν, καθώς η αρνητική επίδραση στις τιμές της γης ίσα που θα αντισταθμισθεί με την εισαγωγή ενιαίων πληρωμών για τη γη σε κάθε κράτος – μέλος. Πάντως, αυτό δε σημαίνει ότι δε θα υπάρξουν ρυθμίσεις στον αγροτικό τομέα. Το επίπεδο γεωργικής απασχόλησης και αποθέματος κεφαλαίου θα μειωθεί ως αποτέλεσμα αυτής της μεταρρύθμισης και το συνολικό αγροτικό εισόδημα θα μειωθεί στις περισσότερες χώρες. Στην Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και τη Δανία όμως, θα αυξηθεί εξαιτίας της σημαντικής αύξησης παραγωγής γάλακτος, και ιδιαίτερα στη Δανία, λόγω της μεγάλης αύξησης της παραγωγής χοιρινού κρέατος και πουλερικών εκεί.

Το μέγεθος της ομογενούς πληρωμής κατά περιοχή θα καθοριστεί για να αντισταθμίσει ακριβώς τα αρνητικά αποτελέσματα στη μέση τιμή της γης σε κάθε κράτος – μέλος της Ε.Ε. και επομένως η πληρωμή θα διαφέρει από κράτος σε κράτος. Πάντως, το συνολικό κόστος του προϋπολογισμού θα χρηματοδοτείται μέσω ενός κοινού ρυθμού συνεισφοράς από όλα τα κράτη – μέλη. Το αποτέλεσμα στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. θα είναι μια μείωση από ένα συνολικό κόστος 53 δισεκατομμυρίων για το 2013 (σε σημερινές τιμές) σε 26 δισεκατομμύρια ευρώ, και μείωση του ρυθμού κοινής συνεισφοράς σε αυτήν την εκδοχή, από 0,45% σε 0,21% του ΑΕΠ.

## **ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΛΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΛΥΣΗ ΤΟΥΣ**

Εκφράζονται βάσιμοι φόβοι ότι με την προσθήκη στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 10 νέων κρατών – μελών η ΚΑΠ – που ήδη αντιμετώπιζε δυσκολίες – θα κληθεί να υπερπηδήσει μεγαλύτερα εμπόδια. Οι σκέψεις περί επεκτάσεως των άμεσων πληρωμών και στις νεοεισαχθείσες χώρες βρίσκονται πολύ κοντά στην υλοποίησή τους, αγνοώντας ίσως τις πολύ άσχημες συνέπειες που κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν για το μέλλον της ΚΑΠ. Ας προχωρήσουμε στην εξήγηση της άποψής μας. Τα νέα μέλη, τα οποία χαρακτηρίζονται από μεγάλες σε έκταση αλλά άγονες καλλιεργήσιμες περιοχές, δεν έχουν να επιδείξουν υψηλή παραγωγικότητα που να συμβαδίζει με τις απαιτήσεις της Ε.Ε.. Για να είμαστε πιο σαφείς, η παραγωγικότητα τους είναι πολύ κατώτερη των παλαιών μελών της Ε.Ε., τα οποία έχουν ακολουθήσει τους κανονισμούς και έχουν δεχθεί επί μία σειρά ετών τη βοήθεια της ΚΑΠ. Με τη διεύρυνση της όμως, η Ένωση θα προσπαθήσει να βγει περισσότερο ισχυρή και τουλάχιστον το ίδιο ομογενής και ενοποιημένη όπως και προηγουμένως. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι ο μη χωρισμός της σε δυο τμήματα, αλλά η εμφύσηση και στις νέες χώρες της δυναμικής πνοής της (The Uniting of Europe – from discord to concord, St. Henig). Κάτι τέτοιο θα χρειαστεί όμως αρκετά χρόνια και δυσβάσταχτες σε κόπο και χρήμα προσπάθειες για να επιτευχθεί. Η ΚΑΠ, η οποία προσπαθούσε μέχρι πρότινος να πείσει τις ήδη πολύ ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι πρέπει να υποστούν σημαντικές περικοπές στη βοήθεια που τους δίνει, για την εξυγίανση του ΕΓΤΠΕ και την παύση της ευνοϊκής συμπεριφοράς προς κάποιες από αυτές, καλείται τώρα να ακυρώσει εμμέσως πλην σαφώς αυτόν τον εξισορροπητικό

της ρόλο και να προσφέρει πληθώρα πόρων στα νεοεισερχόμενα κράτη σε βάρος των παλαιών μελών της Ε.Ε..

Η επικρατέστερη άποψη για την ενίσχυση των νέων χωρών είναι η καταβολή ενισχυτικών πληρωμών σε αυτές ίσων με το 25% του επιπέδου των πληρωμών στις 15 άλλες χώρες. Η άποψη αυτή υιοθετήθηκε και από το Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, το Δεκέμβριο του 2002, όπου και έγινε συμφωνία για σταδιακή αύξηση των πληρωμών με το πέρασμα των ετών έως την εξίσωση με το επίπεδο που λαμβάνουν οι 15 χώρες κατά το 2013. Η εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής θα έχει μεν ως αποτέλεσμα τη βοήθεια των νέων χωρών ώστε να συγκλίνουν με τα ευρωπαϊκά ζητούμενα και να ορθοποδήσουν, δε θα μπορούσε να αποφύγει όμως τις δυσλειτουργίες που παρουσιάζονταν και κατά την ενίσχυση των παλαιών μελών. Με άλλα λόγια, η εισοδηματική στήριξη προκαλεί άνοδο των τιμών των αγροτικών γαιών, αφού αντί να χρησιμοποιηθεί για βελτίωση της παραγωγής, αυτή κεφαλαιοποιείται από τους γεωργούς. Με αυτό τον τρόπο η χρηματική βοήθεια θα αποδεικνύεται ανεπαρκής, ενώ θα ωθείται ταυτόχρονα σε δυσθεώρητα επίπεδα, επιβαρύνοντας περισσότερο την ήδη πιεσμένη ως προς τον προϋπολογισμό της Κοινή Αγροτική Πολιτική και προκαλώντας τη μονιμοποίηση του καθεστώτος της στήριξης των αγροτικών εισοδημάτων, την οποία τόσο η ΚΑΠ ήθελε να αποφύγει.

Το 2000, ο συνολικός προϋπολογισμός του τμήματος Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ ήταν 40,5 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων 35,7 δισεκατομμύρια ευρώ κατευθύνθηκαν στη στήριξη τιμών και εισοδημάτων και 4,2 δισεκατομμύρια ευρώ για αγροτική ανάπτυξη. Οι άμεσες πληρωμές αποτελούσαν το 69% της πρώτης κατεύθυνσης. Υπολογίζεται ότι εάν οι άμεσες πληρωμές επεκταθούν και στις νέες χώρες – μέλη, ο προϋπολογισμός της ΚΑΠ πρέπει να αυξηθεί πάνω από 15 δισεκατομμύρια ευρώ (εκ των οποίων τα 6 θα απορροφηθούν από την Πολωνία), θα πρέπει δηλαδή να ανέλθει κατά 37% περίπου (αν θεωρήσουμε ότι η αύξηση του από το 2000 δεν είναι μεγάλη), υπολογισμός που φανερώνει τη μεγάλη χρηματική επιβάρυνση που θα φέρει για την Ε.Ε. η παροχή χρηματικής βοήθειας για το σύνολο των χωρών της.

Ας εμβαθύνουμε περισσότερο επάνω στην αναποτελεσματικότητα των άμεσων πληρωμών και στις αυξανόμενες απαιτήσεις που αυτό το μέτρο προκαλεί. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραδέχθηκε το 2002 ότι έπειτα από 10 χρόνια εφαρμογής του μέτρου, αυτό δεν κατάφερε το σκοπό του, δηλαδή να υποκαταστήσει τις μειώσεις στη στήριξη των τιμών. Αντί να προάγει την αύξηση της παραγωγής και να προτρέπει τον παραγωγό για βελτίωση της τεχνολογίας που χρησιμοποιεί στην αγροτική διαδικασία, αυξάνοντας ταυτόχρονα και το χρηματικό του απόθεμα και την ανεξαρτητοποίηση του από τη συνδρομή της ΚΑΠ, η χορήγηση της άμεσης πληρωμής αποτελεί ένα εύκολο τρόπο αποκόμισης εισοδήματος για τους αγρότες, χωρίς να επηρεάζει τα κίνητρα τους για προκοπή, εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη. Για αυτό το λόγο εάν οι άμεσες πληρωμές δοθούν στις νέες χώρες πολύ σύντομα μετά την ένταξη τους και όχι με αργή σταδιακή αύξηση του ύψους τους, τα βραχυχρόνια οφέλη που θα επέλθουν στο αγροτικό εισόδημα, υπάρχει πιθανότητα να αντισταθμιστούν από την αρνητική επίδραση τους στην αναδιοργάνωση και βελτίωση των καλλιεργειών. Οι γεωργοί των νέων χωρών που δεν έχουν συνηθίσει σε υψηλά επίπεδα εισοδήματος και δε μπορούν να σημειώσουν απότομη αποδοχή και να χρησιμοποιήσουν μέσα σε λίγο καιρό τις πολύ σύγχρονες μεθόδους καλλιέργειας στις οποίες στοχεύει η ΚΑΠ, θα αποθησαυρίσουν ένα σημαντικό μέρος των ενισχύσεων σε πράγματα άσχετα με το γεωργικό αντικείμενο, σε περίπτωση που δεχθούν μεγάλη εισροή χρημάτων από το ΕΓΤΠΕ. Επομένως, αντί η πολιτική να καταλήγει στη δημιουργία σύγχρονων

γεωργών που οι ευκολίες της σημερινής εποχής τους ωθούν να εργασθούν ακόμη περισσότερο, θα φθάσει στο να αφαιρεί τα κίνητρα από αυτούς για περισσότερη και αποδοτικότερη εργασία, δημιουργώντας κορεσμένους ανθρώπους που ίσως να ονειρεύονται ένα αστικό επίπεδο ζωής και να βλέπουν τις άμεσες πληρωμές ως ένα μέσο συσσώρευσης πλούτου που θα τους προσφέρει τη δυνατότητα εγκατάλειψης στο μέλλον της γεωργικής εκμετάλλευσης. Ίσως λοιπόν οι αγρότες να απομακρύνονται από τον τομέα παρά να ενθαρρύνονται να τον βελτιώσουν λόγω του μέτρου. Επιπλέον, μείζον είναι το ζήτημα που προκύπτει από την προοπτική να μη μπορέσει η ΚΑΠ να διαφύγει στο εγγύς ή στο μακρινό μέλλον από τη συνεχή ενίσχυση των χωρών – μελών, με τις καταστροφικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται. Οι συνέπειες επικεντρώνονται στους εξής τρεις τομείς: α) επιβάρυνση του προϋπολογισμού της Ε.Ε., β) μείωση της αποδοτικότητας των παραγωγών και εξασθένηση του αγροτικού πληθυσμού και γ) περιορισμός των ηγετικών προοπτικών της Ένωσης στην παγκόσμια σκηνή, λόγω εξάρτησης του πρωτογενούς τομέα της συνεχώς από στήριξη. Η παρατεταμένη περίοδος προσαρμογής και στήριξης των νέων χωρών μάλλον καθιστά αναπόφευκτη την εκδοχή του εγκλωβισμού σε αυτό το καθεστώς.

Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για συμβιβασμό των απαιτήσεων των νέων μελών και των προσπαθειών μείωσης των ενδεχόμενων προβλημάτων ήταν αναλυτικά η εξής: το 2004 να δοθούν πληρωμές στο 25% του επιπέδου που επικρατεί, το 2005 αυτό το ποσοστό να ανέλθει σε 30% και τον επόμενο χρόνο σε 35%. Η επίδραση στον κοινοτικό προϋπολογισμό για το 2004 θα ήταν αμελητέα, καθώς οι επιδοτήσεις αποστέλλονται στους γεωργούς προς το τέλος του ημερολογιακού έτους, ενώ τα έξοδα για το 2005 και το 2006 δε θα ξεπερνούσαν τα όρια ως προς τις δαπάνες που επιβάλλει το τωρινό χρηματοοικονομικό πλαίσιο. Όσο για τις επιπτώσεις από το 2006 και μετά, αυτές θα έρχονταν προς συζήτηση κατά το συγκεκριμένο έτος. Οι άμεσες πληρωμές προς τις νέες χώρες επρόκειτο να φτάσουν το πλήρες επίπεδο στο έτος 2013.

Ανακούφιση ως προς τα μεγάλα προβλήματα που συνεπάγεται η ένταξη των 10 νέων χωρών – μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η παροχή σε αυτές άμεσων πληρωμών, αναμένεται να φέρει η αντικατάσταση των τελευταίων με ομόλογα. Το σχέδιο για τα ομόλογα παρέχει μια πιθανότητα αναχαίτισης και παύσης της πορείας προς μόνιμη χρηματοδότηση των κρατών – μελών. Το σχέδιο προβλέπει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα εκδώσει ομόλογα για τους αγρότες με τα οποία θα τους δίνεται το δικαίωμα για προκαθορισμένες ετήσιες πληρωμές για μια δεδομένη περίοδο, οι οποίες θα είναι πλήρως αποδεσμευμένες από την παραγωγή και θα αντικαταστήσουν τις υπάρχουσες πληρωμές κατά έκταση και κατά κεφαλή. Ο γεωργός και κάτοχος των ομολόγων θα έχει εγγυημένη μελλοντική ροή πληρωμών, ενώ θα μπορεί να τα μεταπωλήσει στη αγορά έναντι ενός αρχικού ποσού. Με αυτό τον τρόπο οι αγρότες που επιθυμούν να λαμβάνουν ετήσιες πληρωμές θα διατηρήσουν τα ομόλογα στην κατοχή τους, ενώ αυτοί που θέλουν να επενδύσουν για τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας στις καλλιέργειές τους θα τα πωλήσουν.

Τα έξι μέτρα που απαιτούνται για τη μετάβαση από τις άμεσες πληρωμές στην παροχή ομολόγων είναι τα εξής:

1. Αποδέσμευση των πληρωμών για την παραγωγή από τη χρήση της γης
2. Ομοίως για τα ζώα
3. Αποδέσμευση των πληρωμών από τη γη και παροχή ομολόγων στους αγρότες
4. Περιορισμός της διάρκειας των πληρωμών π.χ. σε 10 ή 20 έτη και σταδιακή υποβάθμιση τους με το πέρασμα των χρόνων
5. Ακριβής καθορισμός του μελλοντικού επιπέδου των πληρωμών

## 6. Μετατροπή των τίτλων πληρωμών σε ομόλογα (The CAP and EU enlargement, C. Daugbjerg, Al. Swinbank)

Ας αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι διαφορές μεταξύ των άμεσων πληρωμών και των ομολόγων θα μπορέσουν να βελτιώσουν τη διαμορφωθείσα κατάσταση. Με το παρόν καθεστώς, ο αγρότης λαμβάνει μια ετήσια πληρωμή για να αποζημιωθεί για τη μείωση των τιμών παρέμβασης, εφόσον η καλλιέργεια του πληροί τις απαραίτητες προδιαγραφές (ή τα ζώα του είναι κατάλληλα). Το καθεστώς των ομολόγων θα διατηρήσει την αρχή να αποζημιώνει τους αγρότες. Ο κάθε αγρότης θα έχει τώρα μεγαλύτερη ελευθερία δράσης, αφού δε θα είναι υποχρεωμένος να διατηρεί ζώα ή να σπέρνει καλλιέργειες για να λαμβάνει πληρωμές αποζημίωσης. Επιπλέον, θα έχει δυνατότητα επιλογής ως προς το χρόνο κατά τον οποίο θα λαμβάνει τη βοήθεια, λόγω του ότι μπορεί ή να πωλήσει, μεταβιβάζοντας το δικαίωμα για μελλοντικές πληρωμές στο νέο κάτοχο του ομολόγου και εισπράττοντας ο ίδιος το ποσό της πώλησης, ή να κρατήσει τα ομόλογα και μαζί το δικαίωμα να εισπράττει χρηματικά ποσά στο μέλλον, για μια συγκεκριμένη χρονική διάρκεια. Όσοι επιλέξουν να πωλήσουν τα ομόλογα, θα εισπράξουν ένα ποσό που θα προέρχεται από την αγορά και όχι από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε., επομένως υπάρχει ένα ουδέτερο αποτέλεσμα στον προϋπολογισμό της Ε.Ε..

Διαπιστώνουμε ότι ο γεωργός μπορεί με το σχέδιο των ομολόγων να γίνει πιο ευέλικτος, αφού η δυνατότητα απόκτησης της βοήθειας εξ' αρχής και συνολικά, καθώς και η αποδέσμευση της ενίσχυσης από την παραγωγική γη και τον αριθμό των ζώων, του επιτρέπουν να στραφεί εύκολα προς νέες, πιο σύγχρονες μορφές γεωργικής εκμετάλλευσης χωρίς να έχει το φόβο διακοπής της ενίσχυσης σε αυτόν, ένα φόβο που σε πολλές περιπτώσεις τον κρατούσε προσκολλημένο σε παλιές και μη αποδοτικές μορφές εκμετάλλευσης. Η δυνατότητα υιοθέτησης νέας τεχνολογίας και δημιουργίας εμπορικά βιώσιμων αγροτικών επενδύσεων θα έβρισκε ανταπόκριση ιδιαίτερα στα νέα κράτη – μέλη της Ε.Ε. που υστερούν ως προς τις παλαιότερες 15 χώρες και βλέπουν την ένταξη τους ως μια ευκαιρία αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του αγροτικού τομέα τους. Η αποδοτικότητα των γεωργών δε θα μειωνόταν, αλλά πιθανόν θα αυξανόταν, αφού θα σκέφτονταν ως επιχειρηματίες που προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν την απόδοσή τους. Επομένως, η λύση της παροχής ομολόγων στους γεωργούς των παλαιών και των νέων χωρών θα αποτελούσε μια ικανοποιητική λύση για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της ανάγκης στήριξης, οι οποίες θα ενταθούν με τη διεύρυνση της Ένωσης.

## **ΜΕΤΑΛΛΑΓΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.**

Πολύ πρόσφατα, στις 18 Μαΐου 2004, παρουσιάστηκε ένα μείζον πρόβλημα που έχει να κάνει με την ασφάλεια των αγροτικών προϊόντων που διατίθενται στην Ε.Ε.. Αυτό δεν ήταν άλλο από το θέμα της συνέχισης ή όχι της απαγόρευσης εισαγωγών στην Ένωση ποσοτήτων γενετικά μεταλλαγμένου καλαμποκιού. Η τελική απόφαση για την άρση της απαγόρευσης, όχι μόνο αποτέλεσε πλήγμα στο κύρος της Ε.Ε., φανερώνοντας την αδυναμία της διαπραγματευτικής ισχύος της, αλλά απαξίωσε στα μάτια εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρωπαϊών καταναλωτών την προσπάθεια που έχει καταβληθεί από μέρους τους για τη δημιουργία μιας ισχυρής και αξιόπιστης Ευρώπης, υπό τη σκέπη της οποίας οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να αισθάνονται ασφάλεια ως προς τους εξωτερικούς κινδύνους.

Ας κάνουμε μια περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών των μεταλλαγμένων προϊόντων για να δούμε τους κινδύνους που περικλείουν και έπειτα θα προχωρήσουμε στην έκθεση της κατάστασης που διαμορφώνεται σήμερα και στην πρόταση λύσεων.

Μετάλλαξη σημαίνει η εισαγωγή ενός γονιδίου (ενός τμήματος του γενετικού υλικού) που καθορίζει π.χ. την αντίσταση σε ένα μύκητα, από μια άγρια ποικιλία σε μια καλλιεργούμενη. Εάν περιοριστούμε σε αυτό, δεν υπάρχει κίνδυνος για τον άνθρωπο επειδή το γονίδιο που χρησιμοποιείται για τη μετάλλαξη υπάρχει στη φύση, στην άγρια ποικιλία. Η μετάλλαξη θεωρείται ως μια βελτιωμένη εκδοχή της διασταύρωσης, αφού αλλάζει μόνο το βασικό χαρακτηριστικό στο οποίο στοχεύει. Οι κίνδυνοι όμως που ελλοχεύουν από αυτή τη διαδικασία είναι πολύ σημαντικοί. Πρώτον, υπάρχει περίπτωση το μεταφερόμενο γονίδιο να προκαλέσει αλλεργικές αντιδράσεις στον άνθρωπο, ειδικά εάν προέρχεται από οργανισμό που δεν αποτελεί ανθρώπινη τροφή. Δεύτερον, υπάρχει κίνδυνος μετάλλαξης του DNA του ανθρώπου όταν η μέθοδος που χρησιμοποιούμε για την αλλαγή των χαρακτηριστικών είναι αυτή της μεταφοράς γενετικού υλικού μέσω ιών. Ο ιός εισάγεται στον οργανισμό που υφίσταται μετάλλαξη, ο οποίος έπειτα θα καταναλωθεί από τον άνθρωπο. Εάν αυτός ο ιός που χρησιμοποιείται ως μέσο μεταφοράς, ενεργοποιηθεί, θα προσβάλει τα κύτταρα του οργανισμού στον οποίο εισέρχεται, συνεπώς και τον άνθρωπο. Τρίτον, εμφανίζεται ο φόβος μήπως οι μεταλλαγμένοι οργανισμοί υπερισχύσουν σταδιακά έναντι των φυσικών οργανισμών, επιφέροντας ανεπανόρθωτο πλήγμα στη βιοποικιλότητα (Μύθοι και αλήθειες για τα μεταλλαγμένα, Ι. Γούναρης).

Ο σκοπός της δημιουργίας των μεταλλαγμένων προϊόντων είναι να δημιουργήσει οργανισμούς με καλύτερα χαρακτηριστικά, π.χ. αντοχή στις ασθένειες και να επιφέρει τη μείωση της χρήσης χημικών ουσιών, όπως π.χ. φυτοφαρμάκων στα φυτά. Οι έρευνες άρχισαν σε πειραματικό στάδιο πριν από τρεις δεκαετίες, ενώ πλέον έχουμε εκατοντάδες μεταλλαγμένα προϊόντα.

Όσο για το επίμαχο προϊόν, του οποίου η εισαγωγή στην Ε.Ε. αποφασίστηκε την 18<sup>η</sup> Μαΐου, είναι το μεταλλαγμένο καλαμπόκι με την ονομασία Bt – 11, το οποίο είναι ειδικά σχεδιασμένο για να αντέχει στα έντομα και τα ζιζανιοκτόνα, παράγοντας μάλιστα δικές του τοξίνες, οι οποίες είναι θεωρητικά ακίνδυνες για τον άνθρωπο. Ο αραβόσιτος Bt – 11 χρησιμοποιείται εδώ και χρόνια ως ζωοτροφή και επομένως έχει περάσει στη διατροφική αλυσίδα των ανθρώπων με έμμεσο τρόπο, πράγμα που απέχει σημαντικά ως προς τις συνέπειες από την άμεση κατανάλωσή του. Η επιτυχία εισαγωγής του μεταλλαγμένου καλαμποκιού οφείλεται εν μέρει και στον ειδικό σχεδιασμό του, ο οποίος αποσκοπεί αποκλειστικά στη μαζική ανθρώπινη κατανάλωση ώστε να καμφθεί η αντίσταση που αντιμετώπιζαν μικρότερης εμβέλειας προϊόντα. Μετά το καλαμπόκι Bt – 11 περιμένουν την έγκριση για την εισαγωγή τους 33 ακόμη γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, η πλειοψηφία των οποίων στηρίζεται στα συμφέροντα μεγάλων πολυεθνικών (Η Ε.Ε. άναψε το πράσινο φως για τα μεταλλαγμένα, Γ. Τσιάρας). Έπειτα από πέντε χρόνια διαπραγματεύσεων της Ε.Ε. με τις μεγάλες βιοτεχνολογικές επιχειρήσεις, μετά από αιτήσεις αποζημίωσης από τις ΗΠΑ και άλλες χώρες ως προς τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου εναντίον της Ε.Ε. λόγω των χαμένων κερδών που προκάλεσαν οι απαγορεύσεις των μεταλλαγμένων και μέσα στην ατμόσφαιρα για εκκίνηση ενός γενικού εμπορικού πολέμου της Ένωσης με τις ΗΠΑ, ο πολιορκητικός κριός του Bt – 11 κατάφερε να κάμψει την αντίσταση. Με ψήφους 7 έναντι 6 και την αποχή της Γερμανίας και της Ισπανίας ([www.ee.gr](http://www.ee.gr)), η Ευρώπη πραγματοποίησε ένα μεγάλο βήμα υποχώρησης.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις της εισαγωγής Bt – 11 στην υγεία των καταναλωτών θεωρούμε ότι θα είναι αρνητικές για τους λόγους που αναφέραμε

προηγούμενως. Η ορθότητα ή όχι αυτής της απόφασης πρέπει επίσης να κριθεί βάσει των επιπτώσεων της στη θέση της Ε.Ε. στην παγκόσμια σκηνή μακροχρόνια. Η Ένωση δε θέλησε να προβάλλει σθεναρή αντίσταση σε μια οργανωμένη επίθεση των Η.Π.Α. εναντίον της, πιθανότατα λόγω του γεγονότος ότι δεν κατέχει ακόμη το πολιτικό και οικονομικό εκτόπισμα αυτών. Αυτή η κίνηση μπορεί να ειπωθεί ως μια ευέλικτη τακτική αποφυγής μιας χειρότερης εξέλιξης για την Ένωση, την οποία θα σήμαινε ένας εμπορικός πόλεμος. Εάν ο χρόνος που κερδήθηκε για την αποφυγή της σύγκρουσης αξιοποιηθεί ώστε να ισχυροποιηθεί η Ε.Ε. και να βρει συναινούντες με αυτήν στην προσπάθεια περιορισμού των μεταλλαγμένων, τότε έχει καλώς. Εάν όμως αυτή η πράξη υπαναχώρησης ήταν η αρχική κίνηση που γίνεται στο φαινόμενο του ντόμινο, τότε το μέλλον διαγράφεται δυσοίωνο. Για να μην προβούμε όμως σε πολιτική ανάλυση, ας εστιάσουμε στις συνέπειες επάνω στην ΚΑΠ.

Η πολιτική αυτή θα κινδυνεύσει με την εισαγωγή των μεταλλαγμένων αλλά ταυτόχρονα μπορεί και να ωφεληθεί. Ο κίνδυνος πηγάζει από την παρουσία ενός ισχυρού ανταγωνιστή που θα προωθεί προϊόντα προσανατολισμού μαζικής κατανάλωσης, γεγονός που πιθανόν να συμπιέσει την ευρωπαϊκή παραγωγή των αντίστοιχων μη μεταλλαγμένων προϊόντων. Η ΚΑΠ θα χρειαστεί να εφαρμόσει περισσότερα παρεμβατικά μέτρα, όπως επιβολή δασμών στις συγκεκριμένες εισαγωγές ή χορήγηση επιδοτήσεων για τις εξαγωγές. Επίσης πρέπει να δώσει περισσότερα χρηματικά κίνητρα στους ευρωπαίους γεωργούς για να μην υιοθετήσουν την παραγωγή μεταλλαγμένων με σκοπό τη μεγαλύτερη γεωργική απόδοση, καθώς κάτι τέτοιο μόνο κακό μπορεί να κάνει, αφού θα συμβάλλει στην εισβολή αυτού του είδους των προϊόντων στην κοινή συνείδηση και στην εξομοίωση τους στο νου των ανθρώπων με τα φυσικά αγαθά, ενώ τελικά η αυξημένη ζήτηση που θα παρουσιασθεί για αυτά, θα ωφελήσει κατά κύριο λόγο τις τρίτες χώρες που θα προβούν σε νέο κύμα πύσεων για την εμπορία τους στην Ε.Ε. με ευνοϊκότερους όρους. Το αποτελεσματικότερο μέτρο όλων θα ήταν η ενημέρωση των πολιτών για τους κινδύνους που ενέχει η κατανάλωση μεταλλαγμένων προϊόντων, αν και η εκκίνηση και πραγματοποίηση μιας τέτοιας εκστρατείας θα προκαλούσε και πάλι την αντίδραση των οικονομικών δυνάμεων στις Η.Π.Α.. Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός της μαζικής αντίδρασης των ευρωπαίων καταναλωτών στην απόφαση της 18<sup>ης</sup> Μαΐου, η οποία δείχνει πως οι Ευρωπαίοι είναι ήδη πληροφορημένοι και έτοιμοι να αντισταθούν με την αγοραστική στάση τους. Εάν λοιπόν, οι πολίτες καταφέρουν να μείνουν σταθεροί στις πεποιθήσεις τους και υιοθετώντας από μέρους μας την άποψη ότι ο λαός είναι αυτός που μπορεί να αλλάξει τα πάντα σε αυτόν τον κόσμο, η ΚΑΠ θα σωθεί από μεγάλες μελλοντικές χρηματικές επιβαρύνσεις και θα μπορέσει να συμβάλει με μεγαλύτερη ευκολία στην προστασία της υγείας των καταναλωτών της Ε.Ε. με τα μέτρα που προαναφέραμε. Ας θυμόμαστε πάντα ότι η Ευρώπη βγήκε σε πολύ άσχημη κατάσταση από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και κατάφερε να ομονοήσει και να συνεργασθεί για να εξασφαλίσει τα βασικά είδη διατροφής, δημιουργώντας την ΚΑΠ. Το πρόβλημα εμφανίζεται πάλι μισό αιώνα αργότερα, αυτή τη φορά εστιάζοντας στην ποιότητα της τροφής, ενώ οι Ευρωπαίοι χαρακτηρίζονται από υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης. Συμπερασματικά, εμείς υιοθετούμε ένα αισιόδοξο σενάριο όπου η σημερινή αντίσταση στους κινδύνους θα υπάρξει σθεναρή, εξασφαλίζοντας τη βάση για ένα καλύτερο κόσμο στη μελλοντική γενεά, στον οποίο οι σύγχρονες απειλές δε θα μπορούν να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο.

## ΓΕΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η ΚΑΠ προκειμένου να προστατέψει τα συμφέροντα των παραγωγών και των καταναλωτών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρήσαμε ότι κανένα από τα μέτρα στήριξης που εφαρμόζει η Ένωση δε μπορεί να βοηθήσει τους παραγωγούς της Ευρώπης χωρίς να υπάρξει απώλεια ευημερίας για τους καταναλωτές που βλέπουν τις τιμές να υψώνονται και τους φορολογούμενους που σηκώνουν το βάρος της χρηματοδότησης αυτής της βοήθειας (εκτός από την περίπτωση της επιβολής δασμών). Η λογική της συνέχισης αυτών των πολιτικών βασίζεται στην πεποίθηση ότι ο πρωτογενής τομέας της Ευρώπης πρέπει να διατηρηθεί ισχυρός με κάθε κόστος. Από την άλλη, συχνή είναι η εμφάνιση της παγκόσμιας κατακραυγής για τις δυσλειτουργίες που δημιουργεί στο διεθνές εμπόριο αγροτικών προϊόντων, ο παρεμβατισμός στο συγκεκριμένο τομέα μιας τόσο μεγάλης οικονομικής και εμπορικής δύναμης όπως η Ε.Ε.. Εάν καλούμασταν να υποδείξουμε ποιά είναι το επωφελέστερο για τις κοινωνίες της Ένωσης μέσο πολιτικής, θα επιλέγαμε τους εισαγωγικούς δασμούς. Η επιλογή αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα οφέλη (κέρδη) από τους δασμούς εισπράττονται από το κράτος και διανέμονται προς το κοινωνικό σύνολο με τη μορφή παροχών και δημοσίων έργων που μειώνουν τις κοινωνικές ανισότητες, ενώ και το εισόδημα των παραγωγών αυξάνεται.

Θίξαμε προηγουμένως το ζήτημα της αναποτελεσματικότητας των ενισχύσεων της ΚΑΠ προς τους αγρότες. Το φαινόμενο παρατηρείται όποια μορφή και εάν λάβει η βοήθεια και αυτό είναι το ανησυχητικό. Ακόμη και η πλήρης επιδότηση που δίνεται στους αγρότες, χωρίς να αρχίσει η περικοπή της, δεν είναι αρκετή για να δώσει την απαραίτητη ώθηση για την εξυγίανση του αγροτικού τομέα. Είναι εμφανές ότι για να λυθεί το πρόβλημα χρειάζεται κάτι πολύ περισσότερο από τη διάθεση χρημάτων στους αγρότες.

Κατ' αρχήν, πρέπει να αλλάξει η νοοτροπία που επικρατεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου πολλοί αγρότες θεωρούνται πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Για το λόγο αυτό, η τάση φυγής των ανθρώπων από αυτό το επάγγελμα είναι διαρκώς αυξανόμενη. Μόνο οι κληρονόμοι των μεγάλων γαιοκτημόνων φέρονται να είναι διατεθειμένοι να συνεχίσουν την εργασία των γονέων τους. Σημαντικό λόγο για αυτό, αποτελεί το σημερινό καθεστώς επιδότησης της ΚΑΠ, που αποζημιώνει γενναιόδωρα τους καλλιεργητές μεγάλων εκτάσεων, σε αντίθεση με τους αγρότες που καλλιεργούν χωράφια μικρότερου συνολικού μεγέθους.

Ο γράφων προτείνει τη στροφή της ΚΑΠ προς την κατεύθυνση της ενθάρρυνσης των ευρωπαϊών πολιτών να απασχοληθούν με τη γεωργία. Πρέπει να γίνει κοινή συνείδηση στους ανθρώπους ότι ένας κλάδος που εφοδιάζει τον πληθυσμό μέσα και έξω από την Ε.Ε. με τα βασικά είδη διατροφής, δεν πρόκειται ποτέ να αντιμετωπίσει έλλειψη ζήτησης. Οφείλουμε να απαλλαγούμε από τη λανθασμένη πεποίθηση πως ο αγροτικός τομέας είναι ένας υπανάπτυκτος οικονομικός κλάδος που δε χωρεί καμίας εφαρμογής επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας. Οι γεωργοί πρέπει να θεωρούνται όχι μια από τις μη εξελιγμένες και εξελίξιμες ομάδες του εργατικού δυναμικού, αλλά οι στυλοβάτες της παραγωγής αγαθών που εξασφαλίζουν την επιβίωση του συνόλου των ανθρώπων, από κοινωνική άποψη, και οι πρωτοπόροι που θα καταφέρουν να εφαρμόσουν καθεστώς σχεδιασμού και οργάνωσης σε έναν πολλά υποσχόμενο τομέα, από επιχειρηματική άποψη. Η απασχόληση περισσότερων αγροτών στην παραγωγή αγαθών, θα οδηγήσει σε μεγαλύτερο ανταγωνισμό μεταξύ τους και αύξηση της παραγωγικότητας. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι η ριζική αναθεώρηση της επιδοματικής πολιτικής που λειτουργεί ξεκάθαρα κατά των



μικρών και των νεοεισερχόμενων στον κλάδο καλλιεργητών. Το κατάλληλο μέτρο είναι η μείωση των επιδοτήσεων προς τους μεγάλους παραγωγούς και η αναδιανομή αυτών των χρημάτων υπέρ των μικρότερων. Με αυτό τον τρόπο θα αποφευχθεί το σημερινό φαινόμενο της δημιουργίας ολιγοπωλίων που λόγω της έλλειψης ανταγωνισμού παράγουν προϊόντα χαμηλής ποιότητας. Η διαμόρφωση ενός γεωργικού τομέα αποτελούμενου από πολλούς μικρούς και ανταγωνιζόμενους μεταξύ τους γεωργούς θα αποτελούσε ιδανική εικόνα για ένα τομέα που προς το παρόν υστερεί σε ανταγωνιστικότητα. Η ποιότητα πρέπει να αναχθεί σε πρωταρχικό κριτήριο στις προτιμήσεις των καταναλωτών όταν αγοράζουν ένα αγαθό, ώστε ο δευτερογενής και τριτογενής τομέας της παραγωγής που αγοράζει ακατέργαστα γεωργικά προϊόντα και οι αγρότες να έχουν ένα συγκεκριμένο μέτρο βάσει του οποίου να υπολογίζουν τις ποσότητες της παραγωγής αυτών των προϊόντων που πρόκειται να αγοραστούν. Ας σημειώσουμε εδώ ότι η συνήθεια των ανθρώπων για κατανάλωση φυσικών, ποιοτικών και υγιεινών προϊόντων θα αυξήσει τη σημασία του πρωτογενούς τομέα στην οικονομία καθώς και το μερίδιο αγοράς του, ενώ πιθανόν θα μειωθεί το μερίδιο των τυποποιημένων προϊόντων. Επιπρόσθετα, η συνειδητοποίηση των καταναλωτών ως προς το ρόλο που παίζουν τα αγνά προϊόντα στη σωματική τους υγεία, θα αποτρέψει ενδεχόμενα προβλήματα όπως αυτό της εισβολής των μεταλλαγμένων προϊόντων στην Ε.Ε..

Επανερχόμενοι στο θέμα της αναβάθμισης του αγροτικού τομέα, προτείνουμε την εισαγωγή επαγγελματικού σχεδιασμού στην παραγωγική διαδικασία, ο οποίος θα εκσυγχρονίσει και πιθανόν θα αντικαταστήσει τις παλαιές μη αποδοτικές πρακτικές διαχείρισης και πώλησης της παραγωγής. Ο καθορισμός από τους γεωργούς του ύψους της παραγόμενης ποσότητας βάσει των φημών για τις αυξήσεις ή μειώσεις των επιδομάτων είναι βέβαιο ότι δεν αποτελεί σωστή μέθοδο. Πάλι επανέρχεται στο προσκήνιο η σημασία της ποιότητας ως μέσου πρόβλεψης της ποσότητας που θα μπορέσει να πωληθεί. Αναφορικά με τον εκσυγχρονισμό του προγραμματισμού της παραγωγικής διαδικασίας οφείλουμε ως αντικειμενικοί παρατηρητές να τονίσουμε ότι δεν είναι εύκολος λόγω των αστάθμητων καιρικών παραγόντων, όμως η καθοδήγηση των γεωργών από γεωπόνους που είναι γνώστες των ιδιαιτεροτήτων της παραγωγικής διαδικασίας μπορεί να οδηγήσει τους πρώτους στην υιοθέτηση μιας μορφής σχεδιασμένης παραγωγικής συμπεριφοράς, η οποία θα κατανέμει τις ώρες εργασίας των αγροτών με επιστημονικά σχεδιασμένο και εμπειρικά δοκιμασμένο τρόπο, ώστε να ελαττώνονται οι απώλειες σε χρόνο και αποδοτικότητα των γεωργών και να εξασφαλίζεται η φροντίδα των καλλιεργειών. Όσο για τη διαχείριση και πώληση της παραγωγής, οι αγρότες πρέπει να ενημερωθούν από την πολιτεία με ειδικά σεμινάρια για τις κατάλληλες χρονικές συνθήκες κατά τις οποίες πρέπει να αποθηκεύουν την παραγωγή τους και τους παράγοντες που οφείλουν να λαμβάνουν υπ' όψιν κατά την απόφαση τους για πώληση των προϊόντων σε συγκεκριμένη στιγμή που πιστεύουν ότι είναι πιο συμφέρον για αυτούς. Επίσης θα ήταν απαραίτητο να έρθουν σε γνωριμία με το επόμενο στάδιο της μεταφοράς της παραγωγής προς τους καταναλωτές, δηλαδή τη λειτουργία των μεσαζόντων εμπόρων τροφίμων και τη λογική υπό την οποία εκείνοι παίρνουν αποφάσεις. Κάτι τέτοιο θα εξασφάλιζε αποφυγή πιθανών παγίδων κατά τη συναλλαγή με αυτούς καθώς και σφαιρικότερη άποψη για το εμπόριο των τροφίμων που θα χρησίμευε στην πραγματική συμπεριφορά του αγρότη ως σύγχρονου επιχειρηματία. Υπογραμμίζουμε λοιπόν ότι η εμφύσηση στους γεωργούς μιας επιχειρηματικής νοοτροπίας είναι επιτακτική για να μπορέσουν να επιβιώσουν αλλά και να σταθούν ως ίσοι προς ίσοι με τους λοιπούς επαγγελματίες μέσα σε μια πραγματικότητα που οι απαιτήσεις συνεχώς μεγαλώνουν και οι εξελίξεις δε σταματούν.

Βασική προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί μια τέτοια προοπτική βελτίωσης των γεωργών είναι η ανανέωση του εργατικού δυναμικού του κλάδου και πληθυσμιακά αλλά κυρίως ηλικιακά. Οι νέοι σε ηλικία αγρότες θα είναι υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου από ότι οι παλαιότεροι. Εδώ επανέρχεται και πάλι το ζήτημα της θεώρησης του γεωργικού τομέα ως μιας αξιοπρεπούς μορφής απασχόλησης που θα προσελκύσει και ανθρώπους υψηλού μορφωτικού επιπέδου να ασχοληθούν με αυτόν. Οι νέοι αγρότες θα παρουσιάζονται πιο πρόθυμοι, ικανοί και έτοιμοι να υιοθετήσουν τις νέες καλλιεργητικές πρακτικές και τον επαγγελματικό σχεδιασμό. Θα μπορούν να εκτιμήσουν τις μεταβολές των συνθηκών της αγοράς με μεγαλύτερη επιτυχία και να χρησιμοποιήσουν την κρίση τους πιο αποτελεσματικά όταν αποφασίζουν με τί είδους παραγωγή θα ασχοληθούν και ποιό επίπεδο ποιότητας θα επιδιώξουν. Θα έχουν μεγαλύτερη ευστροφία κατά τις διαπραγματεύσεις τους και θα απορροφούν ευκολότερα τις γνώσεις που θα τους προσφέρει το κράτος. Ο σύγχρονος εξοπλισμός που βοηθά στην ευκολότερη και αποδοτικότερη παραγωγή θα είναι ένα εύκολο εργαλείο στα χέρια τους, με τη βοήθεια των απαραίτητων σεμιναρίων και του εξασκημένου σε σύγχρονου τύπου πληροφορίες πνεύματος τους. Εάν μάλιστα καταφέρουμε να πείσουμε και τους νέους των αστικών κέντρων να ασχοληθούν με τη γεωργία, θα έχει επιτευχθεί το αντίθετο από αυτό που είχαμε αναφέρει κατά την ανάλυση των αιτιών οπισθοδρόμησης της γεωργίας. Οι γεωργοί δε θα στρέφονται πλέον προς το σύγχρονο τρόπο ζωής μειώνοντας με αυτό τον τρόπο τη διάθεση τους για εργασία, αλλά οι νέοι που έχουν ασπασθεί τους εντατικούς ρυθμούς της σύγχρονης ζωής θα χρησιμοποιούν την εμπειρία τους από τις δυνατότητες της νέας εποχής για να δώσουν έναν αέρα αναζωογόνησης στον τομέα της γεωργίας.

Απαραίτητη θεωρείται και η αφιέρωση πόρων από την ΚΑΠ στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας. Η δημιουργία βελτιωμένων, δηλαδή ανθεκτικότερων και παραγωγικότερων ειδών, τα οποία βέβαια θα είναι ακίνδυνα για τη δημόσια υγεία, πρέπει να αποτελέσει βασική γραμμή πλεύσης της προσπάθειας της ΚΑΠ για βελτίωση των κερδών των παραγωγών. Η έρευνα οφείλει να επεκταθεί και στην παραγωγή λιπασμάτων εμπλουτισμένων με περισσότερα θρεπτικά συστατικά που θα σέβονται πάντα τα επιτρεπτά όρια αυτών των συστατικών στη γη, τις καλλιέργειες, τα ζώα και τον οργανισμό του ανθρώπου, καθώς και να παράγει αποτελεσματικά φυτοφάρμακα με τους ίδιους περιορισμούς. Όσο για την παραγωγή μηχανημάτων για τη γεωργία, από τα πιο απλά μέχρι τα πιο σύνθετα, πρέπει η Ε.Ε. να ανοίξει δικά της εργοστάσια που θα προβαίνουν στην κατασκευή αυτών. Για να έχουν αυτά τα μηχανήματα το απαιτούμενο πολύ υψηλό επίπεδο τεχνολογίας, συνίσταται η συνεργασία με εξειδικευμένους τεχνοκράτες που θα συνδράμουν στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις. Τα μηχανήματα πρέπει να διατίθενται στους αγρότες σε τιμές αρκετά χαμηλότερες του κόστους, ενώ η ΚΑΠ θα ωφελείται οικονομικά από το γεγονός της ίδιας παραγωγής στα εργοστάσια. Εάν η δημιουργία εργοστασίων παραγωγής αγροτικών μηχανημάτων που θα ανήκουν στην ΚΑΠ δεν επιτευχθεί, τότε η τελευταία πρέπει να χορηγήσει βοήθεια στις ήδη υπάρχουσες βιομηχανίες τέτοιου είδους, με τη μορφή φοροαπαλλαγής και υπό την προϋπόθεση ότι αυτές θα πωλούν τα μηχανήματα στους αγρότες της Ευρώπης σε χαμηλότερες τιμές. Σωστό θα ήταν να διατηρηθεί και το μέτρο της προσφοράς από την ΚΑΠ στους αγρότες του μισού σχεδόν ποσού του κόστους των μηχανημάτων στη δεύτερη περίπτωση.

Η μείωση της φορολογίας στο γεωργικό τομέα κρίνεται επιτακτική. Το εισόδημα των αγροτών θα ανέλθει και η παραγωγή θα αυξηθεί, αφού εάν καταργηθούν οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές που ισχύουν για υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος τα οποία προέρχονται από τη μεγαλύτερη παραγωγή, δε θα αποτελούν

αντικίνητρο για επιπλέον παραγωγή. Με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί τόνωση της οικονομίας, λόγω περισσότερων χρημάτων προς διάθεση που θα έχουν οι γεωργοί και θα γίνει δυνατή η απαιτούμενη αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.

Έχοντας αναλύσει προηγουμένως, το μεγάλο βάρος που επιφέρει στον προϋπολογισμό της ΚΑΠ η παροχή επιδοτήσεων καθώς και τα αποτελέσματα των μέτρων στήριξης ως προς τη δημιουργία πολλών πλεονασμάτων παραγωγής, έχουμε να κάνουμε μια εναλλακτική πρόταση. Αντί η ΚΑΠ να δίνει επιδοτήσεις και να χάνει με αυτό τον τρόπο πολύ μεγάλες ποσότητες χρήματος, θα μπορούσε να χορηγεί άτοκα δάνεια στους παραγωγούς, χάνοντας έτσι μικρή μόνο αξία των κεφαλαίων που θα ισούτο με το κόστος ευκαιρίας (τραπεζικό επιτόκιο) αυτών. Ένα τέτοιο μέτρο κατ' αρχήν θα έδινε λύση στο χρηματοδοτικό πρόβλημα της ΚΑΠ. Επιπλέον, θα καταπολεμούσε το φαινόμενο που περιγράψαμε περί πλήρους εξάρτησης των αγροτών από τις ενισχύσεις του ΕΓΤΠΕ για να συνεχίσουν να παράγουν. Σπουδαία μείωση θα παρουσιαζόταν και στην ένταση της συνήθειας των παραγωγών να αποθησαυρίζουν τη χρηματική ενίσχυση, αφού θα ήξεραν πλέον ότι θα έπρεπε να επιστρέψουν τη βοήθεια, άρα θα όφειλαν να τη χρησιμοποιήσουν για καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων τους, ώστε να αποκομίσουν κάποιο όφελος από τα υποστηρικτικά μέτρα της ΚΑΠ. Η παροχή πόρων θα γινόταν όποτε κρινόταν σκόπιμη, καταπολεμώντας τη συνήθεια των αγροτών επιθυμίας ενίσχυσης σε συνεχή βάση. Οι γεωργοί θα μάθαιναν να συμπεριφέρονται ως τυπικές οικονομικές μονάδες που έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, κάνοντας πιο αυστηρό έλεγχο και καλύτερη κατανομή των εσόδων και των εξόδων τους. Σε περιπτώσεις που οι γεωργοί δε μπορούσαν να αποπληρώσουν πλήρως τα δάνεια, τότε θα έπρεπε να υπάρχει η δυνατότητα να δώσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την αδιάθετη πλεονάζουσα ποσότητα της παραγωγής τους για όσα χρόνια χρειαζόταν, ως αντάλλαγμα για τα δάνεια. Με αυτό τον τρόπο και η Ε.Ε. θα έβγαινε κερδισμένη σε σύγκριση με το παλιό καθεστώς και οι παραγωγοί θα διευκολύνονταν. Από εκεί και πέρα, η Ένωση θα αναλάμβανε τη διάθεση των πλεονασμάτων, είτε για κοινωνικούς σκοπούς είτε ως εξαγωγές σε τρίτες χώρες όπως συμβαίνει και τώρα.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινίσουμε τον τρόπο με τον οποίο θα διατεθεί η αυξανόμενη παραγωγή που θα προκύψει με την εφαρμογή των πολιτικών που προτείναμε. Ένα σημαντικό τμήμα της παραγωγής θα απορροφηθεί στην κατανάλωση από τους ευρωπαίους πολίτες, οι οποίοι όπως είπαμε θα είναι ενημερωμένοι για την αξία της υγιεινής διατροφής στη ζωή τους και θα στραφούν περισσότερο προς τα φυσικά προϊόντα του πρωτογενούς τομέα. Μεγάλες και αποτελεσματικές πρέπει να είναι και οι προσπάθειες προς την αύξηση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων προς τρίτες χώρες. Η διαφήμιση και προώθηση των ευρωπαϊκών προϊόντων πρέπει να πραγματοποιηθεί με βάση τις κύριες αλλά και τις πιο σύγχρονες αρχές του μάρκετινγκ για να είναι αποτελεσματική. Η Ένωση με τη μείωση της παρεμβατικής πολιτικής της θα αναπτύξει καλύτερες σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο και δε θα έχει πλέον το φόβο ξεσπάσματος εμπορικού πολέμου στον οποίο θα εμπλέκεται. Επομένως, οι συνθήκες για την εξάπλωση των εξαγωγών της θα είναι ευνοϊκότερες. Εάν δοθεί και η απαιτούμενη έμφαση από τις χώρες της Ε.Ε. στις καλλιέργειες που έχουν ζήτηση στο εξωτερικό, τότε η προώθηση των εξαγωγών θα είναι πιο εύκολη. Πρέπει να προσέξουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προϊόντων που καταναλώνουν οι πιθανοί αποδέκτες των εξαγωγών μας ώστε να τα αναπτύξουμε στις καλλιέργειες μας. Αυτό σε καμία περίπτωση δε σημαίνει πως πρέπει να παραμελήσουμε τους δικούς μας τρόπους καλλιέργειας, οι οποίοι προτιμώνται από τους ευρωπαίους καταναλωτές. Η διεύρυνση των αγορών στις οποίες θα πωλούνται

τα προϊόντα μας πρέπει να βασισθεί στην ποιότητα της παραγωγής μας και όχι στην εφαρμογή πολιτικών εις βάρος των υπόλοιπων χωρών.

Οι σχέσεις της Ε.Ε. με τις Η.Π.Α. αναλύθηκαν προηγουμένως. Όσο για τις σχέσεις της Ένωσης με τις αναπτυσσόμενες χώρες του κόσμου, αυτές δεν είναι όσο καλές θα έπρεπε. Η παρούσα παρεμβατική πολιτική που ασκείται από την ΚΑΠ εις όφελος των ευρωπαϊκών χωρών και εις βάρος των αναπτυσσόμενων χωρών έχει επιφέρει μια εχθρική διάθεση των δεύτερων έναντι των πρώτων, αφού αν και έχουν πολύ χαμηλότερες τιμές στα προϊόντα τους λόγω του χαμηλού κόστους παραγωγής από το οποίο χαρακτηρίζονται, δε μπορούν να ανταγωνισθούν τα ευρωπαϊκά προϊόντα λόγω των επιδοτήσεων που λαμβάνουν οι ευρωπαίοι παραγωγοί. Επίσης δε μπορούν να εισβάλλουν στην ευρωπαϊκή αγορά λόγω των προστατευτικών μέτρων που επιβάλλει η ΚΑΠ. Όσο το πρόβλημα με την ανάγκη χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών χωρών διαιωνίζεται, τα παρεμβατικά μέτρα θα αυξάνονται σε ένταση και οι σχέσεις των δυο πλευρών θα επιδεινώνονται. Με τα μέτρα που προτείνουμε είναι πιθανή μια σημαντική βελτίωση του κλίματος μεταξύ τους, αφού ο παρεμβατισμός θα μειωθεί σε ικανοποιητικό βαθμό.

Πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπεται να έχει η ένταξη στους κόλπους της των δέκα νέων χωρών – μελών. Η υστέρηση τους σε πολλούς τομείς ως προς τα επίπεδα της Ε.Ε. είναι εμφανής και αποτελεί δυσεπίλυτο πρόβλημα. Ο μεγαλύτερος φόβος που εκφράζεται είναι η μονιμοποίηση των παρεμβατικών μέτρων, κυρίως των επιδοτήσεων, στην Ένωση, η οποία θα προέλθει από την εφαρμογή τους και στις νέες χώρες. Κατά την άποψη μας, η προσπάθεια πρέπει να επικεντρωθεί στη μορφοποίηση των κινήτρων των νεοεισερχόμενων στην Ένωση αγροτών, σύμφωνα με τα κίνητρα που θέλουμε να διαμορφώσουμε και στους γεωργούς των παλαιότερων χωρών – μελών, δηλαδή την επιδίωξη του κέρδους μέσα από την παραγωγή και όχι την επιδότηση, και τη στροφή προς τη γεωργία λόγω θεώρησης της ως ένα καλά αμειβόμενο, κοινωνικά καταξιωμένο και αξιοπρεπές επάγγελμα. Οι αγρότες των νέων κρατών πρέπει οπωσδήποτε να φθάσουν το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων των συναδέλφων τους στα παλαιότερα μέλη της Ε.Ε., ώστε να έχουν τη δυνατότητα μετέπειτα να προσπαθήσουν να αγγίξουν το νέο υψηλότερο επιδιωκόμενο επίπεδο. Η συνεργασία μεταξύ των αγροτών σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόοδο του αγροτικού τομέα, ενώ η ομοιομορφία – στο βαθμό που αυτή δεν πλήττει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε λαού – ως προς τις ικανότητες των αγροτών και τη θεώρηση από αυτούς της αγροτικής καλλιέργειας ως επιχείρησης πρέπει να επιδιωχθεί στις 25 χώρες της Ε.Ε.. Η απελευθέρωση των πόρων από τον προϋπολογισμό της Ένωσης που πιθανόν να υπάρξει με την εφαρμογή των προτάσεων μας οφείλει να οδηγήσει στην ανάπτυξη προγραμμάτων τεχνολογίας, τα οποία θα βοηθήσουν στην κατασκευή σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού γεωργικού εξοπλισμού. Μια τέτοια εξέλιξη είναι απαραίτητη για όλες τις χώρες της Ε.Ε., αλλά ιδιαίτερα για τις δέκα νεοενταχθείσες χώρες που χρειάζονται αυτή την τεχνολογία στην προσπάθεια τους να καλύψουν την απόσταση με τις υπόλοιπες δεκαπέντε χώρες. Αποβλέποντας στο καλύτερο για την Ε.Ε., προτείνουμε αυτή η προσπάθεια εξίσωσης των χωρών να μην περιορισθεί μόνο στον αγροτικό τομέα, αλλά να προωθηθεί και η ουσιαστική πολιτική εξίσωση μεταξύ των μελών της Ε.Ε..

Αρνητική ήταν η εμπειρία που αποκομίσαμε από την υπόθεση για την κατάργηση της απαγόρευσης εισαγωγών μεταλλαγμένου καλαμποκιού. Σε ένα τόσο σημαντικό ζήτημα, το οποίο θα πλήξει το σύνολο της Ένωσης, οι παλαιές χώρες – μέλη αποφάσισαν χωρίς να ζητήσουν τη γνώμη των νέων χωρών – μελών. Θα ήταν πραγματικά άδικο για μια δύναμη όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, να χωριστεί σε δύο

τιμήματα, εκ των οποίων το ένα να είναι περισσότερο ισχυρό. Τούτο το ενδεχόμενο πρέπει οπωσδήποτε να μη γίνει πραγματικότητα. Οι αρχηγοί των παλαιών κρατών – μελών οφείλουν να σεβαστούν την απόφαση που πήραν οι ίδιοι ή οι προκάτοχοί τους για ισότιμη ένταξη των νέων χωρών – μελών στην Ε.Ε. και να προσπαθήσουν να επωφεληθούν από τις νέες δυνάμεις που εισέρχονται στην ευρωπαϊκή οικογένεια ώστε να ισχυροποιηθούν παγκόσμια αλλά όχι εις βάρος αυτών. Η διαπραγματευτική και οικονομική ισχύς της Ένωσης θα αυξηθεί μόνο εάν αυτή αποτελέσει ένα συμπαγές σύνολο, στο οποίο θα υπάρχουν ηγέτες, αλλά όλοι θα έχουν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις. Η εμπειρία μας δείχνει ότι αυτό είναι εφικτό, αφού πολλές από τις θεωρούμενες σήμερα ως παλαιές χώρες της Ε.Ε. κάποτε βρισκόνταν στη θέση των νέων μελών και κατάφεραν με το χρόνο να ενταχθούν αρμονικά στην Ένωση και να συνεργαστούν πολύ καλά με τις παλαιότερες χώρες. Το κοινό συμφέρον είναι αυτό που πρόκειται πραγματικά να ενώσει τα κράτη μεταξύ τους. Με τα πρώτα δείγματα επιτυχίας των νέων χωρών, τα παλαιότερα κράτη θα σπεύσουν να συμπαραταχθούν μαζί τους, πεπεισμένα πλέον ότι θα αποκτήσουν άξιους συμμάχους. Με άλλα λόγια, τα νέα κράτη οφείλουν να αποδείξουν την αξία τους, νικώντας την καχυποψία από την οποία περιβάλλονται. Για το λόγο αυτό, τα επόμενα χρόνια είναι πολύ σημαντικά για τις συγκεκριμένες χώρες και συνεπώς για το μέλλον της Ε.Ε.. Η προσφορά σταδιακά αυξανόμενης επιδότησης, πιθανότατα δε θα τους δώσει την απαιτούμενη ώθηση, ειδικότερα εάν δεν αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που έχουμε επισημάνει. Η υιοθέτηση των δικών μας προτάσεων ενδέχεται να οδηγήσει τις προσπάθειες αυτών των χωρών προς τη σωστή κατεύθυνση. Η επίτευξη κοινωνικής και εργασιακής αναδιάρθρωσης – στο βαθμό που αυτό απαιτείται – και η προώθηση αλλαγών στις μορφές ενίσχυσης καθώς και η αρωγή από την Ε.Ε. στον τομέα της οργάνωσης της παραγωγής κρίνονται απαραίτητες. Πολύ μεγάλη σημασία έχει και η πρόθεση των αγροτών των νέων χωρών να συμβιβαστούν με τις επιταγές για αλλαγή που επιβάλλει η νέα πραγματικότητα. Εάν κρίνουμε από το παρελθόν, όπου αυτά τα κράτη κατάφεραν να αντιμετωπίσουν πολύ δύσκολα προβλήματα (κάποια από αυτά άλλαξαν και πολιτικό καθεστώς) και γνωρίζοντας ότι η σημερινή ανάπτυξη τους – σε σχέση με παλαιότερες εποχές – οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις δυνάμεις των λαών, υπάρχουν πολλές ελπίδες να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες.

Συμπεραίνοντας, η επίτευξη ενός καλύτερου μέλλοντος για την ΚΑΠ και την Ε.Ε. απαιτεί οργάνωση, μεθοδικότητα, τόλμη και διάθεση για θυσίες. Εξαρτάται από τους Ευρωπαίους το εάν θα συμβιβασθούν με τη σημερινή παρακμάζουσα κατάσταση ή εάν θα δείξουν το ψυχικό σθένος να κάνουν ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός. Η διεύρυνση της Ε.Ε. αποτελεί μια πολύ καλή ευκαιρία για αλλαγή που ίσως δεν ξαναπαρουσιασθεί. Πρέπει η Ε.Ε. να δραστηριοποιηθεί άμεσα και να προχωρήσει στην εφαρμογή σχεδίων που θα την ανάγουν σε μια υγιή οικονομικά και διοικητικά δύναμη η οποία θα πρωταγωνιστεί στη διεθνή σκηνή χωρίς να αντιμετωπίζει προβλήματα. Ευελπιστούμε ότι ένα από αυτά τα σχέδια είναι και το δικό μας. Κλείνοντας, ας ευχηθούμε η Κοινή Αγροτική Πολιτική να λαμβάνει πάντα την προσοχή που της αξίζει από τις κυβερνήσεις και τους λαούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να οδηγήσει στη γενική ευημερία και πρόοδο.

## **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

### **ΕΛΛΗΝΙΚΗ**

- ◆ Αγροτική Οικονομική – Θεωρία και πολιτική (Θ. Λιανού, Δ. Δαμιανού, Γ. Μέργου, Μ. Ντεμούση, Σ. Κατρανίδη, εκδ. Ε. Μπένου, Αθήνα 1998)
- ◆ Αγροτική Οικονομική (Στ. Θεοφανίδης, 1986)
- ◆ Διεθνής Οικονομική – θεωρία και πολιτική (Ρ. Krugman, Μ. Obstfeld, εκδ. Κριτική, 1995)
- ◆ Ευρωπαϊκή Ένωση – δίκαιο, οικονομία, πολιτική (Ν. Μούσης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2001)
- ◆ Ευρωπαϊκή Κοινότητα – θεσμοί και πολιτικές (Ν. Μούσης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1991)
- ◆ Θεσμοί και Πολιτικές Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Θ. Σκούντζος, εκδ. Σταμούλη, 1998)
- ◆ Οι εξελίξεις στην κοινή αγροτική πολιτική και η ελληνική γεωργία (Ν. Μαραβέγιας, εκδ. Σάκκουλα, 2003)
- ◆ Οι μοχλοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ. Σακελλαρίου, εκδ. Καστανιώτη, 1999)
- ◆ Ο μετασχηματισμός της ΕΟΚ (Ιωακειμίδης, 1997)
- ◆ Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος – Η διεύρυνση και η γεωγραφία της Ευρωπαϊκής ανάπτυξης (εκδ. Θεμέλιο – Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, επιμέλεια: Ε. Ανδρικοπούλου – Γρ. Κανκαλάς, 2000)
- ◆ Παγκοσμιοποίηση και Αγροτική Ανάπτυξη (Μ. Ψαρρού, εκδ. τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός, Αθήνα 1999)

### **ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ**

- ◆ European Union Economics (Τ. Hitiris, 4th Edition, 2000)
- ◆ The Common Agricultural Policy (edited by C. Ritson and D. R. Harvey, 2000)
- ◆ The Uniting of Europe – from discord to concord (St. Henig, 1997)

### **ΑΡΘΡΑ**

### **ΕΛΛΗΝΙΚΑ**

- ◆ Η ευρωπαϊκή Ένωση άναψε το πράσινο φως στα μεταλλαγμένα (Γ. Τσιάρας, ΤΟ ΒΗΜΑ, 30 Μαΐου 2004)
- ◆ Μύθοι και αλήθειες για τα μεταλλαγμένα (Ι. Γούναρης, Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ, 7 Ιουνίου 2004)

### **ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ**

- ◆ The CAP and EU enlargement: (C. Daugdjerg, Al. Swinbank, Journal of Common Market studies, 2004 Volume 42. Number 1.p.p. 99 – 119)

- ◆ The Changing Roles of Agriculture in Europe: A vision for the Future (G. Viatte, WWF European Policy Office, February 2002)

### **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ**

- ◆ [www.ee.gr](http://www.ee.gr) (άρθρο: Επετρέπη η είσοδος του μεταλλαγμένου αραβόσιτου στην Ε.Ε.)
- ◆ [www.europa.eu.int](http://www.europa.eu.int) (Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ)
- ◆ [www.fao.org](http://www.fao.org) (στατιστικά στοιχεία)

